T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

HATAY MÜZESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ LAHİTLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Büşra KOCAMAN SAKİN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hatice PAMİR

Hatay-2018

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

HATAY MÜZESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ LAHİTLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Büşra KOCAMAN SAKİN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hatice PAMİR

Hatay-2018

ONAY

Büşra KOCAMAN SAKİN tarafından hazırlanan ***"HATAY MÜZESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ LAHİTLERİ"*** adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile ***ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ*** olarak kabul edilmiştir.

27/07/2018

Juri Üyeleri	**İmza**
Prof. Dr. Hatice PAMİR (Tez Danışmanı-Başkan)	
Dr. Öğr. Üyesi Işıl IŞIKLIKAYA (Üye)	
Dr. Öğr. Üyesi Makbule EKİCİ (Üye)	

Büşra KOCAMAN SAKİN Tarafından Hazırlanan "Hatay Müzesi Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri" adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Prof. Dr. Ali ACARAVCI
Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (11/07/2018)

Büşra KOCAMAN SAKİN

ÖNSÖZ

Geçmişten günümüze toplulukların ölüleri için uyguladığı ölü gömme gelenekleri o günün dünyasının yaşam koşullarıyla ilgili önemli bilgileri içinde barındırır. Büyük bir nüfusa sahip ve refah seviyesinin yüksek olduğu Roma İmparatorluğu'nun ölüleri için yaptığı gelenekler ve ölü tabutları bu bağlamda dikkat çekicidir. İmparatorluğun bulunduğu coğrafya itibariyle önemli ve güçlü kenti Antakya'da ölü kültü bağlamında bağlamında kişilerin ölmeden önce kendileri adına yaptırdıkları ya da ölümünden sonra ölen kişiler için yapılan lahitlerin incelenmesi büyük bir önem kazanmıştır.

Çalışma konumun belirlenmesinde ve çalışma süreci boyunca beni yönlendiren ve her daim destek olan çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Hatice PAMİR'e şükranlarımı sunarım. Desteklerini esirgemeyen hocalarım Dr. Öğ. Üy. Işıl IŞIKLIKAYA'ya ve Dr. Öğ. Üy. Makbule EKİCİ'ye, çalışma boyunca sürekli kapısını çaldığım Arş. Gör. Serdar BAĞLIBEL'e ve yardımlarından dolayı Doç. Dr. Cemil KÜREKÇİ'ye çok teşekkür ederim.

Hatay Müzesi'nde çalışmama izin veren eski Hatay Müze Müdiresi Nilüfer SEZGİN'e ve şu anki Müdiresi Nalan YASTI'ya; müzede her zaman bana kolaylık sağlayan Müze Müdür Yardımcısı Demet KARA'ya; ilgileri ve yardımlarını esirgemeyen Arkeolog Ali ÇELİKAY'a, Arkeolog Erdal ACAR'a; fotoğraflar için Arkeolog Umut DURAK'a, Hakan BOYACI'ya ve fotoğrafçı Necmi BURGAÇ'a teşekkürlerimi sunarım. Araştırmanın başlangıcından bitimine kadar yanımda olan çok değerli arkadaşım Arkeolog Bahar SAĞDIÇ TEKİN TURHAN'a ve destekleri için diğer tüm müze çalışanlarına teşekkür ederim.

Çalışmam sırasında koşullarımı kolaylaştıran ve her zaman destek olan eşim Doç. Dr. Fatih SAKİN'e, çok kıymetli anneme ve oğlum Taylan Uras SAKİN'e, uzaklardan yanımda olmaya çalışan kıymetli babama ve fotoğrafların teknik kısmında yardımda bulunan canım kardeşim Kübra ALDEMİR'e çok teşekkür ederim.

HATAY MÜZESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ LAHİTLERİ

Büşra KOCAMAN SAKİN
Arkeoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018
Danışman: Prof. Dr. Hatice PAMİR

ÖZET

Ölüyü defnetmek amacıyla kullanılan, farklı nitelikteki malzemelerden yapılmış, küvet ya da sandık formunda ve bazen bir kapağa da sahip olan lahitler, dönemler boyunca kültürlerin sosyo-ekonomik durumları, beslenme alışkanlıkları, inanışları, ölü gömme ritüelleri gibi bilgileri günümüze ulaştırması bakımından arkeoloji ve birçok bilim dalı açısından önemli muhafazalardır. Antik çağlardan beri varolan lahitler, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Augustus Dönemi'nden itibaren kullanılmaya başlanmış ve popülerliği artarak önemli bir mezar geleneği olmuştur.

İnsanlık tarihinden bu yana birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Antakya, stratejik konumu ile Roma Dönemi'nde dört büyük kentten biri olarak çok güçlü bir merkez haline gelmiştir. Konumu dolayısıyla bölgede ortaya çıkarılan lahitler Roma Dönemi'ne ışık tutmak açısından önem kazanmıştır.

Bu çalışma, antik çağlardan itibaren Roma İmparatorluk Dönemi boyunca lahit kullanımını, Roma Dönemi ölü kültü geleneklerini ve üretim merkezlerini inceleyerek Hatay Müzesi'nde bulunan lahitleri stil, teknik ve kronolojik açıdan değerlendirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Bu doğrultuda, Hatay Müzesine bulunan Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait 17 lahit ile 9 lahit parçasından oluşan 26 eser incelenmiş ve bir katalog çalışması yapılmıştır.

Çalışılan lahitler ve lahit parçalarının 9 tanesinin kireçtaşından, 17 tanesinin de mermer malzemeden yapıldığı tespit edilmiştir. Kireçtaşı malzemenin yerel kireçtaşı ocaklardan çıkarıldığı ve bölgedeki ustalarca yapıldığı düşünülmektedir. Mermer malzemeli lahitler ise bölgede bir mermer ocağı olmadığı için Atina, Marmara Adası (Prokonnesos) ve Dokimeion'dan ithal edilmiştir.

Eserlerin, tipolojik olarak 10 girlandlı, 3 levhalı, 1 frizli, 1 sütunlu ile 1 frizli-girlandlı ve 1 sütunlu -girlandlı lahit; 6 girlandlı, 3 frizli parça olduğu belirlenmiştir. Uzun yüzlerinde iki girlandı bulunan lahitler Attika lahitleri ile uyumlu, üç girlanda

sahip lahitler Küçük Asya özellikleri taşımaktadır. Levhalı lahitler yerel karaktere sahiptir. Frizli lahit Atina'dan ithal edilmiş, sütunlu lahit Dokimeion kökenli olmaktadır. Değerlendirilen lahitlerden en erken örneklerin İ.S. 160 yıllarında, en geç örneklerin ise İ.S. 265/270 yıllarında yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Atina'dan ithal edilen ve yerel atölyelerce işlenen Hatay Müzesi'nde yer alan Roma İmparatorluk Dönemi lahitlerinin, önemli ve güçlü bir konuma sahip bölge için çok belirleyici özellikler taşımadığı; ancak gelecekte yapılacak kazı çalışmalarında ortaya çıkarılacak eserlerin incelenmesi ile kesin bir kanıya varılabileceği düşünülmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Hatay Müzesi, Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri, Girland, Ölü Kültü, Eros

ROMAN IMPERIAL PERIOD SARCOPHAGI OF HATAY MUSEUM

Master's Thesis, Büşra KOCAMAN SAKİN

Archaeology Department, 2018

Supervisor: Prof. Dr. Hatice PAMİR

ABSTRACT

The sarcophagi used for the burial of death were made of different quality materials in the form of cisterns or boxes and sometimes having a lid. They are very important historical artifacts in the field of archeology and some other scientific disciplines as conservatives in order to provide information regarding socio-economic conditions of cultures, dietary habits, beliefs and burial rituals. The sarcophagi, which have existed since antiquity, had been used in the Roman Empire since the Augustan era and have become an important burial tradition with increasing popularity.

Antakya, which has hosted many civilizations since the days of mankind, had become a very important center as one of the four major cities in the Roman Period due to its strategic location. The sarcophagi discovered in this region gained importance in terms of shedding light on the Roman Period.

This study was aimed to evaluate sarcophagi in Hatay Museum in terms of style, technique and chronology by examining the use of sarcophagi during the Roman Imperial period, burial traditions at Roman period and production centers during the Roman period. For this purpose, 26 historical artifacts including 17 sarcophagi and 9 sarcophagus pieces belonging to the Roman Empire period in the Hatay Museum were investigated to create a catalog study.

It was found that nine sarcophagi or sarcophagus pieces were made of limestone, whereas 17 of them were made of marble. It is thought that the limestone material was mined from the local limestone quarries and built into the area. The marble sarcophagi were imported from Athens, Marmara Island (Prokonnesos) and Dokimeion because there was no marble quarry in the region.

These historical artifacts contain typologically 10 girland, 3 plate, 1 frieze, 1 column, 1 frieze-girland and 1 column- girland sarcophagi; 6 girland and 3 friezes sarcophagus pieces. The sarcophagi having two girland on their long faces are in conformity with the Attica sarcophagi. The other sarcophagi having three girland resembles to Asia

Minor. The Tabula ansata sarcophagi have local character. A frieze sarcophagus imported from Athens originates from Dokimeion having columned sarcophagus. It is appeared that the earliest samples of the evaluated sarcophagi were A.D. 160 years and the latest examples were made in 265/270 A.D.

The Roman Imperial Period sarcophagi at the Hatay Museum imported from Athens and processed with local workshops does not have very decisive features of the region that had a significant and strategic location; but it is thought that a definite conclusion can be obtained by examining the historical artifacts to be revealed in future excavation works.

KEYWORDS

Hatay Museum, Roman Imperial Sarcophagi, Garland, Dead Cult, Eros

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ONAY SAYFASI……..
ETİK BEYANI…….
ÖNSÖZ……..
ÖZET……..... i
ABSTRACT…..... iii
İÇİNDEKİLER……..……..…….. v
RESİMLER LİSTESİ…..... vi
KISALTMALAR LİSTESİ..…….... x
GİRİŞ……..... 1
Amaç…….. 2
Kapsam……... 2
Yöntem……... 2

BİRİNCİ BÖLÜM
ROMA DÖNEMİ LAHİT MEZAR GELENEĞİ

1.1. ANTİK ÇAĞ'DA LAHİTLER..... 4
1.2. ROMA DÖNEMİ ÖLÜ KÜLTÜ VE MEZAR GELENEĞİ……..... 6
1.3. ROMA DÖNEMİ'NDE LAHİTLERİN KULLANIMI……..…. 10
1.4. ROMA DÖNEMİ'NDE LAHİT ÜRETİM MERKEZLERİ
VE MERKEZLERİN ÜRETİM GELENEKLERİ……..……..…. 15

İKİNCİ BÖLÜM
HATAY MÜZESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ
LAHİTLERİ

2.1. HATAY'IN TARİHİ COĞRAFYASINA BAKIŞ VE ROMA
İMPARATORLUK DÖNEMİ LAHİTLERİ……...……... 21
2.1.1. Girlandlı Lahitler…… 23
2.1.2. Levhalı Lahitler…….……. 26
2.1.3. Frizli Lahitler…….……..… 27
2.1.4. Frizli-Girlandlı Lahitler ……...…….. 27
2.1.5. Sütunlu Lahitler…….. 27
2.1.6. Sütunlu-Girlandlı Lahitler…….. 28

2.2. Hatay Müzesi Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri Kataloğu…..…. 29
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ…….. 114
KAYNAKÇA……..…….. 118
EKLER…….……. 124
RESİMLER……...……. 124

RESİMLER LİSTESİ

		Sayfa No
Resim 1.	Antik Mısır'dan kumtaşı bir lahit teknesi …….	124
Resim 2.	Minos larnaksının dört yüzünü de gösteren bir örnek ……..	124
Resim 3.	Hagia Triada Lahdi ……...	125
Resim 4.	Urla, Klazomenai Lahdi ……..…….	125
Resim 5.	Polyksena Lahdi…….....	126
Resim 6.	Ağlayan kadınlar Lahdi…….....	126
Resim 7.	İskender Lahdi ……...……...	127
Resim 8.	Cornelius Scipio Barbatus lahdi …….……..	127
Resim 9.	Üç üretim merkezinden lahitler, 1. Roma, 2. Atina, 3. Dokimeion…….	128
Resim 10.	Roma Dönemi'nde lahit biçimleri…….	129
Resim 11.	8472 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…….....	130
Resim 12.	8472 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü…….	131
Resim 13.	8472 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü……..	132
Resim 14.	8473 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.	133
Resim 15.	8473 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1..	133
Resim 16.	8473 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 2..	134
Resim 17.	8473 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü……..	135
Resim 18.	8473 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü…….	136
Resim 19.	8473 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzünden ayrıntı 1…….	137
Resim 20.	8473 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzünden ayrıntı 1……..	138
Resim 21.	8473 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü…….	138
Resim 22.	8474 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü……	139
Resim 23.	8474 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü ayrıntı 1…….	139
Resim 24.	8474 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü…….	140
Resim 25.	8474 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü…….	141
Resim 26.	8474 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzünden ayrıntı 1…….	142
Resim 27.	8474 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü…….	142

Resim 28 8500 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü……..... 143
Resim 29 8500 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.. 143
Resim 30 8500 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü……. 144
Resim 31 8500 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü…….. 145
Resim 32 8501 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…… 145
Resim 33 8501 envanter numaralı lahdin sağ yan yüzü……. 146
Resim 34 8501 envanter numaralı lahdin sol yan yüzü……. 147
Resim 35 8502 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…… 148
Resim 36 8502 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.. 148
Resim 37 8502 envanter numaralı lahdin sağ yan yüzü……. 149
Resim 38 8502 envanter numaralı lahdin sol yan yüzü……. 150
Resim 39 8990 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…… 150
Resim 40 8990 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü……. 151
Resim 41 8990 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü…….. 152
Resim 42 8990 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü……. 153
Resim 43 9384 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…… 153
Resim 44 9384 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü……. 154
Resim 45 9384 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü……. 155
Resim 46 9384 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü……. 155
Resim 47 15948 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…….. 156
Resim 48 15948 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1. 157
Resim 49 15948 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 2. 158
Resim 50 15948 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü……... 158
Resim 51 15948 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü…… 159
Resim 52 15948 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü…… 160
Resim 53 15948 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzünden ayrıntı 1. 161
Resim 54 18704 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…….. 162
Resim 55 18704 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü……... 163
Resim 56 18704 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü……..... 164
Resim 57 18704 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü…… 165
Resim 58 18704 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1. 165
Resim 59 18704 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 2. 166

Resim 60 18704 envanter numaralı lahdin bukranionundan ayrıntı….. 167
Resim 61 18704 envanter numaralı lahdin Medusa başından ayrıntı… 168
Resim 62 18704 envanter numaralı lahdin kapak akroteri…… 169
Resim 63 1319 envanter numaralı lahit parçası……. 170
Resim 64 9081 envanter numaralı lahit parçası……. 171
Resim 65 12761 envanter numaralı lahit parçası……... 172
Resim 66 13065 envanter numaralı lahit parçası……... 172
Resim 67 15365envanter numaralı lahit parçası……..... 173
Resim 68 G.1 envanter numaralı lahit parçası…… 173
Resim 69 8991 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…… 174
Resim 70 8991 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü-yan yüzü…… 174
Resim 71 8991 envanter numaralı lahdin kısa sol yan yüzü……. 175
Resim 72 L.1 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…….. 175
Resim 73 L.1 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü…… 176
Resim 74 L.1 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü…… 177
Resim 75 L.2 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…….. 178
Resim 76 L.2 envanter numaralı lahdin ön uzun ve sağ yan kısa yüzü. 178
Resim 77 9576 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü……..... 179
Resim 78 9576 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü……. 179
Resim 79 9576 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü……. 180
Resim 80 9576 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü……. 181
Resim 81 9576 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1. 182
Resim 82 9576 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzünden ayrıntı 1……. 182
Resim 83 13664 envanter numaralı lahit parçası……... 183
Resim 84 16278 envanter numaralı lahit parçası……... 184
Resim 85 16280 envanter numaralı lahit parçası……... 184
Resim 86 8475 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…… 185
Resim 87 8475 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.. 185
Resim 88 8475 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1. 186
Resim 89 8475 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü……. 186
Resim 90 8475 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü…….. 187
Resim 91 8475 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü……. 188

Resim 92 18153 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü……... 189
Resim 93 18153 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü…… 190
Resim 94 18153 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü. 191
Resim 95 18153 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü. 192
Resim 96 18153 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzünden ayrıntı 1……. 193
Resim 97 18153 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzünden ayrıntı 1…….. 193
Resim 98 18153 envanter numaralı lahdin kapağından ayrıntı 1…… 194
Resim 99 18153 envanter numaralı lahdin kapağından ayrıntı 2…… 194
Resim 100 18153 envanter numaralı lahdin kapağından ayrıntı 3…… 195
Resim 101 18153 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzünden ayrıntı 2……. 195
Resim 102 18153 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1 196
Resim 103 11162 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü…….. 196
Resim 104 11162 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü – sağ kısa yan yüzü……... 197

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.	**:**	Bakınız
Çev.		Çeviren
Ed.		Editör
Env.	**:**	Envanter
Gen.	**:**	Genişlik
İ.Ö.	**:**	İsa'dan Önce
İ.S.	**:**	İsa'dan Sonra
Kal.	**:**	Kalınlık
Kat.	**:**	Katalog
km.		Kilometre
m.		Metre
Res.	**:**	Resim
s.		Sayfa
No.	**:**	Numara
T.C.	**:**	Türkiye Cumhuriyeti
t. y.		Tarih yok
Uz.	**:**	Uzunluk
Yük.	**:**	Yükseklik

GİRİŞ

Ölüyü defnetmek amacıyla kullanılan, farklı nitelikteki malzemelerden yapılmış, küvet ya da sandık formunda ve bazen bir kapağa da sahip olan lahitler, dönemler boyunca kültürlerin sosyo-ekonomik durumları, beslenme alışkanlıkları, inanışları, ölü gömme ritüelleri, ortalama yaşam süreleri, sanatçıların kişisel beğenileri, coğrafi koşullar gibi arkeoloji ve birçok bilim dalı açısından değerli bilgileri günümüze ulaştıran önemli muhafazalardır.

Ölümden sonraki yaşama inanılan Mısır'da Üçüncü Hanedanlık Dönemi'nden beri kullanılan lahitler, zamanla çeşitlenen malzemeleri, değişen formları ve zenginleşen bezemeleri ile birçok kültürün yaşamında varlığını göstermiştir. Bu kültürlerin en önemlilerinden biri de Akdeniz'de egemen konumda olan ve büyük bir imparatorluğa dönüşen Roma'dır. Dönem içinde cenaze ve gömme uygulamalarında kremasyona bir alternatif olan inhumasyon gömü kullanılmaya başlanmıştır. İ.Ö. 3. yüzyılda stil, bezeme çeşitliliği ile yaptıran kişinin duygu ve düşünceleri açısından dikkat çekici ve sanatsal anlamda etkileyici mezar anıtları olan lahitler tercih edilmiştir. Özellikle İ.S. 2. yüzyıldan itibaren oldukça görkemli hale gelen özenle oyulmuş mermer ve kireçtaşı lahitlerin kullanımı, İ.S. 4. yüzyıla kadar toplumun elit tabakaları olarak adlandırılabilecek kesimin mezar geleneğinin bir özelliği olmuştur. Bu bağlamda popüler olan lahitler imparatorluğun her yerinde kullanmaya başlanarak bir organizasyon şeması içinde üretimi ve ticareti gerçekleşmiştir.

Roma'nın Suriye eyaleti olan Hatay; insanlık tarihinden bu yana birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Antik dönemde Roma, İstanbul ve İskenderiye'yi de içine alan dört büyük kent arasında gösterilen Antakya, Seleukos Krallığı'nın başkenti olarak kurulan ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde önemli bir liman kenti olan Seleukeia Pieria (Samandağ/Çevlik), Daphne ve Apollon mitolojisinin geçtiği yer olarak gösterilen Daphne (Harbiye) kenti ve doğu ile batıyı birbirine bağlayan Amik ovasıyla Hatay, önemli bir stratejik konuma sahip olmuştur.

Roma İmparatorluk Dönemi boyunca Hatay'ın böylesine özel bir konuma sahip olmasına rağmen literatür bilgi olarak konuyla ilgili Antakya lahdi dışında kapsamlı ve güncel bir çalışmanın olmamasından dolayı Hatay Müzesi'nde yer alan

Roma İmparatorluk Dönemi lahitlerinin stil, teknik ve kronolojik olarak değerlendirilmesi ve literatüre kazandırılması önem arz etmektedir.

Amaç

Bu çalışma, Roma İmparatorluk Dönemi boyunca kullanımları yaygın hale gelen lahitlerin Hatay Müzesi'nde bulunan örneklerini stil, teknik ve kronolojik açıdan değerlendirerek bunların aynı dönemdeki diğer lahitler ile karşılaştırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, antik dönemlerden Roma Dönemi'ne kadar olan süreçte lahitlerin kullanımı ile Roma Dönemi'nde ölü kültü gelenekleri ve bu döneme ait lahit üretim merkezlerinin değerlendirilmesi de çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Kapsam

Bu çalışma, Hatay Müzesine il civarından getirilen Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait 17 adet lahit ile 9 adet lahit parçasından oluşan toplam 26 adet eserin stil ve teknik özellikleri bakımından tanımının yapılarak kronolojik açıdan değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bunun yanı sıra, antik dönem lahitlerinin Roma İmparatorluk Dönemi sürecini de içine alan lahit kullanımı ile Roma Dönemi lahit üretim merkezleri ve bu merkezlerin üretim gelenekleri de çalışmanın kapsamı içerisindedir.

Yöntem

Çalışmaya başlamadan önce Hatay Müzesi'nde Roma İmparatorluk Dönemine ait olan lahitlerinin tespiti yapılmıştır. Yeterli ve uygun örneklerin bulunması doğrultusunda Hatay Müzesi Roma İmparatorluk Dönemi lahitleri, T.C. Hatay Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Hatay Müze Müdürlüğü'nden izin alınarak incelenmiştir (T.C. Hatay Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Hatay Müze Müdürlüğü'nün Bilimsel Müze Araştırması konulu 27/11/2017 tarih ve 36840858.0.31.Ü.01.155.01-4118 sayılı yazısı).

Çalışma öncesinde ve çalışma sürecinde kütüphanelerden ve internet aracılığıyla da bilimsel veri tabanlarından literatür incelemeler gerçekleştirilmiştir.

Konuyla ilgili olarak Nicolaos Himmelman'ın "Sarkophage in Antakya", Fahri Işık'ın "Anadolu Girlandlı lahitleri" ve Guntram Koch'un "Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri" adlı çalışmaları en sık kullanılan kaynaklar olmuştur. Bunların dışında çalışma konusu olan Hatay Müzesi'ndeki lahitlerinin Anadolu, Suriye ve diğer bölgelerdeki benzerlerinin karşılaştırılması amacıyla kaynakçada gösterilen birçok yayın incelenmiştir.

Çalışmanın metin kısmı "Microsoft Office Word 2016" programı kullanılarak yazılmıştır. Kataloğa yerleştirilen resimler hatırlatma amaçlı olup, lahitlerin fotoğrafları ölçekli olarak çekilmiş ve Ekler kısmında sunulmuştur. Fotoğraflar çekimleri Hakan Boyacı tarafından Canon EOS 5D Mark II ve Umut Durak tarafından Canon EOS 450D, Nikon COOLPIX P5100, Canon Power Shot S5 IS fotoğraf makineleri kullanılarak çekilmiştir. Bunun dışında Necmi Burgaç tarafından daha önce çekilen Hatay Müzesi arşivinden fotoğraflar da kullanılmıştır. Fotoğrafların renkleri Picassa, Photo brush 5.30 ve Corel paintshop pro 2018 photoshop programlarında düzenlenmiştir.

Tez giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş kısmında amaç, kapsam ve yöntem ele alınmıştır. Birinci bölümde, lahit mezar geleneğinin anlaşılabilmesi için Roma öncesi lahit geleneği, Roma Dönemi ölü kültü ve mezar geleneği, lahit üretim merkezleri ile gelenekleri açıklanmıştır. İkinci bölümde ise Hatay Müzesi Roma İmparatorluk Dönemi başlığı altında Hatay'ın kısa bir tarihi ile müzede bulunan lahitlerin malzeme ve tipolojik açıdan sınıflandırılması sunulmuştur. Aynı bölüm içerisinde Katalog çalışması da yer almaktadır. Katalog çalışmasında Hatay Müzesi lahitleri; (i) girlandlı lahitler ve girlandlı parçalar, (ii) levhalı lahitler, (iii) frizli lahitler ve frizli parçalar, (iv) frizli-girlandlı lahitler, (v) sütunlu lahitler ve (vi) sütunlu-girlandı lahitler olarak sırayla değerlendirilmiştir. Envanter numarası olmayan lahitlerin girlandlı olanı G.1, levhalı olanları L.1 ve L.2 şeklinde adlandırılmıştır. Katalog sunumları; resim numarası, envanter numarası, buluntu yeri, müzeye getirildiği tarih, müzeye geliş şekli, malzemesi, korunma durumu, ölçüleri, tanımı ve değerlendirme bölümü şeklinde oluşturulmuştur. Tanım bölümü, tekne ve kapak şeklinde iki kısımda açıklanan lahitler; ön uzun yüz, yan sağ ve sol yüz, arka uzun yüz şeklinde incelenmiştir. Her lahdin tekne, bezeme ve kapak olarak değerlendirme alanı oluşturulmuştur. Çalışmanın sonunda da değerlendirilen tarihlemeler ışığında sonuç bölümü oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM
ROMA DÖNEMİ LAHİT MEZAR GELENEĞİ

1.1. ANTİK ÇAĞ'DA LAHİTLER

Lahitler, içerisinde bir ya da birden fazla ölü için tasarlanmış nesneler olup 2-3 m. uzunluğunda ölü için yapılmış koruyucu kaplarlardır (İdil, 1998: 9 ve Koch, 2001: 25). Antik dönemde lahit sözcüğü çeşitli şekillerde isimlendirilmiştir. Lahit sözcüğünün "küçük mezar evler" olarak da ifade edildiği bilinmektedir. Anadolu'da Assos kentinde ortaya çıkarılan ve ölülerin daha çabuk çürümelerini sağlamak için kullanılan *lapis sarcophagus* adlı bir kireç taşının anlamı ilerleyen süreçlerde genişletilerek lahit sözcüğüne dönüşmüştür (Gessert, 2004: 218 ve İdil, 1998: 9). Lahitler zamanla ölü gömme adetlerine göre tasarlanmıştır (Koch, 2001: 25).

Mısır'da kendilerinin tanrı tarafından seçildiğine inanan krallar bir sonraki hayata inanarak ölü bedenlerinin saklanması gerektiğini düşünmüş, bu sebeple cesetlerinin bozulmadan kalması için tabutlar, mezarlar, lahitler ve piramitler yaptırarak onları ölümsüzlük adına koruma altına almışlardır (Kuiper, 2011: 11-12). Monolitik ilk taş lahitler, İ.Ö 2686-2613 yıllarında Üçünü Hanedanlık Dönemi'nde ortaya çıkmıştır. Bu lahitler, beyaz kireçtaşı ve kalsitten yapılmıştır. İlk granit taş lahit ise Dördüncü Hanedanlık Dönemi'ne (İ.Ö. 2613-2494) rastlamaktadır. Bu üretimden sonra zamanla bazalt, kuvarsit ve kum taşından örnekler **(Resim 1)** yapılmaya başlanmıştır (Stocks, 1999: 918). Mısır'da sandukaların Orta Krallık Dönemi'nden itibaren insan formunda gümüşten ve altından yapılmaya başlandığı, Erken Hanedanlık Dönemi'nden bir takım taş lahitlerin saray cephesine benzer formda üretildiği görülmektedir (Baines ve Malek, 1986: 217).

Ege dünyasında lahit üretimi İ.Ö. 2200 yıllarında Girit'te devam etmiştir. Girit'te Tunç Dönemi'nden Minos Uygarlığı'na ait pişmiş topraktan yapılma lahitler **(Resim 2)** ortaya çıkarılmıştır (Akçay, (t.y.): 22). Bu lahitler, İ.Ö. 14. yüzyıldan itibaren ahtapot, stilize çiçekler, kuş motifleri, griffon, av ve araba sahneleri gibi resimlerle süslenmiş, Girit evlerinde bulunan ahşap depolama sandıklarının taklitleri olan alçak ayaklı ve üçgen çatılı olarak üretimi standartlaşmıştır (Hood, 1978: 45-46). İ.Ö. 14. yüzyıla tarihlendirilen kireçtaşından yapılmış Hagia Triada lahdi **(Resim 3)**

Minos mezar ritüellerinin birçok sahnesini içermektedir (Martino, 2005: 1). Bu sahneler rahip ve müzisyenlerin oluşturduğu bir cenaze alayı, kurban sahnesi ve bir libasyon yapımı ile ilgili bilgiler vermektedir (Alexiou, 1991: 144). Myken uygarlığında da Minos uygarlığının ölü gömme geleneklerinden yararlanılmış, etin çürümesinin ardından kemikleri çıkartılıp Minos tipi tabutlara yerleştirilmiştir. Özellikle Boeotia Tanagra'daki bir mezarlıkta ortaya çıkan lahitler, Minos gelenekleriyle karşılaştırılabilir türdendir (Dietrich, 1997: 19-38).

İ.Ö. 2 bin yıllarında Kültepe Karum'da pişmiş toprak sanduka/lahit mezar örnekleri görülmektedir. Bu örnekler lahitlerin ilk defa Anadolu'da taş sanduka mezara konulduğunu göstermektedir (Akyurt, 1998: 109).

Urartularda Tunç ve Erken Demir Çağı'nda Altıntepe'de ölü kültü geleneğini yansıtan yöneticilere ait yeraltı mezarlarında ahşaptan ve taştan yapılmış lahitlere rastlanmaktadır (Başgelen, 2005: 133; Karaosmanoğlu ve Korucu, 2015: 43-44). Taş lahitlerin çevresinde, cesetlerin elbise ile gömüldüğünü düşündüren tunç, gümüş ve altından düğmeler bulunmuştur (Özgüç, 1969: 22). Tekne şeklinde yapılmış dört köşeli, resim ve yazıtı olmayan lahitlerin kapakları beşik formundadır (Çilingiroğlu, 1997: 93 ve Özgüç, 1969: 22). Bu lahitler Urartular'da ana kayadan ayrı yapılmış olması dolayısıyla önem kazanmıştır (Yiğitpaşa, 2010: 180).

Anadolu'da Urla'da Klozomenai'den pişmiş topraktan, sanduka biçiminde yapılmış lahitler ele geçirilmiş **(Resim 4)**; geometrik motifler, insan figürleri, savaş, av ve yarış sahneleri ile süslenmiş üst kenarları ve kapakları ile İ.Ö. 7. yüzyıl sonu ile İ.Ö. 6. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir (Akçay: t.y: 22 ve Mansel, 2014: 256). Bayraklı'da ele geçirilen taştan yapılmış Klazomenai lahitleri ise İ.Ö. 6. yüzyıl ile İ.Ö. 5. yüzyılın başlarına tarihlendirilirler (Cook, 1974: 55-60). Bunun yanı sıra, İzmir Arkeoloji Müzesi'nde teşhir edilen Klazomenai lahitlerinden 2724 numaralı lahit, İonia, Yakın Doğu ve Anadolu'dan etkilenmiş stil özellikleriyle Albertinum lahit grubunun öncesine İ.Ö. 530-520/10 tarih aralığına yerleştirilmiştir (Zeren Hasdağlı, 2014: 168). Yine Klazomenai'den geldiği tahmin edilen Pitane (Çandarlı)'de bulunan pişmiş toprak lahitler İ.Ö. 6. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlendirilir (Cook, 1966: 179-184).

Lahit tarihinde önemli bir yere sahip olan, Biga-Gümüşçay beldesi yakınlarında ele geçirilen ve üzerindeki betimlemeden dolayı Polyksena Lahdi **(Resim 5)** olarak anılan bu mezar, mermerden üretilmiş olup, İ.Ö. 6. yüzyılın sonu ile İ.Ö. 5. yüzyılın sonuna tarihlendirilir (Ateşlier ve Öncü, 2004: 46-78). Anadolu'nun lahit

geleneği için önemli sonuçlar veren Likya bölgesindeki lahitler, Klasik Dönem'den Roma Dönemi'nin içlerine uzanan bir kronoloji göstermektedir (Mansel, 2014: 382; Uğurlu, 2000: 359). İ.Ö. 4. yüzyılda yerli ahşap evlerin bir taklidi şeklinde yapılmış üstleri mahya kirişli ve semerdam şeklinde kapakları olan ya da düz sandık olarak görülen Likya lahitleri zamanla farklı formlarda da yapılmışlardır (İdil, 1998: 20).

Anadolu dışında, Osman Hamdi Bey'in 1887 yılında kazı çalışmalarını başlattığı Sidon kentinde ele geçirilmiş İ.Ö. 5. yüzyıl ile İ.Ö. 4. yüzyıl dolaylarında yapıldığı tahmin edilen taştan lahitler yer almaktadır (O. Hamdy Bey ve Théodore, 1892: 2). Burada ortaya çıkan lahitlerden biri İ.Ö. 4. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Ağlayan Kadınlar Lahdi **(Resim 6)**, diğeri ise yine Sidon'da kraliyet mezarlığında bulunan ve İ.Ö. 300 civarına tarihlendirilen İskender Lahdidir (Smith, 2002: 194 ve Weller, 1970: 219). Bu lahit **(Resim 7)**, üzerinde iki kralın hikâyesi ve av sahnesi ile erken Hellenistik Dönem'in en göz alıcı lahitlerindendir (Mansel, 2014: 563).

Hellenistik Dönem'de Samsun'un Atakum İlçesi, Kurupelit Mevkii'nde yer alan Amisos kentinde İ.Ö. 2. yüzyıl ile İ.Ö. erken 1. yüzyıla tarihlendirilen torpil formlu pişmiş toprak lahitler dikkat çekicidir. Burada ortaya çıkan lahitler kabartma şeklinde şeritler ile süslenmiş ya da süslemesiz yapılmıştır (Şirin, 2017: 86-126).

Roma kentinde lahitlerin İ.Ö. 3. ve 2. yüzyıllardan itibaren zengin aileler tarafından kullanıldığı bilinmekle birlikte ele geçirilenlerin sayısı oldukça azdır. İ.Ö. 3. yüzyılda yapıldığı tahmin edilen Cornelius Scipio Barbatus lahdi **(Resim 8)** ele geçirilenler arasındadır (Koch, 2001: 12).

Roma Cumhuriyet Dönemi İ.Ö. 2. yüzyıldan itibaren lahitlerin görece urnelere göre az sayıda olsa da yavaş yavaş ortaya çıktıkları görülmektedir (Er Scarborough, 2017: 22). Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise inhumasyon geleneğinin kremasyon geleneği için yapılan mezar anıtlarıyla yer değiştirmesiyle İ.S. 1. ve 2. yüzyıllarda lahit geleneğinin Roma'ya ve ona bağlı topraklara yerleşmeye başladığı görülmektedir (Er Scarborough, 2017: 22 ve Toynbee, 1971: 34). Roma İmparatorluk Dönemi heykeltıraşlığında önemli bir yere sahip lahitler, İ.S. 3. yüzyıllarda üretilmeye devam edilmiştir (Civelek, 2007: 77-78).

1.2. ROMA DÖNEMİ ÖLÜ KÜLTÜ VE MEZAR GELENEĞİ

Roma dini, Antik Yunan ve birçok kültürün inancı ile birlikte çok tanrılı yaşamı

barındıran bir yapıya sahiptir. Burada önemli olan tanrıların refahını bozmamak ve dolayısıyla insanların huzurunu sağlamak ile buna uygun ayinler düzenlemektir (Akçay, 2017: 120).

Roma Dönemi'nde ölümden sonraki yaşam kavramı yaklaşık İ.Ö. 1 yüzyıldan beri süregelen bir düşüncedir. Bu düşünce zaman zaman farklı uygulama yöntemlerini ortaya çıkartmış ve bu yöntemlere toplumsal sınıflara göre düzenlemeler getirmiştir. Romalılar özellikle Augustus Dönemi'nden itibaren ölümden sonraki yaşama geçeceklere "*manes*" adını vermişler ve ruhların rahat yaşayabilmeleri için mezarlarını besinlerle doldurmuşlardır (Civelek, 2007: 71). Erken Roma düşüncesine göre beden mezara konulduktan sonra *manes*'lerin nerede yaşadığı açıkça kaydedilmemiştir (Toynbee, 1971: 37).

Kişinin ölüm anından itibaren başlayan ve ölünün defnedilmesi ile ardından gerçekleştirilen törenlerin bitiş sürecine kadar geçen süreç ve yaşananlar Roma'da *funus* olarak adlandırılmaktadır. Yapılan törenlerin içeriği, Roma'da sosyal statüye göre çeşitli şekillerde isimlendirilmiştir. Cenazede yoksul halk veya daha iyi standartlara sahip kişilerin törenlerine *funus translaticum*, askerler için yapılanlara *funus militare*, devlet için önemli hizmetlerde bulunmuş kişilerin törenleri *funus publicum*, imparator ve aile üyeleri için olanlara ise *funus imperatorium* adı verilmiştir (Akçay, 2017: 121).

Roma'da kişilerin ölüme yaklaştığı süreden itibaren çeşitli uygulamaların olduğu görülmektedir. Bu uygulamaların başında aile bireylerinin ölmeye yaklaşan kişiyi ziyareti gelir. Ziyaret sırasında ölüme yakın olan kişi kıyafetsiz bir şekilde toprağa bırakılır ve eğer ölürse içlerinden en yakını kişiyi öperken diğer ziyaretçilerde adını zikrederek (*conclamatio*) uğurlarlar. Ardından kişi yıkanır, vücudu yağlanır ve ağzına sikke bırakılır. Sergileme, kişinin güzel giydirilerek *lectus funebris* adı verilen yatağa yerleştirilmesi ve çiçek, çelenk ile girlandların çevreye bırakılması ile tamamlanır. Ölü sergileme süreci hava şartları ve ölünün hangi sınıfta yer aldığıyla ilişkilidir. Yapılan bu uygulamalardan sonra ölü ya yakılarak ya da gömülerek uğurlanır (Akçay, 2017: 121 ve Civelek, 2007: 71-72).

Roma Dönemi'nde birbirinden farklı ölü gelenekleri bulunmaktadır. Genellikle Cumhuriyet ve Erken İmparatorluk Dönemlerinin başında (İ.Ö. 6.-1. yüzyıllar arasında) kremasyon uygulaması çok yaygındır (Akçay, 2017: 130). Roma kentinde bu uygulamaya ilişkin kül kapları olarak ifade edilen *urne*'ler, mezar odalarına gömülmekte ve üzerlerine anıt (mezar sunakları) dikilmektedir. *Urne*'ler zengin

Romalılar tarafından bazen kabartmalı yaptırılmakta ve taş cinsine özen gösterilmektedir. Mezar odaları kabartmalarla bezenmektedir. Bahsedilen bu yüzyıllarda Atina, İtalya, Balkanlar ve Anadolu'da mezar kabartmalarının varlığından söz edilebilir. Bu kabartmalar Kudüs eyaletinde 2.-3. yüzyıllarda çokça görülmektedir (Koch, 2001: 12-15).

Roma İmparatorluk Dönemi'nden önce inhumasyon, kremasyon ve mumyalama işlemlerinin birlikte uygulandığı görülmektedir. Normal gömme ile yakarak gömmenin hangisinin daha çok tercih edildiği kesin olarak bilinmemekle birlikte, zaman zaman biri diğerinden daha çok kullanılmış, mumyalama işleminin ise kişiye saygınlık kazandırma düşüncesiyle yapıldığına inanılmıştır. Kremasyon, İ.Ö. 5. yüzyıldan İ.S. 2. yüzyıla dek yoğun bir şekilde uygulanmış, İ.S. 3. yüzyıla kadar ise devam etmiştir. Yakarak gömmenin Musevi ve Hristiyan inancından dolayı bırakıldığı düşünülmektedir (Akçay, 2017: 130 ve Civelek, 2007: 75-77).

İmparatorluk Dönemi'nin başlarında kremasyon uygulaması ölünün dikdörtgen şeklindeki kütüklerde sevdiği eşyalarla yakılarak gerçekleştirilir. Ölen kişiden kremasyon işleminden önce bir parça bırakılır ki bu parça çoğu zaman ölünün parmağıdır, ardından hazırlanan kütüklere yerleştirilir. Bu kütüklere yakmadan önce *pyrus*, yakıldığında *rogus* ve odunların hepsi alevlendiğinde *bustum* adı verilmiştir. Ateş yanmasının ardından ölünün ağzına sikke yerleştirilir (Akçay, 2017: 132). Yanma bittikten sonrada kalanların pişmiş toprak kap, bezden çanta, mermer urne gibi materyallere alınıp mezarlığa yine kendisinden arda kalan eşyalarla yerleştirilmesi şeklinde gerçekleştirilirdi (Civelek, 2007: 75-77).

Mumyalama uygulaması ise Roma'da oldukça yaygın olarak yapılmıştır. Romalıların bu uygulamaya aslında yabancı olduğu, Romalı resmi görevlilerin Mısır ziyaretleri sırasında bu uygulamayı Roma'ya taşıdıkları düşünülmektedir (Akçay, 2017: 130-132 ve Civelek, 2007: 75-77). Romalılar Mısır'da uygulanan mumyalanan kişinin yüzüne mask yerleştirme değil de ölünün mumya portrelerini yapma şeklinde bir oluşum içerisine girmişlerdir. Belirli ilaçlarla ölen kişinin vücudu bezlerle sarılmakta ve yine bu bezlerle ahşap plakalı ölünün portresi yüze oturtturulmaktadır. Ardından kişi, insan şeklindeki sandukaya dik olacak şekilde bırakılır, sanduka mühürlenerek, ölen kişinin bilgileri sandukanın üzerine yazılmıştır. Bu uygulamanın İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 3. yüzyıl ortalarına kadar sürdüğü belirtilmektedir (Akçay, 2017: 137-138).

İnhumasyon gömme de ölü mezarlarının bezemeleri ve farklılıkları dikkat

çekmiştir. Ölü, mezarlık alanına vardığında üstüne toprak atılmaktadır. Maddi açıdan yetersiz olan ölüler direkt toprağa defnedilmektedirler. Bazen bu kişiler *hoker* pozisyonunda mezar çukurlarına (*fossae*) gömülmektedir. Zengin ya da orta sınıf statüsünde olan ölüler ise gösterişli lahitlerde yerlerini almaktadırlar. Bu lahitler, mermer, ahşap, pişmiş toprak, kurşun gibi malzemelerden yapılmış olabilmektedir. Lahde konulan ölünün ağzına bir sikke yerleştirilmektedir (Akçay, 2017: 130 ve Civelek, 2007: 75-77).

Cenaze törenlerinde ölünün dostları, aile bireyleri ve yakın çevresi siyah kıyafet giyerek genelde akşamları meşaleler ile ölüyü taşırlar. Alt sınıftan bir ölünün taşınma işlemi ise 4 ile 8 kişi arasında değişir. Bu törenlerde ölen kişinin yakın çevresi dışında özel tutulmuş ağlayıcılar ve müzisyenler de yer almaktadır. Cenaze töreni Romalı aristokratlardan birine aitse İ.Ö. 2. yüzyıldan İ.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürmüş balmumundan yapılan mask geleneği karuygulanır. Bu masklar tören boyunca cenaze sahipleri tarafından kullanılmaktadır. Harpta ölmüş askerler genelde hep birlikte yakılarak ya da normal bir şekilde gömülür. Küçük çocuklar ve alt sınıfa mensup kişilerin defin işlemleri genelde gece, resmi törenler ise gündüz gerçekleşmiştir. İmparatorlar için resmi tören uygulaması ile oldukça büyük cenaze törenleri istisnalar dışında herkese açık şekilde yapılmıştır (Akçay, 2017: 129 ve Civelek, 2007: 73-75).

Roma'nın mezarlık alanı Yunanlılarda olduğu gibi anıtsal, bahçeli mezarlarla, lahitler, *columboria* ve *katakomplar* ile ölümün ciddiye alındığı bir ölüler şehri niteliğindedir (Akçay, 2017: 120). Başlangıçta Roma'da bulaşıcı hastalıkların oldukça fazla olmasından dolayı kanunlara göre definlerin kent dışında yapılması uygun bulunmuş; ancak daha sonra bu uygulama İ.Ö. 567 yılında kaldırılmıştır. Bunun dışında Roma'da çocukların ölüm oranının diğerlerine göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bunun sebebi olarak kız çocuklarının yaşaması çok istenmediğinden bilerek öldürüldüğü düşünülmüş, hatta stellerde kesin olarak ifade edilmiştir (Civelek, 2007: 75-77).

Defin işlemi gerçekleştirilirken ölü için domuz kurban edilmekte, başında yemek yenmekte ve ölüye çeşitli hediyeler, yiyecekler bırakılmaktadır. Bunlar hayatta kalanların ölüleri canlı kılmak için mezarlarına yerleştirdikleri besinlerdir (Toynbee, 1971: 37). Hatta yiyecek için ölü odalarının farklı alanları olduğu belirtilmiştir (Akçay, 2017: 139 ve Civelek, 2007: 74-77). Çok sık karşılaşılmasa da mezarların içerisine yemek göndermek için boruların yerleştirildiği de görülmektedir. Yemek ziyafeti

adına urnelerin üzerine de delik taş levhalar yerleştirilmektedir (Akçay, 2017: 139-140; Toynbee, 1971: 37 ve Zanker & Ewald, 2012: 25-26).

Ölü kültünün önemli bir parçası olan mezar ziyaretleri, ölen kişilerin ruhları için tanrıya adanan kurbanlar ile ziyaretçilerin yiyip içtikleri bir festival şeklini almıştır (Gessert, 2004: 246). Geç Cumhuriyet Dönemi'nde ölü törenleri özellikler aristokrat ve zengin aileler için atriumda ölünün hazırlandığı bir masa ve ona forumda eşlik eden methiyeler ile ölüyü övgüyle uğurlama şeklinde gerçekleşmiştir. İmparatorluk Dönemi'nin başından itibaren ise bu durum mezarın bakımı ve aile ile yakınların ölüyü mezarda hatırlamak adına yaptığı törenler şeklinde değişikliğe uğramıştır (Zanker & Ewald, 2012: 21-26).

Mezarlarda yapılan anma törenleri, mezara yapılan düzenli ziyaretler, ölüler için tanrıya sunulan kurbanlar, arınma törenleri (novemdiales) İ.S. 1. ve 2. yüzyıllarda gelişen mezar kültü olgusunun oluştuğunun bir göstergesidir. Ölü anısına yıldönümlerinde ya da doğum günlerinde düzenlenen, Roma takvimine göre 13-21 Şubat tarihleri arasında belirlenen resmi, *Parentalia* ve *Ferialia* törenleri dışında özel olarak da uygulanan birçok kutlama bulunmaktadır (Gessert, 2004: 246-247). Bu kişisel anmalardan biri Mart ayındaki menekşe festivali (violaria) ve diğeri de Mayıs-Haziran aylarında ve İmparatorluk Dönemi'ne kadar alışılagelmiş olmayan çok popüler gül festivalidir (Rosaria). Bu bayramlarda ölülerin mezarları çiçekler ile süslenip, su, şarap, bal, süt, kurban kanı gibi çeşitli adaklar ile mezar başında toplanan aile ve yakın arkadaşlar bir ziyafet düzenlemekte, hatta ölen kişiye de bu ziyafetten ayrılmaktadır (Zanker ve Ewald, 2012: 22-26; Akçay, 2017: 139). Bunun dışında Mayıs ayının 9., 11. ve 13. günlerinde *mane*slerin ölü evlerinde dolaştığı düşünüldüğü için kötü ruhlardan korunmak amacıyla düzenlenen *Lemuria* festivalleri de bulunmaktadır. Bu festivaller ev içinde yapılan sunular olup, hanede refahı sağlama amaçlı düzenlenmişlerdir (Akçay, 2017: 147).

1.3. ROMA DÖNEMİ'NDE LAHİTLERİN KULLANIMI

Cumhuriyet ve Erken İmparatorluk Dönemi'nde kremasyon geleneği hakimdir. Bu nedenle küllerin saklanması için basit mahfazalar kullanılmış, ilerleyen süreçlerde mermer urneler üretilmiştir. Lahitler Roma kentinde Augustus Dönemi'nden itibaren kullanılmaya başlanmıştır, ancak örnekleri az sayıda ele geçirilmiştir (Koch, 2001: 12-15).

Lahitlerin İ.S. 2. yüzyılda yakarak gömmenin yerini normal gömünün alması ile popülerliği artmış, İ.S. 4. yüzyıla kadar önemli bir mezar geleneği olmuştur. İ.S. 2. ve 3. yüzyıllarda yaygın olarak kullanılan Roma mermer lahitleri, sanatsal açıdan etkileyici olan çok sayıda imparatorluk anıtı arasında yer almaktadır (Mustafa ve Chávet Lozoya, 2016: 217). Biçimleri genellikle dikdörtgen prizmaya benzetilmiş, az sayıda banyo küveti şeklinde yapılmış lahitler de tasarlanmıştır. Bu iki biçime uymayan farklı yapılmış örneklere de rastlanmaktadır (Koch, 2001: 25). Dikdörtgen prizma şeklinde yapılan lahitler Roma İmparatorluğu'nun tamamında oldukça sevilen bir tiptir. Çoğu zaman Roma'da üretilen bu tip lahitler boyut olarak Atina ve Dokimeion'un orta kalitedeki lahitlerinden daha küçük yapılmıştır. Ancak bu Roma'da oldukça büyük boyutlu lahitlerin olmadığını göstermez. Öyle ki Roma'da Gallienus ve Tetrarkhlar Dönemi (Dörtlü Yönetim)'nde yapılmış büyük çaplı lahitlerle karşılaşılmaktadır. Bunun dışında çocuklar adına tasarlanmış oldukça küçük çaplılar yine Roma kentinde sık karşılaşılan lahitlerdir. Roma, Atina ve Dokimeion üretim merkezlerinin birbirinden farklı lahit şekilleri bulunmaktadır **(Resim 9)**. Bu üç merkezin üretim gelenekleri dışında Roma eyaletlerinde de bu geleneklere yerel farklılıklar yerleştirilmiştir (Koch, 2001: 26-27).

Lahitlerin yapımında çok çeşitli malzemeler kullanılmıştır. Bunlardan istisna durumlarda işlenen granit veya porfir taşları dışında en önemli malzeme mermer olmuştur. Afyon ilinin 20 km. kuzeydoğusunda bulunan bugün İscehisar olarak bilinen Dokimeion'da üretilen mermer "*marmor phrygium*", "*marmor synnadicum*" ismiyle ya da "*marmor docimium*" şeklinde anılmaktaydı. Burada lahit için kullanılan mermer gümüşi renkte ve ince kristallidir. Dokimeion'da sütunlu lahitler için bazen farklı bir mermer türünün de kullanıldığı görülmüştür. Bu mermer ince kırmızı damarlı ve açık renklidir. Attika bölgesinde Atina'da Pentelikon Dağı'ndan çıkarılan "*pentelike marmaros*" adıyla bilinen sarımtırak renkte mermer kullanılmıştır. Bu mermerin büyük bloklar halinde kesildiğinde iç katmanlarında yeşil parıltılar görülmektedir. Bunların dışında Kuzeybatı İtalya'da Carrara (Luni)'de "*marmor lunense*" adıyla bilinen ince kristalli ve açık gümüşi renkte mermer çıkarılmaktadır. Roma Dönemi'nde Prokonnesos (Marmara Adası)'dan iri kristalli, gümüşi renkte ve koyu renk düzensiz damarlı mermer ile Thasos (Taşoz Adası), Paros veya Kyklad Adaları, Anadolu'nun yerel bölgelerinden, Karia'dan Aphrodisias, Efes'den mermer çıkarıldığı bilinmektedir (Koch, 2001: 16-18).

Mermerin olmadığı bölgelerde en çok kullanılan malzemelerden biri de

kireçtaşı olmuştur. Özellikle Suriye, Pamphylia, Kilikia, Pisidia ve Dalmaçya ve bununla birlikte birçok yerel bölgelerde kullanılmıştır. Lahit yapımında kumtaşına da Rhein-Mosel bölgesi ile Köln, Trier'de rastlanmıştır. Çok sık rastlanmayan tüf veya traverten lahitler de bulunmaktadır. Bazalttan yapılmış lahitler yine nadir ele geçen örneklerdir. En çok Anadolu'da Assos'ta görülmektedir. Gümüşi ve pembe granit de ender görülen lahit malzemesidir. Troas'ta yerel granitten lahit sandukası yapıldığı bilinmektedir. Özel siparişler için bazen kırmızı porfirden yapılmış, Mısır'da Mons Porphyrites (Porfir Dağı)'den taşlar çıkarılmıştır. Lahit yapımında kurşun malzemenin de kullanıldığı görülmüştür. Bazı yörelerde oldukça fazla işlenmiştir. Bunların dışında ahşap lahitlerin üzerine bronz çembere alınmış lahitlere, ahşap ve pişmiş topraktan yapılmış lahitlere rastlanmaktadır (Koch, 2001: 23-25).

Roma Dönemi'nde çeşitli lahit biçimleri görülmektedir **(Resim 10)**. Bunlardan ilki girlandlı/çelenkli lahitlerdir. Girlandlı lahitler Roma, Atina, Dokimeion olmak üzere eyaletlerde ve en çok da Anadolu-Suriye eyaletlerinde oldukça fazla dekore edilmiş gruptur (Koch, 2001: 43). Bazı atölyelerde lahitlerin üzerinde ithal edilmeden önce bir miktar çalışma yapıldığı, buradaki kabataslak işlenmiş tekne bulgularından anlaşılmaktadır. Yarı hazır lahit olarak adlandırılan bu lahitlerin belirli bir taş ocağına ait olduğunu gösteren ve birbirlerinden farklı formlarda üretimler gerçekleştirilmiştir. En belirgin tipolojisini oluşturulan girlandlı olanlardır ve genellikle Küçük Asya'nın belli taş ocaklarında hazırlanmıştır (Russell, 2011: 132). Bu ocaklar, Marmara Adası (Prokonnesos), Ephesos, Aphrodisias ve Karia bölgesinde yeri bilinmeyen bir atölyeydi. [1]

Bir diğeri levhalı lahitlerdir. Lahdin cephe kısmında ya da bazen kısa yerinde ve içlerinde yazıtı olan levhalar (tabula) iri ya da daha küçük, kulplu (ansa) veya kulpsuz şekilde yapılmıştır (Asgari, 1981: 20). Kulp, üç köşe veya sarkaç biçiminde yerleştirilmiştir (Koch, 2001: 42).

Sandık biçimli lahitler, çerçeve görünümlü, köşeleri sivri ve belirgin ya da sandık, dikdörtgen prizma şeklindedir. Sandık lahitlerin Attika ve Dokimeion'da üretimi bulunmamaktadır. Roma kentinde ise İ.S. 1. yüzyılda yapılmışlardır. Roma eyaletlerinden Yukarı İtalya, Selanik ve Anadolu'da oldukça sık üretimi vardır. Özellikle Anadolu'nun Bithynia, Pisidia, Lykaonia ve Isauria bölgelerinde çokça görülmektedir (Koch, 2001: 42).

[1] Russel, Hermos vadisinde yeri bilinmeyen beşinci bir atölyenin varlığından bahsetmektedir. Bkz. Russell, 2011:132.

Yivli lahitler, teknenin uzun ya da kısa kenarlarında olabilen "S" harfi biçiminde yapılmış, bazen oluk şeklinde de görülebilen yivlerden oluşmaktadır. Yivli lahitler en çok Roma kentinde ortaya çıkartılmıştır. Bir kısım yiv bezemeli lahitte uzun kenarın ortası boş bırakılmış ya da ayna şeklinde bir alan açıkmış, bir kısımda ise her iki yan alanda ve orta bölümde ayna oluşturulup aralarının yivlerle bezendiği görülmüştür. Atina'da kline kapaklı olanlarına rastlanmıştır. Dokimeion'da ise yivli lahitlerin işlenip işlenmediğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Anadolu'da bu lahitlere çok rastlanmamaktadır. Aphrodias'ta ele geçen yivli lahitler, dikey yivli ve tabula ansatalıdır. Roma eyaletlerinde nadir olarak ele geçirilmişlerdir (Asgari, 1981: 21; Koch, 2001: 42).

Frizli lahitler Roma, Atina, Dokimeion'da çok sayıda işlenmiştir. Anadolu'da frizli lahitlerin üzerindeki mitolojik sahnelerden en çoğu Eros, ardından Amazon savaşları ve Herakles mücadeleleri ile av sahneleri gelmektedir. Bu sahneler dışında nadir olarak Troia savaşı, Niobidler, Mousalar, Kentaur ve Endymion yer alır. Anadolu'da bu lahitlerin merkezi Pamphylia, ardından Side ve Perge kentleridir (Asgari, 1981: 16-17).

Sütunlu lahitler grubunda yalnızca sütunların olduğu, direk şeklinde yapılmış olanlar, kesik sütun şeklinde görüntü verenler veya bütün belirtilen durumların aynı anda kullanıldığı bir çeşitlilik söz konusudur. Roma kentinde ortaya çıkarılmış sütunlu lahitlerin sayısı oldukça fazladır. Bu bölgede beş ya da üç tane sütun arasında birbirini takip eden kemerler ve alınlıklar şeklinde dizilmiş sütunlu lahitler ele geçmiştir. En çok beş sütun arası dekore edilmiş olanlar görülmektedir. Bunun dışında az sayıda dört ya da altı sütun arası dekorasyonlar görülmektedir. Roma kentinde nadir olarak arşitravlı oluşturulmuş sütunlu lahitler bulunmuştur (Koch, 2001: 44). Anadolu'da en görkemli ve pahalı grubu oluşturan bu lahitler Dokimeion'da Roma kentine göre daha azdır; ancak süsleme açısından özgün oluşturulmuş sütunlar arası bezemeleri dikkat çekmektedir. Cephelerde beş adet, yanlarda üç sütun arası kullanılmıştır. Sütunlu lahitler eğer klineli olarak yapılmışsa klinede yatan kişinin ayakucuna denk gelen sol yan alanda bir kapı yapılmıştır. Burada üretilen lahitler; arşitravlı, birbirini izleyen kemer sıralı, arşitravlı ve kavis-alınlık-kavis şeklinde bir dizi bulunan grup ile kavis-kiriş-alınlık-kiriş-kavis sıralamalı grup şeklinde sınıflandırılmıştır (Asgari, 1981: 16; Koch, 2001: 44). Önceleri sütunlu lahitler Sidamara lahitleri olarak bilinmiş; ancak çalışmalar sonucu bu tip lahitlerin Pamphylia'da yer alan bir atölyede hazırlandığını ve ihtiyacı olan bölgelere gönderildiği gözlemlenmiştir (Asgari, 1981: 16).

Lahitlerin özellikle Roma kentindeki kalıntılarına bakarak boyalı yapılmış oldukları görülmektedir. Roma'da bulunan lahitlerde figürlerin dış hatları koyu renk ile çizilmiş ve ayrıntılarda altın varak kullanılmıştır (Koch, 2001: 58). Bu renklendirmenin yanı sıra son yıllarda üç boyutlu dijital teknolojinin kullanımı ile elde edilen sonuçlarda, figürlerde saçların kahverengi ve koyu kırmızı, dudakların kahverengimsi renkte, gözlerin siyah-kırmızı çizgilerle belirginleştirilip siyah-mavi tonları ile renklendirildikleri örneklerden tespit edilmiştir. Bunun dışında ikincil renkler olan siyah-turuncu ve çelenk şeritlerinde sarı renk izleri görülmektedir (Siottoa, Dellepiane, Callieri, Scopigno, Gratziu, Moscato, Burgio, Legnaioli, Lorenzetti ve Palleschi, 2014: 311).

Lahitlerin yerleştirilişi ile ilgili bilgiler ele geçirilenlerin çoğunun özgün konumda olmaması ile ilişkili olarak net olmamakla birlikte bazı tespitler yapılabilmiştir. Roma ve civarında lahitlerin mezar mekanları içinde yer aldıkları düşünülmektedir. Bununla birlikte duvarda olan nişlerin içine, nadir olarak tümülse, katakomplara yerleştirildiği örneklerden tespit edilir. Neron'un Mezarı açıkta bulunan bir lahit olması sebebiyle Roma'da sıra dışı bir örnektir. İmparatorluğun batı kısmında yapıldıkları zamanki durumları bilinmemekle birlikte yeraltı mezar odalarını tercih ettikleri düşünülmektedir. Balkanlar'da lahitler bir yere dayanmaksızın duvar önlerine yerleştirilirdi. Anadolu'da konumların çeşitlendiği gözlenir. Pek çok yerde mezar odaları bulunmaktadır. Tapınak şeklinde yapılmış mezar yapıları da mevcuttur. Bir ayaklığın üzerinde duvara yaslanmaksızın konumlandırılmış lahit geleneği bulunmaktadır (Mustafa ve Chávet Lozoya, 2016: 217). Nadir olarak da alçak kaideler üzerine yerleştirilmiş lahitlerin yol üstünde oradan geçenler tarafından görüldüğü bilinmektedir. Suriye ve Filistin bölgelerinde yeraltı mezar odalarının oldukça yaygın olduğu tespit edilmiştir (Koch, 2001: 59-62).

Lahit üretiminde belli başlı faktörler bulunmaktadır. Bunlardan ilki müşteri, ikincisi yontma işini yapan atölye ve üçüncüsü malzemeyi sağlayan taş ocağı tabanlı işliktir. Uygulama genel olarak aşamalı gerçekleşmektedir. İlk aşama, müşterinin işlemeyi yapacak atölyeye sipariş vermesi, ikinci aşama, bu atölyenin taş ocağı tabanlı atölyeye malzemeyi sipariş etmesi, üçüncü aşama, ocağın malzemeyi sağlaması ve en son olarak dördüncü aşama da malzemenin yontma işini yapan atölyede hazırlanıp müşteriye sunulmasıdır. Müşteriler bütçeleri dahilinde yaptırmak istedikleri lahidin boyutunu ve süslemelerini talep etmişlerdir (Öğüş, 2008: 174). Bu rutin uygulama dışında özellikle ithal edilen lahitlerde bazı değişkenler mevcuttur. Bunun dışında

siparişsiz üretimin alternatifleri de bulunmaktadır. Taş ocağı temelli işlikler bir siparişi beklemek yerine stokta malzeme yani boş sandıklar üretmiş olabilirler. Yontma işini yapan atölyeler ise yine sipariş beklemek yerine hali hazırda boş bir sandığı stok için işleyebilir, hatta neredeyse bitmiş bir durumda raflarına koyabilirler (Russell, 2011: 123-124). Belirtilen bu durumlar kesin olmamakla birlikte eldeki örneklerden varsayılan çıkarımlardır.

Lahitlerin üzerine yapılan bezemelerden oldukça pahalı oldukları anlaşılmaktadır. Ancak nihayetinde, lahitlerin maliyeti, malzemesi ve dekorasyonun düzeyine göre belirlenmiştir (Öğüş, 2008: 173). Atina ve Dokimeion üretimi parçalar oldukça pahalı olduğu gibi daha satın alınabilir fiyatta olanları da mevcuttur. Roma'da en çok lahit alıcıları, orta halli bireyler, askeri ve sivil idareciler, yönetimin üst sınıfları, rahipler, diplomatlar, tüccarlardır. Nadiren aşağı tabakadan alıcılar da görülmektedir (Russell, 2011: 122-123). Bunun yanı sıra lahitlerin üzerine işlenen figürlerden satın alanların statülerini anlamak oldukça güçtür. Orta sınıf ya da zanaatkârların süslü lahitler alabildikleri gibi imparator ailesi üyelerinin bazen oldukça sade lahitler tercih edebildikleri bilinmektedir (Zanker ve Ewald, 2012: 21-26).

Siparişi verilen lahitler tamamlandıktan sonra istenilen yere götürülmek üzere halatlar ile kaldırılmaktadır. Kapakların kenarlarında dikdörtgen çıkıntıların bulunması kaldırılması işleminde önemli rol oynar. Lahit teknelerinde ise bu çıkıntılar bulunmaz. Halatlar lahdin etrafına sarılıp vincin çengeliyle kaldırılmıştır (Öğüş, 2008: 181).

Pek çok kez lahitlerin birden fazla kullanıldıkları görülmektedir. Özellikle de teknesi zarar görmüşse ikinci kez kullanımları daha ucuza mal olmuştur. Bunun dışında lahitlerin yerleştirildikten sonra tekrar açılma tehlikesine karşı lahitlerin üzerinde çeşitli yazıtlar yer almaktadır. Bunlar lanetleme yazıları ile kurumların bunu yapan kişilere verdiği para cezalarıdır. Ancak, bu suçtan ceza alanlar bilinmemektedir (Öğüş, 2008: 181).

1.4. ROMA DÖNEMİ'NDE LAHİT ÜRETİM MERKEZLERİ VE MERKEZLERİN ÜRETİM GELENEKLERİ

Roma Dönemi'nde İ.S. 2. yüzyıldan itibaren lahit mezar kullanımının yaygın hale gelmesi ile lahitlere olan talep artmış ve bölgedeki taş ustaları bu alanda üretime odaklanmışlardır. Sipariş üzerine çalışan gezici taş ustaları ya da gezici sanatkârlar

lahitleri çeşitlendirerek hazır hale getirmişlerdir (Er, Scarborough, 2017: 22). Yine bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren oldukça sık kullanılan mermer malzemeli lahitlerin uzun yüzleri, sanatsal anlamda oldukça etkileyici olan Yunan mitolojisindeki sahnelerle doldurulmuştur. Sevilen bir kişinin ölümü ve ölenin artık bir anıya dönüşmesi ile sevdiklerine, gelenekler ile kısmen sınırlandırılmış kişisel bir sorumluluk yüklenir (Sorabella, 2001: 67-70). Roma İmparatorluğu Dönemi'nde insanların dini inançları, deneyim çeşitliliği ve şüpheci yaklaşımlar ile kabartmalı lahitlerin içeriği, sanatçıların yetenekleri ve onları alan müşterilerin inançlarına bağlı olarak farklılaşmıştır (Wood, 1978: 499-510).

Süslenmiş taş lahitlerin kullanımı, Roma İmparatorluğu boyunca zenginliğin ana sembollerinden biri olarak hızla yayılmıştır (Mustafa ve Chávet Lozoya, 2016: 217). Roma'da yapılan lahitlerin bezemelerinde genel olarak uzun yüzden biri tercih edilir, diğer uzun yüz bezemesiz ya da figür tasviri çok az yer almaktadır. Lahdin diğer kısa iki yanı da detaylı işlenmemiştir. Burada alçak kabartma motif ya da figür tercih edilmiştir. Bazen de öğe taşımaz. Lahdin kenarları nadiren süsleme için ayrılmış, genel olarak pervaz çıkıntısı olan düz silme şeklindedir. Kapaklar, dönemsel olarak farklılıklar göstermektedir. Erken tarihlerde kapak cephenin önüne dik bir pervaz şeklinde düşer. Kabartma ile dekore edilmiştir. İ.S. 140/60 ve İ.S. 3. yüzyılın ilk yarısındaki lahitlerde pervaz büyük ya da küçük parçalardan meydana gelip, alınlık şeklinde karşımıza çıkmıştır. Genellikle bu pervazların köşelerine akroter yerleştirilir. Akroterler, baş biçimli ya da maske görünümündedir. Dönem lahitlerinin bazılarında ise kapakların orta kısmında yazıt için ayrılmış levha biçimleri yer alır. Tabulalı pervazlar İ.S. 160/70 yıllarında görülmeye başlanmış, İ.S. 180 yıllarında çoğalmıştır. Bu tarihle birlikte kapaklar, "L" şeklinde, cephede düz devam eden ve ardından köşede yukarı yükselen bir pervaz şeklinde imal edilir. Bu formda kapaklar "levha kapak" olarak isimlendirilmiştir. Lahitlerin genellikle alçak biçimli çatıları bulunmaktadır. Az sayıda örnekte yüksek çatılı kapaklar ile karşılaşılmıştır. Çatılı kapakların yüzleri kimi zaman düz yapılmış, kimi zaman ise akroterle zenginleştirilmiştir. Bazı çatılı kapakların cephe kısmında yazıt için ayrılmış uzun bloklar yapılmıştır. Kapak biçimlerinden bir diğeri erken dönemde başlayan, İ.S. 1. yüzyıl sonları ve 2. yüzyıl başlarında zenginleşen yatak biçimindeki formundan dolayı "kline" olarak adlandırılan kline kapaklardır. Bu kapaklar Traianus Dönemi itibariyle ortaya çıkmış olup, yanlarında destek olmaksızın bir şahıs ya da bir çiftin yatağa uzanmış izlenimini veren bir görüntü oluştururlar. Kapak teknelerinde İ.S. 220-30 yıllarına kadar

kabartma yer almazken bu tarihlerden sonra çeşitlenmiştir. Kline kapaklar Dörtlü Yönetim Dönemi'nde son defa yoğun kullanılmıştır (Koch, 2001: 28-30).

Attika tipi lahitler Atinalıların inançları gereği lahitleri ölü evleri olarak görmesinden dolayı özenli ve çoğunlukla bütün yüzeyleri iyi dekore edilmiştir. Bir kısım ele geçirilmiş lahitte sadece cephe dışında kalanların az süslenmiş ya da alçak kabartma ile dekore edilmiş olduğuna şahit olunmaktadır. Lahitlerin genel olarak yüksek bir teknesi bulunmaktadır ve kapakları da lahit yüzeyleri gibi özenle dekore edilmiştir.

Atina tipi lahit kapakları erken dönemlerde bir evin çatısına vurgu yapar tarzda, üzerinde kiremitlerin işlendiği ve köşelerinde irice akroterlerin yer aldığı şekilde hazırlanmıştır. İ.S. 180 yıllarında ortaya çıkmış ve İ.S. 200'lerde moda olmuş başka bir kapak türü de klineli kapaklardır. Genelde bu kapak yatak şeklinde olup üzerinde bir çiftin uzandığı görülmektedir. Ele geçen az sayıda örneklerde tek bir şahıs ya da figür de görülebilmektedir. Yataklar şerit biçiminde ve kabartmalarla bezenmiştir. Bu kapakların aynı tarihlerde başka bir çeşidi de oluklu klineli olanlardır (Koch, 2001: 30-31).

Phrygia Bölgesi'nde bulunan Dokimeion, Roma ve Atina ile birlikte diğer bir merkez olarak ortaya çıkmaktadır. Dokimeion'da yapılan lahitlerin bütün yüzleri özenle işlenmiştir. Hatta hangisinin ana yüz olduğunu konusunda ayrım detaya bakılarak anlaşılabilmektedir. Yüzler özellikle girlandlı ve frizli ise dekorasyon oldukça geniş yer tutmuştur. Belirtilen durumlar dışında oldukça basit yapılmış örneklerde ele geçmiştir. Burada yapılan kapaklar, kenarlarda tuğlaları olan ev çatısı şeklinde yapılmış, Atina'nın yassı kiremitleri dışında kiremitler büyükçe gösterilmiştir. Çatı kiremit sıralarının sonuna antefix eklenmiştir. Antefixler, aslan başı veya kabara biçimindedir.

İ.S. 160/70 yıllarına işaret eden ve bu bölgeden çıkan sütunlu lahitler İ.S. 180 yıllarında ihtişamlı hale gelmişler ve tüm yüzeyleri burada yapılan diğer lahitler gibi süslenmiştir. Yüzeylerin uzun kısımlarında beş, kısa kısımlarında üç tane sütun aralığı vardır. Genel olarak kısa yüzün birinde ve özellikle lahdin klineli kapağı varsa uzanan kişinin ayakucunun bulunduğu kısa tarafta bir mezar kapısı yer almaktadır. Bu lahitlerin erken ve geç dönemlerinde kaidenin etrafını saran bir friz yer alır.

Dokimeion üretim merkezinde erken dönem lahitlerin kapaklarının çatı şeklinde olduğu düşünülmektedir. Yine İ.S. 170-180 yıllarında diğer bölgelerde de görülen klineli kapağın üzerinde uzanan çift görünümü burada da moda halinde

üretilmiştir. Klineler şeritlerle dekore edilmiş, kabaralar ve dayanak belirgin bir biçimdedir. Kline üzerine uzanan şahısların baş ve ayak kısımlarında Eroslar bulunmaktadır. Eroslar, ilerleyen dönemlerde heykel biçimini almıştır (Koch, 2001: 31-32).

Roma eyaletlerindeki yapılmış lahitler diğer üç üretim merkezindeki lahitlerden kopya edilmiş biçimdedir. Bazen burada lahitlerin ön yüzleri olarak belirtilen uzun yüz değil kısa kısımları önem kazanmıştır. Bunun nedeni olarak Perge ve Side'deki gibi mezar alanlarındaki kısıtlılık ya da Suriye'deki gibi alanlara farklı biçimdeki oturtulma şekilleri gösterilebilir. Lykia ve Kilikia'daki örneklerde görüldüğü üzere, bazen de lahit bölgede bulunan kayalık alan üzerinde yapılıp alt kısmı olduğu yerde sabit bırakılmıştır. Bu tarz lahitler dışında farklı olan Selanik'te yapılmış klineli lahit ve Heraklion üretimi lahittir (Koch, 2001: 32-33).

Eyalet üretimi kapaklar genel olarak çatı şeklinde nadiren kiremitli yapılmıştır. Bazı örneklerde çatılarda kabartma figür yapılmıştır. Pisidia, Lykia, Kilikia, Isauria ve Lykaonia bölgelerinde bazen aslan figürünün uzanmış bir biçimde yerleştirildiği görülmüştür. Bir diğer kapak türü de yuvarlak biçimli kapaklardır. Bu tür kapaklar Anadolu'da çokça üretilmiş olup günümüzde Avusturya, İsviçre ve Almanya sınırları yakınlarında bir Roma eyaleti olan Raetia'da yuvarlak kapaklı bir örnek bulunmuştur. Lykia bölgesinde üretilen kapaklar kaplumbağa kabuğuna benzer şekilde uzun kenarlardan kavisli biçimde yükselerek yapılarak tipik bir özellik taşımaktadırlar. Yine bu bölgede çatı şeklindeki kapakların uzun kısımları genelde alınlıklı yapılmıştır. Rhein-Mosel, Raetia ve Balkanlar'da kapağın uzun kısmına ölen kişinin portresi veya bir çeşit sahneleme için alan yerleştirilmiştir (Koch, 2001: 32-34).

Suriye eyaletinde lahitler farklı türlerde; ancak özgün değildir. Genel üretim merkezleri ve bunun yanında Assos, Pamphylia ve Mısır'dan ithal edilmiştir. İ.S. 150 yıllarında, ilk ithal edilenleri Attika, ardından Dokimeion olan kabartmalı lahitler görülmüştür. Ancak Dokimeion lahitleri, İ.S. 2. yüzyılın sonlarında sayıca azalmışken, İ.S. 3. yüzyılda sadece ele geçen iki adet lahit tespit edilmiştir. Roma şehrinden gelen örnekler ise azdır. Bu örnekler arasında İ.S. 3. yüzyıla tarihlenen iki adet ve İ.S. 300 yıllarına tekabül eden bir grup lahit sayılabilir. Roma kenti lahit ihracatını kıyıdaki yerleşimlere yaparken Attika, lahitleri Orontes (Asi nehri) kenarındaki Arethousa'ya ve Bostra'ya kadar uzak mesafelere yollamıştır (Koch, 2001: 272-273).

Suriye Sidon'da bulunan Ağlayan Kadınlar Lahdinin heykel ayrıntılarına bakarak Güney Küçük Asya'da bir heykel sanat okulu olduğu düşüncesi önem

kazanmıştır. Bu bağlamda bu okulun Antakya ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Strzygowski ve S'rong, 1907: 99-122).

Suriye eyaletinde ithal lahit dışında yerel lahit üretimi de bulunmaktadır. Yerel atölyelerde yapılan lahitlerin çoğu ithal edilmiş ürünlerin kopyasıdır. Bazen de ihtişamlı yapılmış ithal lahitlerin üzerindeki bezemeler, yerel atölyelerce taklit edilmiştir. Buna en güzel örnekler, biri Antiokheia'da ortaya çıkmış girlandlı lahit ve diğeri Tripolis'teki Hippolytos bezemeli lahit olarak gösterilir. Yerel atölyeler, Roma ve Dokimeion kentlerinden ithal edilen lahitleri nadiren kopya etmişlerdir. Bazen de yerel üreticiler, iki üretim merkezinin farklı özelliklerini temel alarak bir lahit ortaya çıkartmışlardır (Sur'da bulunan dans eden Mainadlar lahdi gibi). Yerli üretim girland motifli lahitler, genellikle Anadolu'daki üretimlerin daha gösterişli kopyaları olarak farklılaştırılmıştır (Koch, 2001: 272-273).

Suriye'de bir mermer yatağı yoktur. Bu yüzden Anadolu'nun taş ocaklarından yarı işlenmiş ürünler getirtilirdi. Her ocağın girlandlı lahitler için farklı yarı işlenmiş ürünleri bulunmaktadır. Suriye'deki ürünler en çok Marmara Adası (Prokonnesos)'ndan temin edilmiştir (Mustafa ve María Chávet Lozoya, 2016: 218). Ancak Suriye'nin bazı kentlerindeki yerel atölyeler, ithal edilen ürün aynı taş ocağından gelse de lahde farklı nitelik kazandırarak kendi kentlerini işaret etmişlerdir. Girlandlı lahitler mermer dışında kireçtaşından da yapılırdı. Suriye bölgesinde Palmyra'da yapılan kireçtaşı lahitler de diğer yerel işliklerden açıkça ayrılmaktadır. İ.S. 2. yüzyıl sonu İ.S. 3 yüzyıl başına tarihlendirilen ince işlenmiş ve çokça bezenmiş ele geçen bir grupta, lahit, adeta bir kanepenin üzerinde oturan insanları gösterir biçimdedir. Teknenin ayakları koltuk ayaklarının daha uzunu şeklindedir. Klineli olarak yapılmış teknenin ayakları arasında büst, tondo gibi insan betimlemeleri görülmektedir. Kapak, ön tarafta bir yatağın üzerinde yükselen insan betimlemelerinden oluşmaktadır. Ölen kişiler genelde uzanarak gösterilmiş, kadın ayak ucunda betimlenmiştir. Suriye eyaletinde bronzdan yapılmış aslan başı aplikli ahşap lahitler de yoğun olarak görülmektedir. Bu lahitlere bir de kireçtaşı ya da bazalttan yapılmış girlandların farklı bir malzemeden yapılmış kopyaları yerleştirilmektedir. Lahit yapımında kullanılan diğer bir malzeme de kurşundur. Kil yahut kumtaşından yapılma açık kalıba tahtadan olduğu düşünülen bir biçem modellenerek içerisine kurşun dökülürdü. Soğuyan kurşun tekne biçimine getirilirdi. Bu lahitlerin kapakları ayrıca yapılmıştır ve İ.S. 2 ile 4. yüzyıl aralığında kullanıldığı düşünülmektedir. Lahitlerin bezemeleri kişilerin inançlarına göre; pagan, Hristiyan ve

Yahudi geleneklere göre şekillenmiştir (Koch, 2001: 273-278).

İKİNCİ BÖLÜM
HATAY MÜZESİ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ LAHİTLERİ

2.1. HATAY'IN TARİHİ COĞRAFYASINA BAKIŞ VE ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ LAHİTLERİ

Geçmişten günümüze birçok medeniyete ev sahipliği yapan Hatay'ın önemli bir kenti olan Antiokheia ad Orontes (Asi Antiokheia'sı) ya da bugünkü ismi ile Antakya; Amik ovasının güneybatısında, kentin ismini aldığı Asi nehrinin (Arantu, Orontes, Aksios) aktığı yatağın iki yakası ile Suriye'nin batısındaki El Nuseyriye sıra dağlarının Hatay'da devamı olan, bölgede Arapça Cebel-i Akra, antik dönemde Cassius olarak bilinen Kel Dağı'nın kuzeyindeki Habibi Neccar Dağı (Silpios)'nın kuzeybatı-batı yamaçları arasında yer almaktadır. Kent, diğer Antiokheia şehirleriyle karıştırılmaması ve Asi kenarında yer alması sebebiyle Antiokheia ad Orontes/ Asi Antiokheiası bazen de Harbiye/Daphne yakınlarında olması sebebiyle Antiokheia Epi Daphne ismiyle bahsedilmiştir.

Kenttin su kaynaklarından Asi, Lübnan'dan doğup Antakya'dan geçerek Amik ovasını besleyen ve antik dünyada küçük çaplı gemilerin kullandığı Akdeniz'e açılan önemli bir nehirdir. Asi nehri dışında şehrin diğer önemli su kaynakları, Silpios Dağı'ndan doğan, Antiokheia'nın kuzeydoğusundaki Hacı Kürüş deresi (Parmenius) ve güneybatısındaki Hamşen deresi (Phyrminus)dir (Pamir, 2011b: 21).

Amik ovası, kuzeyinde Karasu çayı vadisi, kuzeybatı-batı yönünde Amanos Dağları doğusunda Kurt Dağları ve Afrin çayı ve kuzeybatısında Karasu çayı vadisi, güneyinde Antakya ve güneybatısında Samandağ ile Antiokheia'nın kuzeyindedir. Ovanın üzerinde İ.Ö. 1. binde oluşmuş ve 1959-1980 yıllarında Devlet Su İşleri tarafından kurutulmuş Amik Gölü yer almıştır (Pamir, 2009: 258-288).

Hatay ilinin merkez ilçesi olan Antiokheia ya da bugünkü adıyla Antakya, stratejik konumu ile tarih öncesi ve yazılı dönemde kendi alanında ve çevresindeki coğrafyaların ulaşım yolları üzerinde bulunmasından dolayı İ.Ö. 300 yılında kuruluşundan önce de önemli bir bölge olmuştur. Bölgede bulunan ve önemli bir tarım alanı olan Amik ovasının su kaynaklarının bulunduğu alanları tarih öncesi insanlığa ev sahipliği yapmış, Roma Dönemi'nde ise ovanın tamamında tarihi izlere

rastlanmıştır. 1937 yılından itibaren yapılan ve günümüzde devam edilen çalışmalar ile ova üzerinde 236 yerleşim yeri ortaya çıkarılmıştır (Pamir, 2009: 258-288).

Hatay'ın"Bereketli Hilal" olarak bilinen bölgede yer alması, bu coğrafyada Paleolitik Dönem'den başlayarak Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Dönemi'ni izleyen tarihlerde yerleşimlerin bulunduğu açıkça izlenmiştir. Amik ovasında Reyhanlı ilçesine yakın Tell-el Cüdeyde ve Reyhanlı'nın kuzeybatısındaki Tell Kurdu Kalkolitik Çağ yerleşiminin önemli iki höyüğüdür. Ovada tespit edilen çivi yazılı belgelerde ismi Alalakh olarak bilinen Tell Açana, Tunç Çağı kent olgusu ile kurulmuş bir höyük olarak dönemin büyük şehir devleti olan Mukish Krallığı'nın başkentidir. Doğu Akdeniz ticaretinde önemli bir yere sahip olan bu krallık, Anadolu'da Hitit, batıda Girit ve Myken, doğuda Mezopotamya, Suriye'de Yamhad ve sonrasında Mitanni, güneyde Mısır gibi büyük uygarlıkların birbirine kültürel açıdan birleştirici rolü olması sebebiyle yerleşimi önemli kılmaktadır. Yine aynı bölgede Antakya-Reyhanlı karayolunun kuzeyinde yer alan Luwice/Aramice yazılı kaynaklarda Kunulua, Luwice Pattina, Aramice Unqi olarak bahsedilen Tayinat Höyüğü, İ.Ö.950'den İ.Ö. 6. yüzyıla kadar bölgenin hammadde kaynağı olması ve doğu-batı geçiş yolları üzerinde yer almasıyla önemini korumuştur (Pamir, 2011a: 434; Yıldırım, 2016: 701-703). İ.Ö. 8. yüzyıl ortaları – İ.Ö. 4. yüzyıl başlarında Akdeniz'in önemli ticari rotalarından biri olan Hatay'ın Samandağ ilçesindeki Al-Mina, Yunanistan, Mısır, Kıbrıs, Kuzey Suriye gibi birçok yerden büyük kargo gemileri ile deniz yolundan ve/veya karayolu ile malların toplandığı ve dağıtımının yapıldığı önemli bir liman kentidir (Pamir, 2011a: 406). Amik ovasından güneye doğru görülen tepelerde ortaya çıkan pek çok yerleşim ve kaya mezar odaları Hatay'ın Altınözü ilçesini arkeolojik açıdan önemli bir yer kılmaktadır (Pamir, 2011a: 410). Habibi Neccar dağlarının kuzey ucunda bulunan Aziz Petrus (Saint Pierre) kilisesi antik dönem Antakya'sında Hristiyanlığı benimseyen kişilerin ilk kez "Hristiyan" adını aldığı ve gizlice toplandıkları kutsal doğal mağara olarak günümüzde de önemini korumaktadır (Pamir, 2011a: 418). Antakya'nın yaklaşık 8 km. güneyinde yer alan ve günümüze kadar gelebilmiş Roma Dönemi'ne ait su kemerleri ve su kanallarıyla Daphne (Harbiye) kenti, adını Daphne ve Apollon efsanesinden almış ve efsanenin geçtiği yer olarak inanılan Antiokheia'nın zengin nüfusunun barındığı bir yazlık yerleşim yeridir (Pamir, 2011a: 420). Kurucunun ismini alan ve diğer Seleukos kentleriyle karıştırılmaması için sınırlarındaki Musa Dağı'nın antik dönemdeki ismi olan Pieria adıyla birleştirilmiş Pieria'daki Seleukeia anlamındaki Seleukeia Pieria kenti, batıda

Manisa doğuda Sardes'e kadar uzanan Seleukos krallığının başkenti olarak İ.Ö. 300 yılında kurulmuştur. Roma imparatorluk döneminde önemli bir liman kenti olan Seleukeia Pieria, İskenderiye'den sonra ikinci büyük liman olarak adlandırılmış, Yukarı ve Aşağı şehirleri ile Hatay'ın arkeolojik tarihinde önemli bir noktaya sahip olmuştur (Pamir, 2011a: 428).

Hatay merkezi ve çevresinde bulunan Roma Dönemi'ne ait lahitler Hatay Müzesi'ne 1932-1939 yılları arasında Antakya (Antiokheia), Samandağ (Seleukeia Pieria) ve Harbiye (Daphne) de yürütülen kazı çalışmaları sırasında, devir/hibe ve satın alma yoluyla getirilmiştir. Birçoğu müzenin sergileme salonunda, bir kısmı müze bahçesinde ve parçalar müzenin depo kısmında yer almaktadır. Eserler, malzemesine göre iki, tipolojisine göre altı gruba ayrılmaktadır. Lahitlerin çoğunluğunu mermer malzeme oluşturmaktadır. Diğer lahitler ise kireçtaşından yapılmıştır. Hatay Müzesi'nde yer alan lahit ve lahit parçaları tipolojisine göre girlandlı, levhalı, frizli, frizli-girlandlı, sütunlu ve sütunlu-girlandlı olarak incelenecektir.

2.1.1. Girlandlı Lahitler

Hatay Müzesi'nde en yoğun olarak görülen lahit tipidir. 10 lahit ve 6 parça girlandlı lahitler grubunu oluşturmaktadır.

8472 envanter numaralı kireçtaşından yapılmış lahdin ön uzun yüzü ve iki kısa yan yüzü işlenmiştir. Arka uzun yüz işlenmemiş, kaba bırakılmıştır. Ön cephesini oluşturun uzun yüzde iki girland, köşelerde bukranionlar bulunmaktadır. Ortada bir Eros figürü görülmektedir. Kavislerin iç kısımlarındaki boşluklarda, solda cepheden tasvir edilmiş Perseus başı, sağ tarafta ise Gorgo başı yer almaktadır. Lahdin sağ yan yüzü bukranionlara kurdelelerle bağlanmış bir girland ile devam etmektedir. Girland kavisinin iç kısmında bir Hermes başı tasvir edilmiştir. Lahdin sol yan yüzünde bukranionlara kurdele ile bağlı girland ile devam etmektedir. Girland kavisinin iç kısmında yüksek kabartmalı bir çiçek rozeti yer almaktadır.

8473 envanter numaralı mermerden yapılmış lahdin dört yüzü de işlenmiştir. Ön cephesini oluşturan uzun yüzde iki girland işlenmiştir. Girlandlar köşelerden bukranionlara ortada ise Eros figürüne bağlanmıştır. Girland kavislerinin iç kısmındaki boşluklarda iki kadın başı bulunmaktadır. Lahdin sağ kısa yan yüzünde girland devam etmekte, köşelerden buranionlara kurdeleler ile bağlanmaktadır. Girland kavisinin iç kısmında bir aslan başı betimlenmiştir. Lahdin arka uzun yüzünde

antitetik duruşlu av sahnesi yer almaktadır. Kapak küçük, yassı kiremitler ile kaplı ve beşik çatı şeklindedir.

8474 envanter numaralı mermerden yapılmış lahdin dört cephesi de işlenmiştir. Ön uzun yüzünde üç girland yer almaktadır. Girlandlar köşe akroterleri olan bukranionlara kurdele ile bağlanmıştır. Ortada iki Eros figürü girlandları omuzlarında taşımaktadır. Girland kavislerinin iç kısmındaki sağ ve sol boşlukta birer çiçek rozeti ortada ise bir Medusa başı görülmektedir. Lahdin yan kısa yüzlerinde girland bezemeleri bulunmaktadır. Girland kavisinin iç kısmında bir aslan başı bulunmaktadır. Arka uzun yüzde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara kurdeleler ile bağlanmıştır. Ortada girlandları taşıyan çıkıntılı bir kaide üzerine oturtulmuş iki Eros figürü bulunmaktadır. Girland kavislerinin iç kısmındaki boşluklarda üç çiçek rozeti yer almaktadır.

8500 envanter numaralı kireçtaşından yapılmış lahdin ön uzun yüzü işlenmiş, arka uzun yüz kaba bırakılmıştır. Yan kısa yüzler ise yarıya kadar bezemelidir. Lahdin ön uzun yüzünde köşelerden kurdele ile bukranionlara bağlanmış üç girland bulunmaktadır. Ortada Eros figürleri yer almaktadır. Kavislerin iç kısımlarında merkezde bir kadın başı, sağ ve sol kısımdaki boşluklarda ise çiçek rozetleri bulunmaktadır. Lahdin sağ ve sol kısa yan yüzünde köşe taşıyıcısına kurdele ile bağlanmış bir girland ancak yarıya kadar görülmektedir. Girland kavisinin iç boşluğundaki çiçek rozeti yer almaktadır. Lahdin kapağı beşik çatı şeklinde yapılmıştır.

8501 envanter numaralı kireçtaşından yapılmış lahdin sadece ön uzun yüzü işlenmiştir. İki kısa yan yüz ve arka uzun yüz işlenmemiştir. Ön uzun yüzde köşelerden bukranionlara kurdele ile bağlanmış üç girland bulunmaktadır. Ortada girlandları omuzlarında taşıyan iki Eros bulunmaktadır. Girland kavislerinin iç kısmındaki sağ ve sol boşlukta iki Medusa başı, ortadaki iç kavis boşluğunda ise çiçek rozeti betimlenmiştir.

8502 envanter numaralı kireçtaşından yapılmış lahdin ön cephesi işlenmiş, arka uzun yüz işlenmemiştir. Yan yüzler ise yarıya kadar işlenmiş ve kaba bir şekilde bırakılmıştır. Lahdin cephesini oluşturan uzun yüzde üç girland bulunmaktadır. Köşelerde bukranionlar bulunmaktadır. Ortada iki kanatlı Eros figürü yer almaktadır. Girland kavislerinin iç kısımlarındaki sağ ve sol boşlukta iki Silen başı, ortadaki kavisin iç kısmında çiçek rozeti tanımlanmıştır. Her iki yan yüzde yarıya kadar girlandla devam etmiş ve tek bir köşede bukraniona bağlanmıştır. Girland kavsinin iç

kısımlarında yarım çiçek rozeti işlenmiştir.

8990 envanter numaralı mermerden yapılmış lahdin ve dört yüzü de işlenmiştir. Ön uzun yüzünde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar bukranionlara bağlanmıştır. Orta kısımda iki Eros figürü girlandları taşımakta ve Erosların ortasında bir tabula ansata bulunmaktadır. Kavislerin iç kısımlarındaki girland boşluklarında ise kadın başları tasvir edilmiştir. Lahdin her iki kısa yan yüzünde tek girland bulunmakta ve girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir çiçek rozeti yer almaktadır. Arka uzun yüzde bukranionlara kurdele ile bağlanmış üç girland, ortada iki Eros omuzlarında girland taşımaktadır. İç kısımlarındaki girland boşluklarında ise çiçek rozetine yer verilmiştir. Kapak, beşik çatı biçimde yapılmıştır.

9384 envanter numaralı mermerden yapılmış lahdin dört yüzü de işlenmiştir. Lahdin ön uzun yüzünde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara kurdele ile bağlanmıştır. Ortada iki boğa başı girlandları taşımaktadır. Girland kavislerinin iç kısmındaki boşlukta üç Medusa başı bulunmaktadır. Lahdin iki kısa yan yüzünde bir girland ve girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir Medusa başı yer almaktadır. Lahdin arka yüzü üç girlandlıdır. Girlandlar bukranionlara kurdele ile bağlanmış, ortadaki girland taşıyıcılarından birinin boğa başı olduğu görülmektedir. Girland kavislerinin iç kısmındaki boşlukta iki Medusa bulunmaktadır.

15948 envanter numaralı mermer lahdin dört tarafı da işlenmiştir. Ön uzun yüz iki girland yer almaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara, ortada ise bir Eros figürüne omuzlarından bağlanmaktadır. Girland kavisin iç kısmındaki boşluklarda karşılıklı iki aslanın yer aldığı arabayı çeken ve ellerinde taç tutan birer Eros işlenmiştir. Lahdin sağ kısa yan yüzünde girland köşe taşıyıcı olan bukranionlara kurdele ile bağlanmış durumdadır. Kavisin iç kısmında ise bir sfenks yer almaktadır. Sol kısa yan yüzde ise girland aynı şekilde bukranionlara bağlanarak devam etmiştir. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir aslan başı görülmektedir. Arka uzun yüzünde iki girland bulunmaktadır. Ortada bir kartal figürü yer almaktadır. Girland kavislerin iç kısımlarında iki aslan başı yer alır. Kapak, beşik çatı biçiminde yapılmıştır.

18704 envanter numaralı mermer lahdin dört tarafı da işlenmiştir. Ön ve arka yüzlerinde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara kurdeleler ile bağlanmıştır. Boğa başlarının ağız kısmından üzüm salkımları sarkmaktadır. Ortada iki Eros girlandları omuzlarında taşımaktadır. Girland kavislerinin alt uçlarında üzüm salkımları yer alır. Orta kavisin altında sarkan üzümün iki yanında üzümü gagalayan

iki kuş betimlenmiştir. Girland kavislerinin iç kısımlarındaki boşluklarda üç Medusa başı yer almaktadır. Lahdin kısa yüzleri girlandla devam etmektedir. Girland kavislerinin iç kısımlarındaki boşluklarda birer satyr/pan başı bulunmaktadır. Beşik çatı biçimli kapağının üzeri kabartma balık pulu motifiyle kaplanmıştır.

1319 envanter numaralı kireçtaşı lahit parçasının yüzünde bir girland ve girlandın bağlandığı bir koç başı yer almaktadır.

9081 envanter numaralı mermerden yapılmış lahit parçası üzerinde bir girland görünmektedir. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir Medusa başı bulunmaktadır. Parçanın köşelerinde kurdeleler görünmektedir.

12761 envanter numaralı mermer lahit parçası, lahdin uzun yüz parçasıdır. Üzerinde bir girlandın az bir bölümü ve çift aslan koşumlu araba içerisinde bir çelenk tutan Eros figürü yer almaktadır.

13065 envanter numaralı mermer lahit parçası, lahdin uzun yüz parçasıdır. Lahdin üzerinde sağ tarafı bir boğa başına, sol tarafı bir Eros'a bağlı bir girland yer almaktadır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir Medusa başı işlenmiştir.

15365 envanter numaralı lahit parçasının üzerinde sadece bir girlandın bir kısmı ve bir savaş arabasının üstünde bir gövdesi yer alan Eros figürü yer almaktadır.

Envanter numarası olmayan G.1 mermer lahit parçasının üzerinde sağından ve solundan girlandı taşıyan bir Eros figürü yer almaktadır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir Medusa başı görülmektedir

2.1.2. Levhalı Lahitler:

Müzede 3 adet levhalı lahit bulunmaktadır. Bu lahitler kireçtaşından yapılmış ve yerel üretimdir.

8991 envanter numaralı kireçtaşından yapılmış lahdin sadece ön uzun yüzü işlenmiş, sağ ve sol kısa yan yüzde ise yuvarlak çıkıntılar bulunmaktadır. Arka yüz işlenmemiştir. Lahdin uzun ön yüzünde bir tabula ansata yer almaktadır.

Envanter numarası olmayan L.1 lahdi kireçtaşından yapılmış, ön uzun yüzünde neredeyse yüzü kaplayacak büyüklükte bir tabula ansata yer almaktadır. Tabula yazıtsızdır.

Envanter numarası olmayan L.2. lahdi kireçtaşından yapılmış ön uzun yüzünde ortada bir tabula ansata yer almaktadır. Tabula içinde iki sıra yazıt bulunmaktadır. Ansalar içinde çiçek rozetler işlenmiştir.

2.1.3. Frizli Lahitler

Müzede sadece 1 frizli lahit ve üç parça bulunmaktadır. Bu lahit ve parçalar mermerden yapılmıştır.

9576 envanter numaralı mermerden yapılmış lahdin dört cephesi de işlenmiştir. Lahdin uzun ön yüzünde ortada bir sunak bulunur. Sunağın sağında Psykhe, solunda elinde meyve tabağı tutan Eros yer almaktadır. Lahdin sağında ve solundaki sahnede antitetik duruşlu iki Nike figürü yer almaktadır. Lahdin yan kısa yüzünden birinde el ele tutuşmuş bir kadın ve bir erkek figürü yer almaktadır. Kadının sağ yanında bir kapı bulunmaktadır. Diğer kısa yan yüzde ise elini kadına uzatan bir erkek ve kadın figürü yer almaktadır. Lahdin arka uzun yüzünde bir sehpa üzerinde yer alan vazonun her iki yanında antitetik duruşlu iki aslan boğayı avlamaktadır. Kapak, kline üzerine uzanmış bir erkek figürü ile tasarlanmıştır.

13664 envanter numaralı mermer lahit parçası üzerinde hymation giymiş bir erkek büstü görünmektedir. Figürün başının üst kısmındaki silmede üç dizi boncuk motifi, beş sıra ion kymationu, üstünde lesbos kymationu ve en üstte bitkisel motifler buunmaktadır.

16278 envanter numaralı mermer lahit parçası üzerinde pelerinli üç çıplak erkek heykeli betimlenmiştir.

16280 envanter numaralı mermer lahit parçası üzerinde pelerinli iki çıplak erkek figürü yer almaktadır.

2.1.4. Frizli – Girlandlı Lahitler

Müzedeki tek örnek olan 8475 numaralı lahit ön uzun yüzünde yer alan frizden dolayı frizli-girlandlı gruba alınmıştır. Bu lahdin ön uzun yüz ve iki kısa yan yüzleri işlenmiş, arka uzun yüz yarı mamul durumdadır. Ön uzun yüzde friz şeklinde 12 adet çocuk (Eros-Putto) betimlemesi bulunmaktadır. Lahdin sağ ve sol kısa yan yüzünde bir girland yer almaktadır. Kavisin iç kısmındaki boşlukta ise bir aslan başı bulunmaktadır. Lahdin arka yüzü yarı mamul durumda bırakılmıştır.

2.1.5. Sütunlu Lahitler

Bu gruptaki tek örnek olan Dokimeion mermerinden yapılmış 18153 envanter

numaralı lahdin (Antakya Lahdi) dört yüzü de işlenmiştir. Lahdin ön uzun yüzü köşeler de dahil olmak üzere altı sütun ile bir bina cephesi şeklinde düzenlenmiştir. Her sütunun arasında bir figür olmak üzere beş figür yer almaktadır. Lahdin sol kısa yan yüzündeki sahne köşelerden iki sütunla belirlenmiştir. Ortada öne çıkarılmış üçgen alınlıklı bir cephe yer almaktadır. Merkezde iki sütunlu bir sunak görülmektedir. Sunağı çevreleyen dikdörtgen bir kapı betimlenmiştir. Sunağın önünde bir sehpanın üzerinde kutsal ateş yanmaktadır. Sunağın her iki yanında bir kadın ve bir erkek figürü betimlenmiştir. Soldaki kadın figürünün hemen yanında bir boğa figürü bulunmaktadır. Lahdin sağ kısa yan yüzünde köşelerde dahil olmak üzere dört sütun yer almaktadır. Sahnenin ortasında üçgen alınlık bir cephe yapılmıştır. Sütunların her birinin arasında birer olmak üzere üç figür betimlenmiştir. Ortadaki figür kadın, diğerleri erkektir. Lahdin arka uzun yüzünde ön uzun yüzdeki gibi köşeler dahil olmak üzere altı sütun betimlenmiştir. Her sütun arasında birer olmak üzere beş erkek figürü işlenmiştir. Sağ ve sol köşelerde yer alan figürlerin yanında şaha kalkmış bir at figürü ve hemen atın altında bir köpek figürü yer almaktadır. Sahnenin ortasında üçgen alınlıklı olan cephede betimlenen erkek figürü atın üzerinde elindeki mızrakla bir aslanı avlamakta ve hemen altında bir köpek yer almaktadır. Kapak bir kadın ve erkeğin üzerinde yattığı kline şeklinde düzenlenmiştir.

2.1.6. Sütunlu-Girlandlı Lahitler

Müzedeki tek ve farklı örnek olan 11162 envanter numaralı kireçtaşından yapılmış lahdin sadece ön uzun yüzü işlenmiş, arka uzun ve yan kısa yüzlerinde kabartma yapılmamıştır. Lahdin ön uzun yüzünde ion başlıklı dört sütun yer almaktadır. Sütunların arasında üç girland bulunmaktadır.

2.2. HATAY MÜZESİ İMPARATORLUK DÖNEMİ LAHİTLER KATALOĞU

Kat. No: 1 **(Res. 11-13)**

Müze Envanter No: 8472

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih:-

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahdin ön uzun yüzünün pervaz kısmında kırıklar yer almaktadır. Köşelerde yer alan bukranionların bir kısmı gözlerden itibaren kırıktır. Bezemeler aşınmış durumdadır. Lahit kapağının ön yüz kısmının ortasında bir delik yer almaktadır. Kapağın akroterleri kırık olup sağ alınlık kısmında ve alt pervazı ile sol alınlık kısmında kırıklar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük. 1.07 m. Uz. 2.66 m. Gen. 1.31 m.
Kapak Yük. 0.68 m. Uz. 2.81 m. Gen. 1.43 m.

Eserin Tanımı: İmzalı lahit olarak bilinen lahit, kapaklı olup müzenin sergileme salonunda bulunmaktadır. Oldukça kaba bir işçiliğe sahiptir. Lahdin ön uzun yüzü ve iki kısa yan yüzü işlenmiştir. Arka uzun yüz işlenmemiş, kaba bırakılmıştır.

Tekne: Sandukanın üst kısmında ince bir şerit ve iki silmeli dış bükey pervaz çıkıntısının ardından ince ikinci bir şerit ve bir silmeli iç bükey pervaz çıkıntısı bulunmaktadır. Alt kısmı ise ince bir şeritin ardından dış bükey bir pervaz çıkıntısı ve bir silmeli şeklinde işlenmiştir.

Ön cephesini oluşturun uzun yüzde iki girland, köşelerde bukranionlar bulunmaktadır. Ortada, kurdeleler ile bağlanmış girlandı omuzunda taşıyan bir Eros figürü görülmektedir. Kavislerin iç kısımlarındaki boşluklarda, solda cepheden tasvir edilmiş bir Perseus başı, sağ tarafta ise bir Medusa başı yer almaktadır. Perseus başının hemen yanında bir kılıç (harpe) bulunmaktadır. Ön uzun yüzün üst ikinci silmesinde iki kenet deliği yer almaktadır.

Lahdin ön uzun yüzünde yer alan girland yayları birbirinden farklı özellik göstermektedir. Perseus başının altındaki girland yayı, diğer girland yayından farklı olarak üçgenimsi ve merkeze doğru doğru kalınlaşmıştır. Medusa başının altında yer alan yay ise neredeyse boru gibi ve aynı kalınlıkta devam etmiştir. Her iki girland üzerinde aşınmalar mevcuttur, ancak Medusa başının altında yer alan girland üzerinde aşınmanın arttığı görülmektedir. Girlandlar üzerinde meşe yaprağı, palamutlar ve meyveler bulunmaktadır. Motifler girland kavisinin ortasında yön değiştirmiştir. Perseus başının altındaki girland üzerindeki bezeme motifler diğer girlandın motiflerine göre daha taşkın ve ayrıntılıdır. Ayrıntıların bazılarında matkap kullanılmıştır. Kavislerin alt uçlarında üzüm salkımları betimlenmiştir. Ancak Perseus başının altında yer alan girlandın alt ucundaki üzüm, salkım şeklinde betimlenmiş, Gorgo başının altındaki ise girlandla bütünleşmiştir, yalnızca uç kısmı sarkmaktadır.

Sol girlandın iç kısmındaki boşlukta yer alan Perseus başı kaba görünümlü ve aşınmış durumdadır. Özellikle saçlarının ön kısmı, gözlerinden biri, burnu ve ağzı deforme olmuştur. Yüz, cepheden gösterilmiştir. Saçlar bukle bukle taranmış, kulak hizasındadır. Saç detaylarında matkap izlerine rastlanmaktadır. Günümüze ulaşan göz yapısı hafif yuvarlak, göz kapakları geniş, keskin kenarlı ve ağırdır. İris ve göz bebeği görünmemektedir. Çenenin bir kısmı kırık olmasında rağmen hafif sivri bir formdadır. Perseus başının yanındaki boşlukta yer alan kılıcı, tahra şeklinde bir sapa sahiptir. Sağ girlandın iç kısmındaki boşlukta yer alan Medusa başı kaba görünümlü ve deforme durumdadır. Burun kısmı kırıktır. Yüzü cepheden verilmiştir. Saçları başına iki kez dolandırılmış gibi bukle bukle ve oldukça kabarık şekilde başı sarmaktadır. Saç detaylarında matkap kullanılmıştır. Baş kısmı saçın biraz dışından ince bir sarmal ile çevrelenmiştir. Yüz hatları yuvarlaktır, yanaklar tombul betimlenmiştir. Gözlerin

sadece çukurları görülebilmektedir. Ağız hafif açık, ancak tam olarak işlenmemiştir.

Lahdin merkezinde girlandı omuzlarında taşıyan ve yüzü kırık olan Eros figürü, cepheden tasvir edilmiştir. Kanatlı olarak betimlenen Eros'un kanatları kısa ve açıktır. Kanadın içindeki tüyler kazıma ile gösterilmiştir. Figürün sağındaki kanat solundakine göre daha ufaltılmıştır. Eros'un vücudu aşınmalardan dolayı belirgin değildir. Figürün sağ kolu aşağı düz inmekte ve kollarından sarkan kurdeleleri tutmaktadır. Sol kolu ise dirsekten bükülü girlandı tutmaktadır. Eros'un kollarından aşağı inen kurdeleler oldukça kalın ve kavislidir. Lahdin alt pervazına kadar inen kurdelenin uç kısmının küçük bir bölümü pervaza paralel olarak devam ettirilmiştir. Devam eden uç, kurdele ile aynı kalınlıkta görülmektedir. Eros'un göğüs detayları açık değildir. Bedenin tombul olduğu söylenemez. Kalça kısmından aşağısı kırık olmakla birlikte ayakların lahdin alt pervazından çok kopmamış deforme durumda bir kaideye bastığı anlaşılmaktadır.

Girlandı taşıyan köşelerdeki bukranionlar boğa başlarıdır. Kırık ve deforme durumda olan başların gözleri iri yapılmış, iris ve göz bebeği kazıma şeklinde verilmiştir. Alnın ortasında spiral şeklinde yapılmış saçın merkezi matkapla nokta şeklinde gösterilmiştir. Saçlar nereyse düz bir şekilde kazıma ile oluşturulmuştur. Başın üzerinden düğümlenerek aşağı inen kurdeleler "S" kıvrımı yaparak orta kısımda girlandı taşıyan Eros'un kollarından sarkan kurdeleler ile benzer özellik göstermektedir.

Lahdin sağ yan yüzü boğa başlarına kurdelelerle bağlanmış bir girland ile devam etmektedir. Ancak boğa başlarından lahdin sağında kalanı köşeye değil, sahne içine yerleştirilmiştir. Baş, stil özellikleri ile diğerlerinden farklılık göstermemektedir. Boğa başına bağlanan girland yayı merkeze doğru kalınlaşmaktadır. Girland üzerindeki bezemeler ön uzun yüzdeki bezemeler ile aynı olup ön yüzde Perseus başının altında yer alan girlandın stil özellikleri ile benzerdir. Ancak burada girlandın ortasında yer alan üzüm salkımı stil olarak ön yüzün Medusa başının altındaki pandantifi andırmaktadır. Girland kavisinin iç kısmında bir Hermes başı tasvir edilmiştir. Hermes başı oldukça aşınmış durumdadır. Baş, cepheden tasvir edilmiştir. Çene detayı görülememekle birlikte yüz yuvarlatılmıştır. Saçlar dalgalı, kabarık ve detaylar matkapla gösterilmiştir. Dar bir alına sahip başın göz detaylarında matkap kullanılmıştır. Göz bebeği görünmemektedir. Başın burun kısmı ile birlikte burundan aşağısı deforme olmuş durumdadır. Hermes başının sol yanında atribütü *kerykaion* yer alırken sağ kısmında ise iki satır şekline bir yazı bulunmaktadır. Sanatçı, "ΠΡΟΚΑΟC

ΗΡΓΑΟΕΤΟ", "Προ'κλος ήργάσετο" yazarak imzasını atmıştır (Victor, 1902:163). Sandukanın üst silmesinin ortasında ve bununla aynı hizadaki alt pervazın hemen üstünde birer kenet deliği yer almaktadır.

Lahdin sol yan yüzü sağ yan yüz ile aynı şekilde biri sahne içine yerleştirilmiş, diğeri köşede olan boğa başlarına kurdele ile bağlı girland ile devam etmektedir. Girland yayı merkeze doğru hafifçe kalınlaşmıştır. Üzerinde lahdin diğer girlandlardan farklı olarak yalnızca yaprak bezemesi yer almaktadır. Girland kavisinin dış ucunda yer alan üzüm salkımı diğer yan kısa yüz ile aynı tarzda işlenmiştir. Girland kavisinin iç kısmında yüksek kabartmalı bir çiçek rozeti yer almaktadır. Çiçeğin ortası matkap ile derinleştirilmiştir. Çiçeğin taç yapraklarında aşınmalar mevcuttur.

Kapak: Lahdin kapağı üç silme ve ince bir şerit ardından bir silmeli dış bükey pervaz çıkıntısı ile profillendirilmiştir. Beşik çatı formunda olan kapağın arka uzun kısmı işlenmemiştir. Kapağın cephe yüzündeki köşe akroterleri kırıktır. Kapağın sağ arka kısmındaki akroteri yarı işlenmiş durumda, sol arka kısım ise işlenmemiştir. Balık pulunu andıran motiflerle bezenmiştir. Kapağın iki yanındaki alınlık kısmında birer çiçek rozeti yer almaktadır. Bu rozetler yüksek kabartmalı yapılmıştır.

Değerlendirme:

Tekne: Sandukası Atina tipi lahit profili vermektedir. Atina'da yapılmış lahitlerin yerel üretim kireçtaşı bir kopyası olmalıdır.

Bezeme: Uzun yüzde iki girland ve ortada girlandı taşıyan bir Eros figürü ve köşelerde bukranionlar Atiika tipi lahit bezemelerinde sıkça görülen bir uygulamadır. Lahit kireçtaşından yapılmış yerel bir üretim olmakla birlikte Attika lahitleri ile benzerlik göstermektedir. Lahdin üzerinde yer alan girland yapısında meyvelerin yavaş yavaş birbirinden ayrılmaya ve özellikle yaprakların uç kısımlarının sivrileşmeye başladığı görülmektedir. Bu biçimlendirme Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirilebilecek etkenlerdir. Lahdin sivri uçlu yaprakların yer aldığı sol yan yüzündeki girland bezemesi İ.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Ostia'daki Malia Titia lahdinin yan yüz girland bezemesi ile benzer bir görüntü oluşturmaktadır.

Lahdin ön uzun yüzünde yer alan Medusa başı ile ortadaki kanatlı Eros'un yüz detayları aşınmadan dolayı açıkça anlaşılamadığı için tarihlendirmeye yardımcı olamamaktadır. Ancak, benzerlerinden farklı olan Medusa başının saç stili, Konuralp Müzesi'nde yer alan ve tarihi İ.S. 2. yüzyıl olarak önerilen 1 envanter numaralı lahdin üzerindeki Medusa başlarını andırmaktadır. Eros'un kollarından sarkan kurdelelerin

yapısı, Kayseri Müzesi'nde yer alan ve Kappadokia'da bulunmuş girlandlı lahdin kurdeleleri ile yakın benzerlik göstermektedir. Uzun yüzdeki Perseus başı ve kısa yan yüzdeki Hermes başının saç detaylarında matkap kullanımının az olması, Perseus başında göz kapaklarının bitiş keskinliği, geniş ve ağır işlenmesi, irisin kazıma şeklinde verilmesi Antoninus Pius Dönemi stil özelliklerini yansıtmaktadır.

3. Kapak: Atina üretiminde İ.S. 140-150 yılından sonra yapılan köşe akroterli çatı şeklindeki kapakların küçük ve yassı olarak görünen ve balık pulunu andıran kiremitleri bulunmaktadır. Dolayısıyla lahit bu tarihlerde ya da sonrasında yapılmış olmalıdır.

Dönem: İ.S. 130-160 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970:560-56; Victor, 1902: 163; Koch, 2010: 122.

Referans: Aydın, 2013: 63; Herdejürgen, 1990: 95-96; Işık, 1975: 16-17; Kleiner, 1992: 269; Koch, 2001: 31, 153, 270; Koch, 2010: 123; Özgan, 2013: 186-187.

Kat. No: 2 **(Res. 14-21)**

Müze Envanter No: 8473

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Lahdin ön uzun yüzünün köşelerinde, sağ yan yüzünün üst pervazı ve alt pervazının altında, lahdin arka uzun yüzünün alt pervazında kırıklar bulunmaktadır. Kapak, ortasına doğru ikiye ayrılmış durumdadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük. 1.00 m. Uz. 2.06 m. Gen. 0.90 m.

Kapak Yük. 0.40 m. Uz. 2.13 m. Gen. 0.98 m.

Eserin Tanımı: Lahit, kapaklı olup müzenin sergileme salonundadır. İyi bir işçiliğe sahiptir. Lahdin dört yüzü de işlenmiştir.

Tekne: Sanduka, iki ince düz bir şerit ile bir silmeli dış bükey ve iki silmeli iç bükey pervaz çıkıntısı profili vermektedir. Lahdin ön cephesini oluşturan uzun yüzde iki girland işlenmiştir. Girlandlar köşelerden bukranionlara ortada ise Eros figürüne bağlanmıştır. Girland kavislerinin iç kısmındaki boşluklarda iki kadın başı bulunmaktadır.

Ön uzun yüzde yer alan iki girland yayı birbirleriyle aynı özelliktedir. Oldukça kalın oluşturulan ve merkeze doğru kalınlığı artan bağ, aralardan *taenia*lar ile sıkıca bağlanmıştır. Girlandlar kavis yapan merkezde ikiye ayrılmış gibi ortası boş bırakılmıştır. Ayrılan orta kısımda motifler merkezden itibaren yön değiştirmiştir. Girlandların üzerinde meşe yaprakları, meşe palamudu, başaklar, çam kozalağı, üzüm, muşmula, haşhaş, elma gibi meyveler betimlenmiştir. Motifler taşkın ve yoğun kullanılmıştır. Bezemeler en ince ayrıntısına kadar verilmiş, derin çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. Yaprakların damarları açıkça seçilebilmektedir. Bezeme ayrıntılarında özellikle meşe yapraklarında detaylar olmak üzere yoğun bir matkap kullanımı görülmektedir. Bazı bezemeler alçak kabartma şeklinde yapılmış, ışık-gölge etkisi yaratılmaya çalışılmıştır. Girlandın kavis yaptığı alanda karşılıklı üçer meyve ile sonlandırılmış bir bölünme, her iki girland üzerinde de aynı görünmektedir.

Girland kavislerinin iç kısmında yer alan kadın başları cepheden gösterilmiştir. Ağız ve çene kısmında kırıklar bulunan başlar aynı özellikleri göstermektedir. Saçlar, ortadan ikiye ayrılmış, dalgalı ve saç uçları spiral şeklinde döndürülüp matkap darbesiyle bitirilmiş, çene altından hafif uzatılarak tamamlanmıştır. Kaşlar burun kökünden getirilerek çizgisel, neredeyse düz işlenmiştir. Göz kapakları ve göz akı hafif kabartılmıştır. Burun uzun, yanaklar şişkindir. Ağız kapalı tasvir edilmiştir.

Girlandın bağlandığı orta kısımda bir Eros figürü yer almaktadır. Girlandlar figürün başının üstünden fiyonk yapılarak bağlanmıştır Fiyonk detayları matkapla derin çizgiler yapılarak verilmiştir. Fiyongun bağ ucu figürün kollarından aşağı doğru inmektedir. Bağ uçları fiyonga göre daha alçak kabartmadır. Aşağı neredeyse düz inmekte olan kalın kurdeleler girland yayının altına doğru hafif dalgalandırılmış ve inceltilmiştir. Eros, soluna 4/3 lük bir dönüş yapmıştır. Sağ eli kurdeleyi tutmakta, sol ayağı sağ ayağının arkasına atmış, dizden hafif bükülü ve parmak ucunda durmaktadır. Sağ ayağın parmak kısımları kırıktır. Sadece ayağı boyutlarında bir kaide üzerinde, lahit alt pervazına değmektedir. Eros'un yüzünde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur. Figürün sol kaşı, burnu ve çenesi kırıktır. Boynunun altında, sağ omuzundan göğsüne doğru bir çatlak görülmektedir. Figürün sağ kolu omuzdan kırıktır. Saçlarının baş üstü kısmı bölüm bölüm yapılmış gibi buklelerden oluşmuş, kulak hizasında saçlarda buklenin uç kısımlarının spiralleştiği ardından da incelmiş ve kıvırcık bir hal aldığı görülmektedir. Saç neredeyse omuza kadar inmektedir. Eros'un yüzü yuvarlak, ağız kısmı kapalıdır. Yüzdeki deformeler nedeniyle yüz hakkında fazla yorum yapılamamaktadır. Figürün boynu kısa ve kalındır. Bedeni uzun betimlenmiştir. Göğüs

ve kas detayları görülmektedir.

Köşelerde üç bukranion görülmektedir. Lahdin ön uzun yüzündeki boğa başlarının ağız kısmı kırıktır. Boğa başlarının gözleri iri, göz kapakları geniştir. Gözbebeği yukarı bakıyor gibi gösterilmiş kazıma çizgi ile oluşturulmuştur. Alnın orasında yer alan saç öbeği kazıma çizgiler ile spiral tarzda yapılmıştır. Diğer tüyler kazıma ile hafif dalgalandırarak belirginleştirilmiştir. Başın üstünden fiyonk yapılarak indirilen kurdeleler lahdin ön uzun yüzünün merkezinde yer alan kurdele ile aynı özellikleri gösterseler de sol yan yüzün sağında ve arka yüzün solunda diğer bağı görülen fiyongun iç kısmı matkap kullanılarak değil, kazıma ile derinleştirilmiştir.

Lahdin sağ kısa yan yüzünde girland devam etmekte, köşelerden boğa başlarına kurdeleler ile bağlanmaktadır. Girland kavisinin iç kısmında bir aslan başı betimlenmiştir. Boğa başlarına bağlanan girland yayı merkeze doğru kalınlaşmakta, ön yüzdeki girland ise stil ve bezeme açısından aynı özellikleri göstermektedir. Girland kavisinin iç kısmında yer alan aslan başı cepheden verilmiş, saçları önden iki yana ayrılmış iki tutam saç ile diğer saçları diplerinden kabartılarak taranmıştır. Saçlarda matkap izi bulunmamaktadır. Gözler yuvarlaktır, göz bebeği görünmemektedir. Ağız açıktır ve dişleri gösterilerek işlenmiştir.

Lahdin sol kısa yan yüzünde elinde bir palmiye yaprağı tutan çıplak bir dioskur figürü lahdin alt pervazına oturtulmuş çıkıntılı bir kaide üzerinde durmaktadır. Yan yüzün sağındaki köşede bir boğa başı görülmektedir. Figürün sağ kolunun omuzdan sonrası kırıktır. Figür yüzeyinde renklenme oluşmuş ve özellikle yüz bölgesi aşınmış durumdadır. Figürün başı hafif sağına dönük, vücudu cepheden verilmiştir. Yüz detayları görülemeyen figürün saçları ön kısımda dilim dilim ayrılmış izlenimi vermekte, saçın ardından bir başlık görünmektedir. Figürün kol kısmında, göğüste ve karın kısmında kas detayları işlenmiştir. Figür sol bacağını dizden hafifçe bükmüştür. Ayak kısımları deforme durumdadır.

Lahdin arka uzun yüzünde antitetik duruşlu av sahnesi yer almaktadır. Ortada iki ayaklı bir sehpa üzerinde kült objesi bulunmaktadır. Objenin en üstünde merkezde bir kozalak ve yanlarında meyveler bulunur ve her iki yanında aslanların boğaları avladığı sahne görülmektedir. Lahdin sol tarafındaki aslanın yüzünde kırıklar bulunmaktadır. Aslanların göz bebekleri verilmiş, dişleri görünmektedir. Aslanların yeleleri hafif dalgalandırılarak işlenmiştir. Sol taraftaki aslanın yeleleri sağdakine göre daha azdır ve yelelerin uç kısımları aynı simetride bitirilmiş, bazı noktalarda uçlar aniden kesilmiş gibi durmaktadır. Sağdaki aslanın yeleleri daha kabarıktır. Sağ

taraftaki aslan soldakine göre daha iridir ve kas detayları ile görünen ön ayağının tüyleri gösterilmiştir. Kuyrukları kıvrılarak aslanların bacak kısmında gösterilmiştir. Boğaların arkada kalan ön bacakları alçak kabartma şeklindedir. İri yapılmış gözlerinin içinde iris ve göz bebeği kazıma şeklinde işlenmiştir. Boğaların kulaklarının iç kısmı matkapla derinleştirilmiştir. Sık ve dalgalı yapılan tüyler kazıma şeklinde olup hafif aşınmıştır. Boğaların kuyrukları düz bir şekilde inmektedir. Figürler uzunca bir kaide üzerine yerleştirilmiştir. Sol tarafta bukranion görülmektedir.

Kapak: Balık puluna benzer şekilde yapılmış küçük, yassı kiremitli kapak profilsiz ve beşik çatı şeklindedir. Köşelerinde dikdörtgen bir form içinde çizgisel olarak kabartılmış akroter yer almaktadır. Sol kısa yan yüzün alınlığında bir palmet ve bu palmetlerden çıkan spiral bitkisel süsler bulunmaktadır. Sağ kısa yan yüzün alınlığında ise yuvarlak bir rozet görülmektedir.

Değerlendirme:

Tekne: Attika tipi lahit formu göstermektedir.

Bezeme: Attika tipi lahitlerde görülen iki kalın girland, bu girlandları taşıyan ortada bir Eros figürü ve köşelerde yer alan bukranionlar tipiktir. Arka uzun yüzde antitetik duruşlu av sahnesinin olması ve yan yüzde insan figürünün işlenmesi lahdin İ.S. 150/160 yıllarında veya ardından yapıldığını göstermektedir.

Girland bezemesinde yer alan motiflerin derin kanallar ile birbirinde ayrılması, motiflerin birbiri üzerine yerleştiriliş biçimiyle ışık-gölge uyumu göstermesi ve motifler üzerinde yoğun matkap kullanımı İ.S. 150/160-180 yıllarına tarihlendirilen stil özellikleridir. Girland üzerindeki bu özellikler Tarsus Müzesi'nin İ.S. 2. yüzyıl sonları ile 3. yüzyıl başlarına tarihlendirilen 970-19-1 envanter numaralı lahdi ve İ.S. 2. yüzyıla tarihlendirilen Atina, Platon Akademisi'nden girlandlı lahit ile benzerdir. Yine Seleukeia Pieria'dan 1937 yılında ortaya çıkarılmış ve İ.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen girland bezemeli iki lahit parçası ile aynı stilde yapılmıştır.

Ön uzun yüzde yer alan kadın başları ve ortada yer alan Eros'un yüz ayrıntıları ve saç detayında matkap kullanımın azlığı Antoninus'lar Dönemi'nin erken yıllarına tarihlenen özelliklerdir. Sol yan yüzde yer alan dioskurun vücut kaslarının detaylı işlenişi İ.S. 2. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kapak: Bu tür kapak formları daha sonra yapılacak olan tekneler için stok edilmektedir. Küçük ve yassı kiremitli, akroterli çatı biçimindeki kapaklar İ.S. 140-150 yıllarında ve sonrasında görülmektedir.

Dönem: İ.S. 150/160-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 564-567.

Referans: Coulson and Leventi, 1998: 224; İnan, 1975: 90-93; Kaplan, 2016: 144; Kleiner, 1992: 269; Koch, 2001: 150-155; Turak, 2005: 20, 22; Padgett 2001: 221, 270-271.

Kat. No: 3 **(Res.22-27)**

Müze Envanter No: 8474

Buluntu Yeri: Hatay'ın Harbiye (Daphne) ilçesi.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Lahdin ön uzun yüzünün üst pervazında hafif kırıklar, alt pervazında ve figürlerinde aşınmalar bulunmaktadır. Sol yan kısa yüzün üst pervazında ve sağ yan yüzün alt pervazında hafif kırıklar mevcuttur. Arka uzun yüzün üst pervazda ve figürlerinde az oranda aşınmalar görülmektedir.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük. 0.96 m. Uz. 2.22 m. Gen. 1.06 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda olan lahit kapaksızdır. İyi bir işçiliğe sahiptir. Lahdin dört cephesi de işlenmiştir.

Tekne: Sandukanın üst kısmı, ince bir şerit ve ardından dış bükey iki silmeli bir pervaz çıkıntısı ile düz bir silme; alt kısım ince düz bir şerit ile dış bükey biri ince biri kalın iki silmeli bir profil göstermekte ve kalınca bir kaide ile sonlanmaktadır. Lahdin uzun ön ve arka yüzünde kenet deliği görülmezken her iki yan kısa yüzün pervazında ikişer tane kenet deliği bulunmaktadır.

Lahdin ön uzun yüzünde üç girland yer almaktadır. Girlandlar köşe akroterleri olan bukranionlara kurdele ile bağlanmıştır. Ortada iki Eros figürü girlandları omuzlarında taşımaktadır. Girland kavislerinin iç kısmındaki sağ ve sol boşlukta birer çiçek rozeti ortada ise bir Medusa başı görülmektedir.

Lahdin ön uzun yüzünde yer alan girland yaylarının üçü de farklı özellikler göstermektedir. Yaylar merkeze doğru kalınlaşmıştır. Girland motifleri kavisin ortasından yön değiştirmiştir. Medusa başının altında yer alan girland yayı üzerinde meşe yaprağı, çam kozalağı, defne yaprağı, nar, incir gibi meyveler, başaklar ve merkezde bir çiçek yer almaktadır. Ön yüzün diğer iki girland yayından farklı olarak girland üzerindeki bezemede girlandın merkezindeki çiçeğin beşer adet karşılıklı yapılmış başaklar ile kapadığı, pandantif olarak ise meşe yaprağı kullanıldığı görülmektedir. Bezemeler çok derin olmayan bir kanalla birbirinden ayrılmış, meyvelerin bazılarının ise birbirine yapışık olduğu gözlemlenmiştir. Yaprakların damarları kazıma çizgiler ile şematik olarak gösterilmiş, merkezde yer alan çiçeğin ortası çukurlaştırılarak yaprakları kazıma ile detaylandırılmıştır. Girland üzerindeki içe ve dışa doğru bakan kısımlarda yapraklar alçak kabartma şeklinde yapılıp motiflere derinlik kazandırılmıştır. Ön uzun yüzün solunda bulunan girland yayının merkezinde karşılıklı asma yaprakları ile örtülmüş bir üzüm salkımı bulunmaktadır. Bezemede arka planda kullanılan yapraklar orta girland üzerinde kullanılanlar kadar yoğun değildir. Üzerindeki bezemelerin ortada yer alan girland yayındakiler ile aynı tarzda işlenmiş oldukları görülmektedir. Lahdin sağında bulunan girland kavisinin ortasında asma yaprağından sarkan bir üzüm salkımı yer almaktadır. Bezemede kullanılan işleniş tarzı diğer girlandlar ile aynı doğrultudadır. Ön uzun yüzdeki girland manşetleri matkapla derinleştirilmiştir.

Lahdin uzun ön yüzünde orta girland kavisinin iç kısmında yer alan Medusa başı cepheden verilmiştir. Medusa başının saçları ortadan ikiye ayrılmış, yanlara doğru açılmış, hafif dalgalıdır. Başının üstünde iki kanat bulunmaktadır ve başının altından saçları düğümlenmiş şekilde tasvir edilmiştir. Kanat, kazıma çizgiler ile detaylandırılmıştır. Kanadın çıktığı baş kısmının ortasında nokta şeklinde bir matkap izi görülmektedir. Saç ayrıntılarında matkap izine rastlanılmaz. Yüz yuvarlaktır. Kaşlar ve gözlerde aşınmalar bulunmaktadır. Göz kapakları ağır, keskin kenarlı, geniştir. İris ve göz bebeği görülememektedir. Burun deforme durumda, ancak belirgindir. Ağız hafif aralıktır.

Lahdin uzun ön yüzünde girland kavisinin sağ ve sol iç kısmında yer alan çiçek motifleri birbirinden farklı işlenmiştir. Lahdin solunda yer alan motif, matkapla derinleştirilip yapraklarından ayrılarak kabartılmış merkez ile kazıma çizgilerle damarları oluşturulan beş taç yaprağa sahip çiçek motifidir. Merkezde yer alan tomurcuğun üzerine matkapla noktalar şeklinde delikler açılmış, bakıldığında bir yüzü

andırır şekilde işlenmiştir. Sağ tarafta yer alan çiçek motifi ise diğer çiçek motifinin orta kısmı ile benzerlik göstermektedir. Matkapla derinleştirilip kabarık gösterilen bir merkez ile oluşturulan çiçeğin taç yaprakları meşe yaprağı şeklinde biçimlendirilmiş, kazıma ile damar detayları işlenmiştir. Merkezde yer alan tomurcuğun üzeri matkap ile detaylandırılmıştır.

Uzun ön yüzün ortasında yer alan iki ayağını da yerleştirebilecek genişlikte olan çıkıntılı bir kaide üzerinde iki Eros figürü görülmektedir. Bu figürlerde aşınmalar görülmektedir. Erosların biri sağa diğer sola hafif döndürülmüş, kısa, gövdeleri iri ve bacakları tombul olarak betimlenmiştir. Saç ve yüz detayları aşınmadan çok net görülememekle birlikte saçların bukle bukle, omuzlara kadar uzun yapıldığı ve göz kapaklarının geniş olduğu gözlemlenmiştir. Erosların kolları girlandın arkasında bırakılmış, görülmemektedir. Vücutta kas detayları aşınmadan dolayı izlenememektedir. Erosların bir ayağı önde diğer ayak öndeki bacağın arkasına doğru atılmış parmak ucunda kaideye basmaktadır. Figürlerin başının arkasında çıkarılan kurdeleler girlandların iç boşluklarına doğru dalgalandırılmış kalın ve ucu ince olarak alçak kabartma şeklinde işlenmiştir. Kurdeleler, Erosların sadece bir kolundan sarkıtılarak hafif bir dalgalandırma ile aşağı indirilmiştir. Kalın olarak indirilen kurdelelerin uç kısımları oldukça ince bırakılmıştır.

Köşedeki bukranionlar girlandlara başların üstünden düğüm yapılmış bir kurdele ile bağlanmıştır. Kurdelenin bir ucu girland kavislerinin iç kısmına doğru hafif dalgalandırılarak uzatılmıştır. Kurdelelerin uç kısımları inceltilerek bitirilmiştir. Kurdelenin diğer uçları en uç kısımları ince yapılmak suretiyle başların altından hafif dalgalandırılarak sarkıtılmıştır. Boğa başlarının alın kısımlarında spiral yapan bir saç öbeği görülmektedir. Göz kenarları keskin bitirilmiş, göz kapakları geniştir. Göz bebeği yapılmamıştır. Yüz kazıma çizgilerle detaylandırılmıştır.

Lahdin yan kısa yüzlerindeki girland bezemeleri birbirinden farklılıklar göstermektedir. Sağ kısa yan yüzde girland, asma yaprakları, çam kozalağı, çeşitli yapraklar, nar, üzüm ev incir gibi meyveler ile süslenmiştir. Girland kavisinin alt ucundan asma yaprağına bağlı bir üzüm salkımı sarkmaktadır. Asma yapraklarının ayrıntıları ve üzüm salkımları matkap kullanılarak belirginleştirilmiştir. Motifler zeminden yükseltilmiş, birbirine bağlı işlenmiştir. Bunun yanı sıra girland üzerinde zeminde yapılan yaprak detayları da görülmektedir. Girland kavisinin iç kısmında bir aslan başı bulunmaktadır. Aslanın yeleleri düz taranmış başı çepeçevre sarmaktadır. Gözler iri, göz bebekleri işlenmemiş, göz kapakları hafif geniş ve ağız kısmı kırıktır.

Lahdin üst pervazında iki kenet deliği bulunmaktadır.

Sol yan kısa yüzdeki girland yayı üzerinde asma yaprakları, çeşitli yapraklar, haşhaş, incir ve üzüm gibi meyve motifleri yer almaktadır. Meyve motifleri bir dört yaprağın içinden çıkmış gibi tasvir edilmiş, bazı yapraklar zeminden daha hafif yükseltilerek ışık-gölge izlenimi verilmeye çalışılmıştır. Girland kavisinin alt ucunda sapı ile sarkıtılan bir üzüm salkımı yer almaktadır. Kavisin iç kısmındaki aslan figürü diğer yan yüzdeki ile aynı bezeme özellikleri göstermektedir. Sol kısa yan yüzün üst pervazında iki kenet deliği bulunmaktadır.

Arka uzun yüzde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara kurdeleler ile bağlanmıştır. Ortada girlandları taşıyan çıkıntılı bir kaide üzerine oturtulmuş iki Eros figürü bulunmaktadır. Girland kavislerinin iç kısmındaki boşluklarda üç çiçek rozeti yer almaktadır.

Lahdin arka uzun yüzünde bulunan girland yayı katı formda oluşturulmuş, çelenklerde çam kozalağı, asma yaprağı, defne yaprağı, nar ve incir bulunmaktadır. Girland yayının alt uçlarında üzümler sarkmaktadır. Lahdin merkezinde ve solundaki pandantifler asma yaprağından, sağındaki yaprak dizilerinden sarkıtılmıştır. Asma yaprağındaki ayrıntılarda matkap kullanılmıştır.

Girland kavislerinin iç kısmındaki çiçek rozetler beş taç yapraklı ortası çukurlaştırılmış şekilde işlenmiştir. Çiçeklerin taç yaprakları birbirinden matkapla yapılmış çizgiler ile ayrılmıştır. Merkezdeki işlenmiş çiçeğin kazıma çizgilerle damar ayrıntıları verilmiştir.

Girlandları omuzlarında taşıyan Erosların kolları arasından inen kurdele uçları, girland iç kavislerindeki kurdele uçlarına göre daha şematik işlenmiştir. Erosların yüzleri yuvarlak ve bedenleri tombuldur. Eroslar sağ ve sola doğru hafif döndürülmüştür. Saçlar ortadan ikiye ayrılarak alın üçgen yapılmıştır. Bir kısmı başın üstünde toplanan saçın devamı kulaklara kadar düz, ardından bukle bukle işlenmiştir. Gözler iri, göz kapakları geniş, ağız hafif açıktır. Hareketli olan Erosların kollarından biri çelenkteki yapraklar arasında, diğeri ise başın yukarısındadır. Göğüs detayları verilmiştir. Ayaklarının biri önde, diğeri ayağın arkasına atılmış ve parmak uçları ile çıkıntılı bir kaideye basmaktadır.

Değerlendirme:

Tekne: Lahdin sandukası Küçük Asya tipinde profil vermektedir.

Bezeme: Anadolu lahitlerde üç girland, bu girlandları taşıyan iki Eros ve köşe

taşıyıcısı olarak işlenen koçbaşı ya da boğa başları bezeme çok yaygın olarak görülmektedir. Lahdin üzerindeki bezemeler Anadolu girlandlı lahitlerinin benzeridir.

Girlandların üzerinde yer alan meyve motifleri erken dönem özellikleri gösterse de motifler üzerinde yapılan ışık-gölge uygulamaları ve girland manşetlerinin derin kanallar ile oluşturması Marcus Aurelius Dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Bu tür girland yapısı Hatay Müzesi'ndeki 9384 envanter numaralı lahitte de görülmektedir. Elaiussa Sebaste kenti (Olba), İ.S. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen lahdin kısa ya yüzünde yer alan girland yapısıyla da uyum göstermektedir. Ön uzun yüzün ortasındaki girlandın merkezindeki motifin işleniş biçimi Sagalassos kentinde bulunan girlandlı lahdin yan yüz bezemesiyle benzerdir.

Ön uzun yüzde girland kavisinin içinde yer alan Medusa başının saçlarının dağınık olarak iki yana açılması ile matkap kullanımı yerine kazıma ile detaylandırılması Antoninus Pius Dönemi'ni işaret etmektedir. Aynı zamanda Medusa'nın göz kapaklarının ağır ve keskin bitirilmesi aynı dönemin bir özelliğidir. Bu figür İ.S. 160-180 yıllarına tarihlenen Arykanda'da bulunan Pigres'in oğlu Killortes'in mezarındaki Medusa başını andırmaktadır. Bunun yanı sıra Hatay Müzesi'nde yer alan 9384 envanter numaralı lahitte yer alan Medusa başı ile benzerdir.

Girlandı taşıyan ortadaki Eroslar, özellikle arka uzun yüzde daha ayrıntılı görülmektedir. Bu Erosların saçları uzamaya başlamış ve saçlar, İ.S. 2. yüzyıl stili olan ortadan ikiye ayrılmış, kulak hizasında dalgalandırılarak omuza doğru indirilmiş ve başın üstünde toplanmıştır. Erosların tam cepheden değil hafif sağ ve sollarına döndürülmeye başladığı görülmektedir.

Dönem: İ.S. 150/160-180 yılları arasına tarihlendirilebilir.

Yayın: Işık, 1975: 53-55.

Referans: Cormack, 2004: 185; Işık, 2007: 38; Karaüzüm, 2005: 76; Koch, 2001: 230-231; Köse, 2005: 85, 306-307.

Kat. No: 4 **(Res.28-31)**

Müze Envanter No: 8500

Buluntu Yeri: Antakya ilçesi Araphan köyü.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahdin ön uzun yüzünün sol üst pervazının bir kısmı ve sol köşesindeki bukranionun büyük bir kısmı kırılmıştır. Aynı yüzün figürlerinde kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Kısa yan yüzlerde aşınmalar görülmektedir.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 1.05 m. Uz.: 2.30 m. Gen.: 1.06 m.

Kapak Yük.: 0.49 m. Uz.: 2.37 m. Gen.: 1.14 m.

Eserin Tanımı: Büyük lahit olarak adlandırılan lahit, kapaklı olup müzenin sergileme salonundadır. Lahdin ön uzun yüzü işlenmiş, arka uzun yüz kaba bırakılmıştır. Yan kısa yüzler ise yarıya kadar bezemelidir.

Tekne: Lahdin ön uzun yüzünde köşelerden kurdele ile bukranionlara bağlanmış üç girland bulunmaktadır. Ortada çıkıntılı bir kaide üzerinde bulunan kanatlı Eros figürleri girlandı omuzlarında taşımaktadır. Girland kavislerinin alt ucunda pandantif kullanılmıştır. Kavislerin iç kısımlarında merkezde bir kadın başı, sağ ve sol kısımdaki boşluklarda ise çiçek motifleri bulunmaktadır.

Lahdin ön uzun yüzünde yer alan girlandların üzerinde çam kozalağı, defne yaprağı, incir, haşhaş ve muşmula yer almaktadır. Motifler yaprak ve meyve dizisi dizisi şeklinde düzenlenmiştir. Bazı motiflerin birbirine yapışık bazılarının ise derin bir kanalla ayrıldığı izlenmiştir. Yaprakların damar ayrıntıları kazıma ile şekillendirilmiştir. Motifler girland kavisinden itibaren yön değiştirmiştir. Her üç girlandın kavis yaptığı yere yerleştirilen asma yaprağı altında üzüm salkımı pandandifi görülmektedir. Ön uzun yüz pandantifi olarak kullanılan üzümler, sağ ve sol girland üzerinde yuvarlatılmış biçimde iken merkezdeki girland üzerinde daha uzunca işlenmiştir. Girland manşetleri kısa ve sade olarak yapılmıştır.

Lahdin ön uzun yüzünde girland kavislerinin iç kısmındaki sağ ve sol boşlukta yer alan çiçek rozetler oldukça iri yapılmıştır. Lahdin sol girland kavisinin iç kısmındaki çiçek yaprakları geriye doğru açılır durumda ve kanallarla detaylandırılmıştır. Tomurcuk kısmı derin kanalla ayrılmış, kazıma çizgilerle dilim şeklinde yapılmış, tam merkezde bir yuvarlak kazıma oluşturulmuştur. Sol kavis boşluğundaki çiçeğin taç yaprakları katmerli olarak düzenlenmiştir. İç kısmındaki çiçek yapraklarına göre dış kısımdakiler büyümüştür. Tomurcuk kısmı kırıktır. Orta girlandın iç kavis boşluğunda yer alan kadın başının çene kısmı kırıktır. Yüz kısmında aşınmalar mevcuttur. Saçları iki sıra halinde bükülerek başın ön kısmına yerleştirilmiştir. Yüz biçimi bir maskeye benzemektedir. Ancak Medusa başına da öykünülmüş olabilir. Gözler iri yapılmış, göz kapakları geniş ve keskin bitirilmiştir. İris görünmekte; ancak göz bebeği işlenmemiştir. Burun kısmı kırık olan kadın başının ağızı hafif aralık betimlenmiştir.

Lahdin ön uzun yüzünün ortasında girlandları taşıyan iki Eros cepheden tasvir edilmiştir. Kanatlı olarak betimlenen Erosların kanatları kısa ve açık gösterilmiştir. Kanadın içindeki tüyler kazıma çizgilerle detaylandırılmıştır. Yüzü geniş ve yuvarlak hatlara sahip Erosların vücutları kısa ve tombul işlenmiştir. Üst kısmı kırık olan saçlar, ortadan iki ayrılmış, bukle bukle ve omuz hizasındadır. Yüz yapısı, merkezde girland yayının iç kısmındaki boşlukta yer alan kadın başı ile aynı özellikleri taşımakta; irice göz yapısı, geniş ve keskin bitirilmiş göz kapakları ve iris betimlemesi aynıdır. Erosların burun ve ağız kısmı aşınmıştır. Göğüs detayları verilmiş olan Erosların kolları dirsekten bükülü, elleri girlandı tutmaktadır. Her iki ayağı da çıkıntılı bir kaide üzerine basmaktadır. Bacaklar oldukça tombul gösterilmiştir. Ayakların biri önde diğeri arkadadır. Erosların kanatlarının hemen altında fiyonk yapılarak kollarının altından sarkıtılan kurdeleler hafifçe dalgalandırılmış ve oldukça şematik

betimlenmiştir.

Girlandı taşıyan köşelerdeki bukranionlar boğa başlarıdır. Kısa bir yüze sahip başların göz yapısı lahdin ön uzun yüzünde yer alan figürlerle benzerlik göstermektedir. Gözler iri, göz kapakları geniş ve keskin bitişli, iris kazıma şeklinde belirginleştirilmiştir. Göz bebeği görülmemektedir. Boğa başlarından düğümlenip fiyonk yapılan kurdele hafif dalgalandırılarak şematik olarak verilmiştir.

Lahdin sağ kısa yan yüzünde sol tarafındaki köşe taşıyıcısına kurdele ile bağlanmış bir girland ancak yarıya kadar görülmektedir. Sağ taraf işlenmemiştir. Lahdin sağ kısa yüzünde yer alan girland bezemesi ön cephede daha karmaşık görülen bir sıra yaprak bir sıra meyve tasarımını daha açık göstermektedir. Meyveler birbirine yapışmış durumdadır. Girland kavisinin alt ucu görünmemektedir Girland kavisinin iç boşluğundaki çiçek rozeti lahdin ön cephesindeki sağ kavis boşluğunda yer alan çiçek bezemesi ile aynıdır.

Lahdin sol kısa yan yüzünde sağındaki bukraniona kurdele ile bağlanmış bir girland bulunmaktadır. Girlandın sol tarafı işlenmemiştir. Girland bezemesi sağ kısa yan yüzle aynı şekilde bir sıra yaprak ve bir sıra meyve şeklinde işlenmiştir. Pandandif bulunmamaktadır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan çiçek rozet, tomurcuğa doğru kapanan katmerli yapraklarla donatılmıştır. Yapraklar kazıma çizgiler ile detaylandırılmıştır.

Kapak: Lahdin kapağı beşik çatı şeklinde yapılmıştır. Kapağın ön uzun yüze bakan kısmı düz iki ince ve üstünde iki kalın bantla oluşturulmuş, diğer yüzler ise kaba bırakılmıştır. Kapağın ön uzun yüze bakan kısımlarının iki köşesinde işlemesi olmayan iki akroter yer almaktadır.

Değerlendirme:

Tekne: Lahdin sandukası Küçük Asya tipinde profil vermektedir.

Bezeme: Anadolu lahitlerde üç girland, bu girlandları taşıyan ortada iki Eros ve köşelerde buranion olarak işlenen koçbaşı ya da boğa başları bezeme çok yaygın olarak görülmektedir. Lahdin üzerindeki bezemeler Anadolu girlandlı lahitlerinin benzeridir.

Lahdin girlandları üzerinde yer alan meyvelerin tamamen birbirinden ayrılamamış yapısı ve matkap kullanımının azlığı Antoninus Pius Dönemi'nde görülen özeliklerdir. Girland üzerindeki yaprak motifleri İ.S. 2-3. yüzyıllara tarihlenen Tarsus Müzesi'ndeki 970-19-8 envanter numaralı lahit parçasının üzerindeki motiflere benzemektedir. Lahdin kısa yan yüzünde yer alan yaprak ve meyve sıralaması Geç

Traianus-Erken Hadrianus dönemine tarihlendirilen Antalya Müzesi'nde yer alan Pamphilya'da bulunmuş ve Dokimeion'dan ithal edilmiş G.6 numaralı lahit parçasının girlandı ile benzerlik göstermektedir.

Lahitte yer alan kadın başının saçları alın üzerinde iki kat örgü yapılarak iç kısmının kazıma çizgiler ile detaylandırılması, göz kapaklarının geniş, keskin bitirilişi ve irisin kazıma ile gösterilmesi Antoninus Pius Dönemi özellikleridir. Yine saçları kulak hizasında bırakılmış, kısa ve kazıma ile hafif bukleler yapılmış saç modası Eroslar için aynı dönemi işaret etmektedir. Antalya Müzesi'nde Side'den bulunmuş ve İ.S. 2. yüzyılın sonlarına tarihlendirilen ostothek üzerinde yer alan figür, saç stili itibariyle lahit üzerindeki kadın başını andırmaktadır. Ancak buradaki figürün saç tutamları derindir, kadın başında ise kazıma ile verilmiştir. Lahdin uzun yüzündeki katmerli çiçek Adana Müzesi'ndeki 2 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzündeki motifle benzerdir.

Kapak: Profil vermeyen kapak muhtemelen Küçük Asya benzerlerine uygun olarak yapılmış olmalıdır.

Dönem: İ.S. 130-160 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 557-558; Işık, 1975: 23.

Referans: Çelik, 2010: 33, 120-121; Koch, 2010: 122; Kaplan, 2016: 146; Kleiner, 1992: 269; Korkut, 2006: 98, Taf.35; Özgan, 2013: 212-213 ve Turak, 2011: 77, 356.

Kat. No: 5 **(Res. 32-34)**

Müze Envanter No: 8501

Buluntu Yeri: Antakya ilçesi Araphan köyü.

Müzeye Getirildiği Tarih: 1932 yılı.

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahdin ön uzun yüzünün üst ve alt pervazında kırıklar bulunmaktadır. Motiflerde hafif aşınmalar dışında günümüze iyi korunagelmiştir.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 1.02 m. Uz.: 2.35 m. Gen.: 1.12 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda yer alan lahit, kapaksızdır. Üzerindeki kapak lahde ait değildir. Lahdin sadece ön uzun yüzü işlenmiştir. İki kısa yan yüz ve arka uzun yüzü işlenmemiştir.

Tekne: Sanduka ince bir şerit ardından iki silmeli görünmekte; ancak aşınmalar olduğu için profil vermemektedir. Ön uzun yüzde köşelerden boğa başlarına kurdele ile bağlanmış üç girland bulunmaktadır. Ortada girlandları omuzlarında taşıyan iki Eros yer almaktadır. Girland kavislerinin iç kısmındaki sağ ve sol boşlukta iki Medusa başı, ortadaki iç kavis boşluğunda ise çiçek motifi betimlenmiştir.

Lahdin ön uzun yüzündeki girland üzerine defne yaprağı, çam kozalağı, haşhaş, nar ve muşmula bulunmaktadır. Motifler bir sıra yaprak ve bir sıra meyve şeklinde

düzenlenmiş, aralara çam kozalağı yerleştirilmiştir. Motifler birbirinden derin kanallarla ayrılmıştır. Yaprak damarları kazıma çizgilerle detaylandırılmıştır. Girland yayı merkeze doğru genişlemiştir. Girland pandandifi olarak kullanılan üzüm salkımları girlandın içine yerleştirilen büyükçe asma yapraklarından asılmıştır. Asma yaprakları damar detayları kazıma çizgiler ile verilmiş, yaprağın sapı girland üzerine işlenmiştir. Girland manşetleri kısa ve sadedir.

Lahdin ön uzun yüzünün girland kavisinin iç kısmındaki sağ ve sol boşlukta yer alan Medusa başları ince telli ve kabarık, yanlara doğru açılan hacimli saçlara sahiptir. Saç çenede düğümlenmiştir. Yüzler yuvarlak hatlı ve uzundur. Gözler irice yapılmış, göz kapakları geniştir. Gözyaşı kanalları matkapla derinleştirilmiş, iris kazıma çizgiyle gösterilmiş, göz bebekleri verilmiştir. Medusa başlarının ağız kısmı hafif açıktır. Uzun ön yüzün orta girland kavisinin iç kısmında yer alan çiçek rozetin ortası taç yapraklarından matkap ile çok derin bir kanalla ayrılmış, tomurcuk kısmı bir çiçek olarak betimlenmiştir. Taç yapraklar birbirinden matkapla ayrılırken yaprakların iç detayları kazıma ile şekillendirilmiştir.

Lahdin ön uzun yüzünün ortasında girlandları taşıyan iki Eros cepheden tasvir edilmiştir. Kanatlı olarak betimlenen Erosların kanatları kısa ve açık gösterilmiştir. Kanadın içindeki tüyler kazıma çizgilerle detaylandırılmıştır. Yüzü geniş ve yuvarlak hatlara sahip Erosların vücutları kısa ve tombul işlenmiştir. Saçlar, ortadan iki ayrılmış, özellikle sol Eros'ta ortada iki tel bırakılmış, bukle bukle ve kulak hizasındadır. İri göz yapısı, geniş ve keskin bitirilmiş göz kapakları ve iris işlenmiş, gözyaşı kanalları matkapla derinleştirilmiştir. Erosların burun kısmı aşınmıştır, ağız kısmı kapalıdır. Göğüs detayları verilmiş olan Erosların kollarından biri aşağıda, diğeri kolu omuzdan itibaren görünmemekte ve elleri girlandı tutmaktadır. Eller vücuda göre büyük işlenmiştir. Her iki ayağı da çıkıntılı bir kaide üzerine basmaktadır. Bacaklar oldukça tombul gösterilmiştir. Ayakların biri önde diğeri arkadadır. Erosların kollarının altından sarkıtılan kurdeleler hafifçe dalgalandırılmış ve oldukça şematik betimlenmiştir.

Girlandı taşıyan köşelerdeki bukranionlar boğa başlarıdır. Kısa bir yüz yapısına sahiptir. Gözler iri, göz kapakları geniş ve keskin bitişli, iris kazıma şeklinde belirginleştirilmiştir. Göz bebeği görülmektedir. Boğa başlarından düğümlenip fiyonk yapılan kurdele hafif dalgalandırılarak şematik olarak verilmiştir.

Değerlendirme:

Tekne: Profil vermeyen sanduka, yerel atölyede yapılmış ve Küçük Asya benzerlerinin özelliklerini göstermektedir.

Bezeme: Anadolu lahitlerde üç girland, bu girlandları taşıyan iki Eros ve köşe taşıyıcısı olarak işlenen koçbaşı ya da boğa başları bezeme çok yaygın olarak görülmektedir. Lahdin üzerindeki bezemeler Anadolu girlandlı lahitlerinin benzeridir.

Girland üzerindeki motifler birbirinden ayrılmaya yakındır; ancak tam olarak bireysellik göstermemmektedir. Girland üzerindeki yaprak ve meyve dizisi Antalya Müzesi G.6 no.lu Geç Traianus-Erken Hadrianus Dönemi'ne tarihlendirilen lahit parçasının üzerindeki girlandı andırmaktadır. Girland ortasındaki yaprak motifleri İ.S. 2-3. yüzyıllara tarihlenen Tarsus Müzesi'ndeki 970-19-8 envanter numaralı lahit parçasında yer alan yaprağa benzemektedir.

Girlandı taşıyan ortadaki Eros figürünün saçlarının kısa ve göz kapaklarının geniş ve keskin bitirilişi ile irisin kazıma ile gösterilmesi Antoninus Pius Dönemi özellikler göstermektedir. Girland kavislerinin iç kısmında yer alan Medusa başları genel olarak aynı dönemi gösterse de saç telleri arasındaki bir derinleşme başlamıştır.

8500 envanter numaralı lahit ile figür ve bezeme açısından birbirini tekrarlayan işleme öğelerinin kullanılması bu lahitlerin aynı atölyede yapılmış olduklarını göstermektedir. Yaklaşık olarak aynı zamanlarda yapılmış olmalıdır.

Dönem: İ.S. 130-160 tarih arası önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 557-558; Işık, 1975: 30**.**

Referans: Kaplan, 2016: 146; Kleiner, 1992: 269; Özgan, 2013: 186-187.

Kat. No: 6 **(Res.35-38)**

Müze Envanter No: 8502

Buluntu Yeri: Antakya ilçesi Araphan köyü.

Müzeye Getirildiği Tarih: 1932 yılı.

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahdin ön uzun yüzünün alt pervazında ve lahdin figürlerinde ufak kırıklar ve aşınmalar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 1.10 m. Uz.: 2.27 m. Gen.: 1.06 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda yer alan lahit, kapaksız olup üzerindeki kapak lahde ait değildir. Lahdin ön cephesi işlenmiş, arka uzun yüz işlenmemiştir. Yan yüzler ise yarıya kadar işlenmiş ve kaba bir şekilde bırakılmıştır.

Tekne: Teknenin üst kısmı dış bükey bir pervaz çıkıntısı ile düz bir silme şeklinde profil göstermektedir. Alt kısmı dış bükey bir pervaz çıkıntısına ve kalınca bir kaideye sahiptir. Lahdin cephesini oluşturan uzun yüzde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara bağlanmıştır. Ortada iki kanatlı Eros figürü yer almaktadır. Girland kavislerinin iç kısımlarındaki sağ ve sol boşlukta iki Silen başı, ortadaki kavisin iç kısmında çiçek rozeti tanımlanmıştır.

Lahdin ön cephesindeki girland yayı orta kısma doğru genişlemektedir. Girlandlar üzerinde defne yaprağı, çam kozalağı, haşhaş, nar, muşmula ve incir gibi meyveler yer almaktadır. Bir sıra yaprak bir sıra meyve dizilimi görülmektedir. Meyveler ve yapraklar derince oyulmuş, hatları belirginleştirilmiş, aynı zamanda motiflerin birbiri üzerinde gösterilmesi gerçekçi bir boyutta oluşturulmuştur. Girland kavisinin ortasına bir asma yaprağı ve yaprağa asılı üzüm yerleştirilmiştir. Lahdin sol girland kavisinin ortasında yer alan asma yaprağının bir kısmı diğer bir yaprağın altında bırakılmıştır. Girland manşetleri kısa ve sade işlenmiştir.

Girland kavislerinin iç kısmındaki sağ ve sol boşlukta Silen başı betimlemesi yer almaktadır. Sol taraftaki Silen başının yüzü uzun, saçları arkaya doğru taranmıştır. Gözler iri, iris kazıma ile gösterilmiş, gözyaşı kanalları matkapla derinleştirilmiş, göz kapağı keskin bitirilmiştir. Burun kısmı kırık ve ağız kısmı kapalı betimlenmiştir. Sağ taraftaki Silen başı uzun, saçları karışık, kabarık ve neredeyse yuvarlağa yakın tutamlar şeklinde işlenmiştir. Yüz özellikleri diğer Silen başı ile aynıdır. Merkezdeki girland kavisinin iç kısmında boşlukta yer alan çiçek motifinin göbek kısmı matkapla derince çukurlaştırılmıştır. Göbek kısmının içi kazıma ile detaylandırılmış, çiçeğin taç yaprakları birbirinden matkapla derinleştirilerek ayrılmış, damarlar kazıma ile gösterilmiştir. Çiçek yaprakları geriye doğru açılmış izlenimi yaratmaktadır.

Ortada girlandı taşıyan Eroslar lahdin alt pervazından yüksekte yapılmış kısa bir kaide üzerinde durmaktadırlar. Kanatları yüksek kabartma şeklinde yapılmış, kanatların uç kısmındaki tüy detayları kazıma ile detaylandırılıp şematik gösterilmiştir. Kısa ve tombul vücut yapıları olan Erosların saçları kabarık, bukleli ve omuz hizasındadır. Yuvarlak hatlara sahip yüzlerinin yapısal olarak lahdin ön uzun yüzündeki diğer figürler ile aynı olduğu söylenebilir. Bir eliyle girlandı tutan diğer eli aşağıda yer alan Erosların ayaklarından birine ağırlık verilmiş ve hafifçe döndürülme eğilimine girilmiştir. Erosların kollarının altından inen kurdeleler hafifçe dalgalandırılmıştır.

Girlandı taşıyan köşelerdeki bukranionlar boğa başlarıdır. Lahdin sol köşesindeki başın bir kısmı kırıktır. Kısa bir yüz yapısına sahip başların gözleri lahdin ön uzun yüzünde yer alan figürlerle benzerlik göstermektedir. Gözler iri, göz kapakları geniş ve keskin bitişli, gözün içindeki iris kazıma şeklinde belirginleştirilmiştir. Göz bebeği görülmektedir. Boğa başlarından düğümlenip fiyonk yapılan kurdele hafif dalgalandırılarak şematik olarak verilmiştir. Kurdelenin uç kısmı incelmiştir.

Her iki yan yüzde yarıya kadar girlandla devam etmiş ve tek bir köşe taşıyıcısı

boğa başına bağlanmıştır. Girland kavsinin iç kısımlarında yarım çiçek rozeti işlenmiştir.

Lahdin sağ yan yüzü yarıya kadar işlenmiş girland üzerinde bir sıra yaprak bir sıra meyve düzenlemesi yapılmıştır. Kabaca işlenmiş bu motifler birbirinden ayrılmıştır. Girland kavisinin ortasında bir üzüm pandantifi yer almaktadır. Girland kavisinin iç kısmında göbek kısmı derinleştirilmiş yarım bir çiçek motifinin taç yaprakları arasından küçük yapraklar çıkarılmıştır. Yapraklarda damar izlerine rastlanmamaktadır. İşlenmeyen taraf oldukça kaba bırakılmıştır.

Lahdin sol yan yüzü de sağ kısa yüzle aynı şekilde düzenlenmiştir. Girlandla devam eden yüzün girland bezemeleri ve bezemelerin üslubu sağ yan kısa yüz ile birebir aynıdır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan çiçek rozet de sağ kısa yan yüz ile farklılık göstermemektedir.

Değerlendirme:

Tekne: Lahdin sandukası Küçük Asya tipinde profil vermektedir.

Bezeme: Anadolu lahitlerde görülen üç girland, bu girlandları taşıyan iki Eros ve köşe taşıyıcısı olarak işlenen koçbaşı ya da boğa başları bezeme bu lahdin Küçük Asya benzerleri ile aynı doğrultuda olduğunu göstermektedir.

Girland üzerinde aynı atölyeden iki lahdin (8500 ve 8501 envanter no.lu lahitler) seçtiği biçem devam etse de motiflerin bağımsız işlenmeye çalışılması ve girland kavisinin ortasında yer alan asma yaprağının üzerine gerçekçi bir form yaratmak için işlenen yaprak motifi dikkat çekicidir. Dolayısıyla lahit diğer iki lahitten daha geç bir dönemde yapılmış olmalıdır.

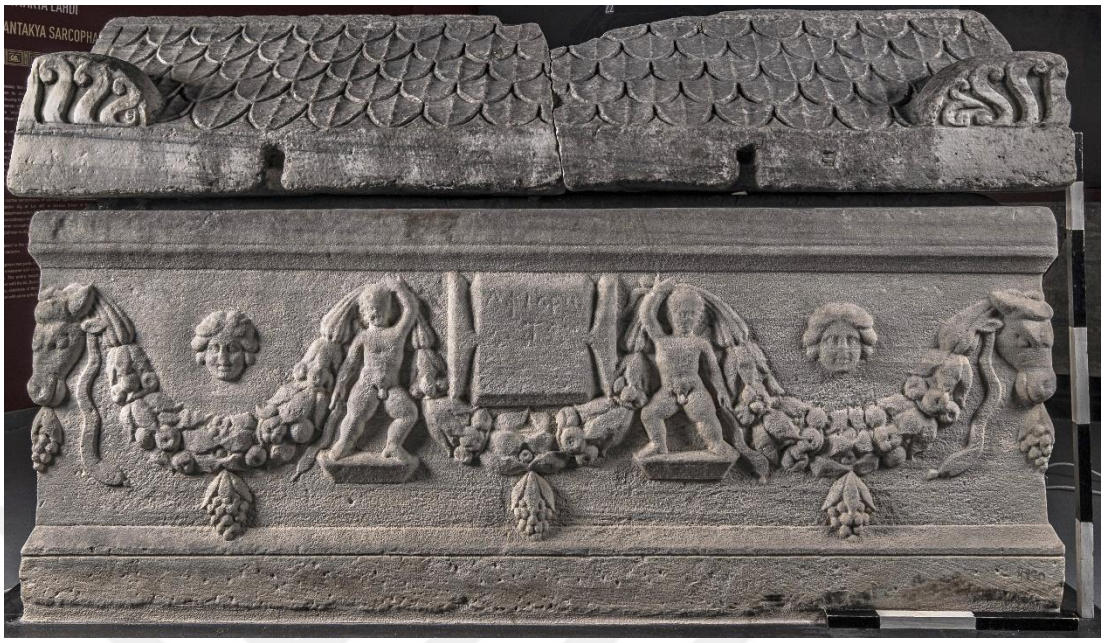
Girlandı taşıyan ortadaki iki Eros'un göz kapaklarının geniş ve keskin bitirilişi ile irisin kazıma ile gösterilmesi aynı atölyede yapılan 8500 ve 8501 envanter numaralı lahitlerde olduğu gibi devam ederken saçlarda uzama, kanatlarda kabartma, vücutta hareket ve dönüş görülmeye başlamıştır. Adana Müzesi'ndeki 2 envanter numaralı lahdin Erosları ile benzerlik göstermektedir. Girland kavisinin iç kısmındaki erkek başları göz yapısı, yüz hatları ve saç detayları ile Antoninus Pius Dönemi özellikleri göstermektedir. Boğa başlarına bağlanan kurdelelerin uç kısımları doğal döndürülmeye çalışılmıştır. Girland kavisinin içinde yer alan çiçek motifleri Adana Müzesi 7 envanter numaralı lahdin bezemelerine çok yakındır.

Dönem: İ.S. 150/160-180.

Yayın: Himmelman, 1970: 557-558; Işık, 1975: 55-56.

Referans: Çelik, 2010: 33, 120, 127-128; Kleiner, 1992: 269; Özgan, 2013: 186-187.

Kat. No: 7 **(Res.39-42)**

Müze Envanter No: 8990

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Lahdin alt pervazında hafif kırıklar ve figürlerde hafif aşınmalar dışında sanduka günümüze iyi korunagelmiştir.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.85 m. Uz: 2.16 m. Gen.: 0.91 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda olan lahit kapaksız ve dört yüzü de işlenmiştir. Üzerindeki kapak 9384 numaralı envantere aittir. İyi bir işçiliğe sahiptir. Kapağın ön ve arka uzun yüzünde ikişer, yan kısa yüzlerinde birer kenet deliği bulunmaktadır.

Tekne: Tekne, dış bükey bir pervaz çıkıntısı ile ince, düz bir silme ve ardından kalın bir silme profili vermektedir. Alt kısım dış bükey bir pervaz ve kalınca bir kaide ile sonlanmaktadır. Asıl cephesini oluşturan uzun yüzünde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara bağlanmıştır. Orta kısımda iki Eros figürü girlandları taşımakta ve Erosların ortasında bir tabula ansata bulunmaktadır. Kavislerin iç kısımlarındaki girland boşluklarında ise kadın başları tasvir edilmiştir.

Uzun ön yüzde bulunan girland yayı üzerinde defne yaprağı, muşmula, incir,

haşhaş gibi motifler yer almaktadır. Genel olarak bir sıra yaprak ve bir sıra meyve düzenlemesi görülmektedir. Motifler girland kavisinin orasından yön değiştirmişlerdir. Motifler birbirinden ayrılmış ancak yan yana bir düzen içinde betimlenmiştir. Girlandların kavis yaptığı orta kısımda çiçek motifine benzetilmiş yaprak ve merkezde göbek yer almakta ve bunlardan sarkan üç yapraklı asmaların arasında üzümler bulunmaktadır. Üzümler lahdin alt silmesine taşmıştır. Girland manşetleri uzun ve dilimlidir.

Merkezdeki girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir tabula ansata yer almaktadır, üzerinde yazıtı olmayan bu levha aynı zamanda iki Eros'un arasına yerleştirilmiştir.

Sağ ve sol girland kavisi içindeki boşlukta iki kadın başı bulunmaktadır. Yuvarlak yüz hatlarına sahip iki kadın başının saçları ortadan ikiye ayrılmış, bukleli ve kulak hizasındadır. Ağır ve keskin bitirilmiş, geniş göz kapakları, irisin kazıma ile verilmesi, göz bebeğinin olması ile gözyaşı kanalının matkapla belirginleştirilmesi ve ağızın hafif açık olması her iki kadın başında da görülen özelliklerdir.

Girlandı taşıyan ortadaki iki Eros figürünün bir eli başından yukarıda çelengi tutar vaziyette diğer eli ise aşağıda kurdeleyi tutmaktadır. Eroslar lahdin alt silmesinde yüksekçe yapılmış çıkıntılı bir kaide üzerinde yer almaktadır. Kolları ince, bacakları kalın betimlenmişlerdir. Saçlar çok ayrıntılı olamamakla birlikte bukle bukle görünmektedir. Yüz detayları aşınmadan dolayı belirsizdir. Bir ayak önde diğeri arkada gibi gösterilmiş hareketli ayaklar hafif bir dönüş yapmaktadır.

Lahdin köşelerdeki girland taşıyıcı olan uzun yüzlü boğa başlarının ağızları 3 yapraklı asmadan çıkan üzüm salkımlarını taşımaktadır. Alınlarının ortasında bir halka gibi duran stilize edilmiş saç öbeği görülmektedir. Kulakları dışa doğru çıkık ve belirgindir. Başların her iki kenarından inen kurdeleler katı formda dalgalandırılmış ve uç kısımları inceltilmiştir.

Lahdin her iki kısa yan yüzünde tek girland bulunmakta ve girlandlar sadece defne yapraklardan oluşmaktadır. Girlandın kavis yaptığı orta kısımda lahdin sağ kısa yan yüzünde iki, sol kısa yan yüzünde üç meyve yer alır. Bu meyvelerden çıkan pandandif olarak bir yaprak ve arasında bir çiçek tomurcuğu asılıdır. Tomurcuk lahdin alt silmesine taşmaktadır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir çiçek motifi yer alır. Göbek kısmı matkapla derinleştirilmiş çiçeğin taç yaprakları dışa doğru açılmaktadır ve yapraklar damarsız olarak işlenmiştir.

Arka uzun yüzde boğa başlarına kurdele ile bağlanmış üç girland, ortada iki

Eros omuzlarında girland taşımaktadır. İç kısımlarındaki girland boşluklarında ise çiçek motifine yer verilmiştir.

Lahdin arka uzun yüzündeki kalın askı çelenkler sadece yapraklardan oluşturulmuş, çelenk kavislerinin ortasından pandandif olarak bir yaprak kullanılmıştır. Yapraklar girland kavisinden itibaren yön değiştirmiştir. Motifler birbirinden ayrılmış; ancak bu derin kanallarla sağlanmamıştır. Girlandı taşıyan ortadaki iki Eros figürü ön uzun yüzdeki Eroslar ile aynı özellikleri göstermektedir. Lahdin sağ ve sol tarafındaki girland kavislerinin iç kısmındaki boşlukta yer alan çiçek rozet kısa yan yüzlerdeki ile aynıdır. Dört yapraktan oluşan çiçeğin ortasında bir göbek yer alır, merkezdeki girland kavisinin içindeki boşlukta yer alan çiçeğin ise sadece ortası çukurlaştırılmıştır.

Değerlendirme:

Tekne: Lahdin sandukası Küçük Asya tipinde profil vermektedir.

Bezeme: Lahit muhtemelen Marmara Adasından (Prokonnesos) ithal edilmiştir. Lahdin uzun yüzlerinde üç girland geleneği, ortada girlandı taşıyan Eroslar ve girland kavisinin iç kısmına yerleştirilen tabula ansata bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Ön uzun yüz çelenklerinde motifler birbirinden bağımsız olmamakla birlikte özellikle meyvelerin yuvarlak bir forma döndüğü görülmektedir. Pandandifin asılı olduğu girland kavisinin ortasında yer alan çiçek motifi ve işleniş özellikleri Perge'de bulunmuş İ.S. 2. yüzyıl sonu stil özellikleri gösteren Antalya Müzesi A.372 envanter numaralı lahdi anımsatmaktadır. Bu çiçek motifi Dokimeion girlandlı lahitlerinde sık kullanılan bir bezemedir. Lahdin kısa yan yüzünde yer alan defne yapraklarından oluşturulmuş girland, Side Müzesi 1954 envanter numaralı İ.S. 2. yüzyılın sonlarına tarihlendirilen lahdin kısa yan yüzüyle benzerlik göstermektedir. Ayrıca girland kavisinin ortasındaki üç meyve motifi Pamphylia-Kilikia etkili İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki 72.71 envanter numaralı ostothek üzerinde de kullanılmıştır.

Ortadaki Eros figürlerinin yüzü net anlaşılamamakla birlikte saçlarının boynuna doğru uzamaya başladığı ve kollarının hareketlendiği görülmektedir. Ancak vücutlarında henüz bir dönüş gerçekleşmemiştir. Lahdin girland yayının iç kısımlarındaki boşlukta yer alan kadın başları Marcus Aurelius Dönemi özellikleri göstermektedir. Özellikle ortadan ikiye ayrılmış ve yanlardan dört katmanlı olarak taranmış saç Genç Faustina tipini andırmaktadır.

Dönem: İ.S. 160-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 563; Işık, 1975: 43.

Referans: Kaplan, 2015: 175-177; Kleiner, 1992: 279; Koch, 2001: 228, 230-231; Koch, 2010: 15, 108-109, 111, 114, 120; Korkut, 2005: 165; Özgan, 2013: 237; Turak, 2011: 84, 92-93.

Kat. No: 8 **(Res. 43-46)**

Müze Envanter No: 9384

Buluntu Yeri: Antakya merkezi Durmuş Velibaba Camii önü.

Müzeye Getirildiği Tarih: 16.11.1964

Müzeye Geliş Şekli: Yüzey buluntusu

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Lahit birçok yerinden kırıktır ve bazı alanları restore edilmiştir. Kapak kısmı ortasında kırılmıştır. Kapağın arka uzun yüzünde hafif kırıklar mevcuttur.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.69 m. Uz.: 2.16 m. Gen.: 0.72 m.

Kapak Yük.: 0.47 m. Uz.:2.24 m. Gen.:0.90 m.

Eserin Tanımı: Lahit müze bahçesinde yer alan kapaklı lahdin kapağı, müzenin sergileme salonundaki 8990 envanter numaralı lahdin üzerindedir.

Tekne: Lahdin ön uzun yüzünde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara kurdele ile bağlanmıştır. Ortada iki bukranion girlandları taşımaktadır. Girlandların dış kavislerinin ucunda üzüm salkımlarına yer verilmiştir. İç kısımlarında ise üç Medusa başı bulunmaktadır.

Ön cephedeki uzun yüzde üzerinde yaprak motiflerinin altında ikili ve üçlü olarak değişen, ancak çoğunlukla iki tane meyve ile oluşturulmuştur. Girland üzerinde defne yaprağı, nar, incir gibi motifler yer almaktadır. Her sıra bir şerit ile bağlanmıştır. Şeritler gevşek değildir. Yaprakların damar detayları birkaç bezemede gösterilmiştir. Girland kavislerinde üçgen bir açıklık bırakılmış, açıklığa üzüm salkımının dalı yerleştirilmiş ve altta pandantif olarak üzüm sarkıtılmıştır. Lahdin sağ kısmındaki girlandın yarısı kırıktır.

Girland kavislerinin iç kısmındaki boşlukta yer alan Medusa başları hemen

hemen aynı özellikler göstermektedir. Lahdin sol tarafında yer alan Medusa başının yüzü diğerlerine göre boşlukta daha geniş bir yer kaplamaktadır. Genel olarak üçünün de yüzü yuvarlaktır, yanakları tombul yapılmış, ağızları kapalıdır. Saçlar dalgalı, ince tellidir. Ortadaki Medusa başının saç dekorasyonu diğer ikisinden farklı yapılmıştır. Üçünün de saçının ortadan ayrıldığı bölümde matkap izi yer alır. Saç kıvrımları benzer olmakla birlikte, sağ taraftakinin saç uçları daha belirgin dalgalıdır. Genel olarak Medusa başlarının hemen hemen boşluğu dolduracak kadar geniş yapıldığı gözlemlenmektedir.

Ortada girland taşıyıcısı olan boğa başlarının üzerindeki kurdele fiyonkları Medusa başlarına değmekte ve özellikle ortadaki ve soldaki Medusa saçlarının küçük bir kısmını kapatmaktadır. Bağ uçları boğa başlarından aşağı belirgin bir şekilde kıvrılarak inmektedir. Başlar antitetik duruşlu, hafif yana doğru dönüktür. Başın alın ortasında dalgalı saç detayları verilmiştir.

Bukranionlar stil olarak aynı özellikleri göstermektedir. Sağ kısımdaki başın fiyonk kısmı ile sol kısımdakinin ise gözlerden yukarı kırıktır. Başlara bağlanan kurdele uçları aşağı doğru kıvrılarak inmekte ve ortadaki bağ uçları ile aynı özellikler göstermektedir. Lahdin üst pervazının hemen altında iki adet oyuk yer alır.

Lahdin sol kısa yan yüzünde girland köşelerden bukranionlara kurdele ile bağlanmıştır. Girlandların alt ucunda üzüm pandandifi yer alır. Girland kavisinin iç kısmında bir Medusa başı tasvir edilmiştir. Lahdin sağ kısa yan yüzünde girlandlar köşelerden boğa başlarına kurdele ile bağlanmıştır. Girland kavisinin alt ucunda üzüm salkımı yer alır. Kavisin iç kısmında kırık bir Medusa başı görünmektedir. Başın gözlerden yukarısı kırıktır.

Lahdin sol kısa yan yüzündeki girlandlar ön cephedeki betimlemeleri içerir. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan Medusa başının burundan yukarısı kırık olsa da saç detaylarının ön cephedeki Medusa başlarından daha şematik olduğu görülmektedir. Ağız kapalıdır. Girlandı taşıyan köşedeki boğa başlarının bir kısmı kırık olduğu için fiyonk detayı görülmese de kurdele uçları ön cephedeki özellikleri yansıtmaktadır.

Lahdin sağ kısa yan yüzündeki girland betimlemesi, köşelerdeki boğa başları ve kurdele detayları ön cephedekiler ile aynı özelliktedir. Girland kavisinin içindeki Medusa başı ön cephedekiler gibi boşluğu genişçe kaplamaktadır. Saçlar dalgalı, dağınık taranmış ve ön cephedekilere göre biraz daha kısadır. Göz formları benzerdir ve ağız kapalıdır. Lahit pervazında bir adet oyuk yer alır.

Lahdin arka yüzü de üç girlandlıdır. Ancak orta kısım kırıktır, sadece iki girland görünmektedir. Girland kavislerinin alt ucundan birinde üzüm salkımı yer alır. Girlandın köşe taşıyıcıları boğa başlarıdır. Girlandlar boğa başlarına kurdele işe bağlanmış, ortadaki girland taşıyıcılarından birinin boğa başı olduğu görülmekte, diğer taşıyıcı lahit kırık olduğu için bilinmemektedir. Ancak bu kısım da muhtemelen ön yüzün tekrarıdır. Girland kavislerinin iç kısmındaki boşlukta iki Medusa yer alır.

Lahdin arka uzun yüzündeki girland yayı ve üzerindeki motifler ön yüzdekiler ile aynıdır. Ancak arka uzun yüzün sağ tarafında genel olarak iki sıra meyve şeklinde düzenlenmiş bezemeler burada daha düzensizdir. Bazen iki bazen üç sıra şeklinde değişikliğe uğramıştır. Sol taraftaki girland kavisinin alt ucunda üzüm salkımı bulunmamaktadır. Girland kavisinin iç kısmındaki sağ ve sol boşlukta yer alan Medusa başları ön yüzdekiler ile benzer özelliktedir. Saçlar ortadan ayrılmış, dalgalıdır. Yüz yuvarlaktır. Ağız kapalıdır. Girlandı taşıyan köşelerdeki boğa başları ve başlardan sarkan kurdeleler de ön yüzdekinden bir farklılık göstermez. Orta kısım kırıktır. Sadece sağ tarafta girlandı ortada taşıyan boğa başlarından biri görülmektedir. Sahne muhtemelen ön yüzün tekrarıdır. Boğa başının boynuzu ön yüzden daha ufak yapılmış, baştan sarkan kurdeleler ön yüzden daha şematik, alçak kabartma şeklindedir. Lahdin arka yüzünün sağ köşesi kırıktır.

Kapak: Beşik çatı biçimde yapılmış olan lahdin kapağının üzerinde balık pulunu andıran yapraklar, küçük ve yassı şekilde oluşturulmuştur. Köşelerdeki akroterlerde palmiye yaprakları, kısa yan yüzlerdeki alınlıklarda ise sağ yüzde çiçek, sol yüzde bir bitki süsü görülmektedir.

Değerlendirme:

Tekne: Küçük Asya tipi sandukaların bir benzeridir.

Bezeme: Lahdin üzerinde işlenen üç girland ile orta ve köşe girlandların taşıyıcısı boğa başları Küçük Asya'ya özgü bir işlemedir. Genellikle Marmara Adası yarı hazır mamullerin işlenişinde kullanılan bir dizilimdir. Aynı zamanda orta kısımda girlandı taşıyan hayvan başı betimlemeleri Ephesos, Aphrodisias ve Karia bölgesinde de tercih edilmiş ve bu bölgelerden Suriye eyaletine yarı hazır ürün olarak ithal edilmiştir.

Lahdin üzerindeki betimleme geç döneme tarihlenen Marmara Adası kökenli Tarsus'ta bulunmuş ve şuan Adana Müzesi'ndeki 340 ve 440 envanter numaralı lahitleri, Tarsus Müzesi'ndeki 970-19-8 envanter numaralı lahit parçasını ve Perge'de bulunmuş Marmara Adası kökenli Antalya Müzesi'ndeki A. 372 envanter numaralı

lahdi anımsatmaktadır.

Girland yayı üzerindeki motifler yuvarlak bir biçime döndürülmeye çalışılmış meyveler ise henüz birbirinden ayrılamamıştır. Meyvelerin arasında bir açıklık bırakılarak asılan üzüm salkımı dikkat çekicidir.

Girland kavisinin iç kısmındaki boşluklarda yer alan Medusa başlarının göz yapısı, göz kapaklarının geniş ve keskin bitirilmesi ve saçların ortadan ikiye ayrılmış kazıma çizgilerle hafif dalgalı formu Antoninus Pius Dönemi özellikleri göstermektedir. İ.S. 2. yüzyıla tarihlenen Ostia Müzesi'ndeki Volusia Prosodos lahdi yan yüzünde işlenen Medusa başının stil özellikleri ile uyuşmaktadır.

Kapak: Prokonnesos kökenli erken dönem basık çatı formunda olan lahitlerin kapağı ile benzer özellikler göstermektedir.

Dönem: İ.S. 130-160 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Işık, 1975: 42.

Referans: Çelik, 2010: 33, 46; Herdejürgen, 1990: 97; Kaplan, 2016: 146; Kleiner, 192: 269; Koch, 2010: 108, 119, 120; Özgan, 2013: 186-187; Turak, 2011: 84, 365.

Kat. No: 9 ……**(Res.47-53)**

Müze Envanter No: 15948

Buluntu Yeri: Antakya merkeze bağlı Araphan köyü.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Lahdin ağız kısmı ve kaide kısmı dışında tahribatı azdır. Kapağın ön uzun yüzündeki sağ akroter kırıktır. Günümüze kadar iyi korunmuştur.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.98 m. Uz.: 2.18 m. Gen.: 1.01 m.

Kapak Yük.: 0.50 m. Uz.: 2.28 m. Gen.:1.08 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda yer alan lahit kapaklıdır. Lahdin dört tarafı da işlenmiştir. Lahit teknesinin uzun ve yan yüzlerinin üst ve alt pervazlarının ortasında, kapağın uzun ve yan yüzünün ortasında kenet delikleri yer almaktadır.

Tekne: Teknenin üst kısmı ince birr şerit ile iki dış bükey pervaz çıkıntısı ve düz bir silme profili göstermektedir. Alt kısım profili ince düz bir şerit, dış bükey ince bir pervaz çıkıntısı ve dıştan içe girintili ardından dış bükey bir pervaz ve kalınca bir kaideyle sonlanmıştır. Ön cephedeki uzun yüzde iki girland yer almaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara ortada ise bir Eros figürüne omuzlarından bağlanmaktadır. Girland kavisinin alt ucunda pandantif görülmemektedir. Girland kavisin iç

kısmındaki boşluklarda karşılıklı iki aslanın yer aldığı arabayı çeken ellerinde taç tutan birer Eros işlenmiştir.

Köşelerden bukranionlara bağlanan uzun ön yüzde girlandların üzerinde asma yaprakları, başaklar, yapraklar, meşe palamudu, çam kozalağı, üzümler, muşmula, haşhaş, nar, çeşitli meyveler ve çiçekler yer almaktadır. Oldukça derin çizgilerle birbirinden ayrılmış bu motiflerin ayrıntılarında matkap kullanılmış, motiflerin çoğu detayı kazıma çizgilerle belirginleştirilmiştir. Çelenk, aralarındaki taenialar ile sıkıca bağlanmıştır. Girlandın kavis yaptığı yerde genelde bir çiçek ve iki meyve şeklinde yerleştirilen karşılıklı üç motif verilerek bezemelerin yönleri değiştirilmiştir.

Girlandı taşıyan ortadaki Eros figürü sadece bir ayağının üzerine basabileceği ölçüde kısa çıkıntılı bir kaide üzerinde sağa dönüş pozisyonundadır. Eros neredeyse lahdin üst ve alt pervazına değebilecek kadar uzundur. Yuvarlak yüz hatlarına sahiptir. Saçlar kulak hizasındadır. Saçların ortadan bir kısmı taranmış kulak hizasında bukleler yapılmıştır. Sağ kolu yukarda, başının arkasındaki fiyongu tutmakta ve kalın tasvir edilmiştir. Sol kol aşağıda kurdeleye dolanır durumdadır. Eros'un başının arkasında kalan fiyonk, yüksek kabartma şeklinde yapılmış, detaylar matkap çizgilerle derinleştirilmiştir. Fiyonktan sarkan bağ uçları Erosun ayaklarına kadar inmektedir. Kurdele uç kısmına doğru hafifçe kalın bir kıvrım yapmış ve ardaından incecik bir uçla sonlandırılmıştır.

Girland kavisinin iç kısmındaki boşluklarda karşılıklı duran ve aslan arabasını çeken Eroslar yer almaktadır. Sağ ve sol boşlukta aynı sahne yer alsa da motiflerde bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Sol tarafta yer alan ve arabayı çeken iki aslan, yeleli, sağdakiler ise değildir. Muhtemelen soldaki aslanlar erkek, sağdakiler dişidir. Bu aslanlar profilden koşar vaziyette işlenmiştir. Öndeki aslanlar yüksek kabartma arkadakiler alçak kabartmalı yapılarak perspektif sağlanmıştır. Soldaki yeleli aslanların yeleleri oldukça ayrıntılıdır. Saçlar özenle taranmış, saç tutamları belirginleştirilmiştir. Erosların bir ayağı tek tekerleği görülen arabanın içinde diğer ayağı çelengin neredeyse içinde yer almaktadır. Kanatlı olarak betimlenen Eroslar'ın saç ve yüz detayları ortadaki girlandı taşıyan Eros'un stil özelliklerini taşımaktadır. Erosların bir eli aslanların boynundan geçen arabanın ipini, diğer eli çiçekli bir çelenk tutmaktadır. Erosların vücudu profilden, yüzü cepheden tasvir edilmiştir. Sağdaki Eros diğerinden daha tombuldur.

Lahdin dört köşesinde yer alan boğa başları kısa boynuzludur. Alnın tam ortasında spiral görünüm kazanan saçlar nereyse boğanın burnuna kadar kıvırcık

olarak devam etmiştir. Köşe taşıyıcısı olan boğaların fiyonkları ve bağ uçları ön yüzdekilerle aynı özellikleri taşımaktadır. Bağ uçlarından soldaki sağdakine göre daha belirginleştirilmiştir.

Sağ ve sol köşedeki girland taşıyan boğa başlarının üzerindeki kurdele fiyongu ortadaki Eros figürünün başının üstündeki gibi gösterilmiş, ayrıntıları matkapla derinleştirilmiştir. Boğanın boynuzları kısadır. Boyundan aşağı sarkan kürdeler yüksek kabartma şeklindedir. Uçlar aşağı kadar düz inmekte aşağıda tek bir dönüş yapmaktadır. En uç incecik bir çizgiyle belirtilmiştir.

Lahdin sağ kısa yan yüzünde bulunan girland bezemesi diğer yüzlerdeki ile aynıdır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan sphenks, çelengin üzerinde oturmuş durumdadır. Yandan verilmeye çalışılmış gövdesi aynı zamanda göğüs hizasından yukarı doğru cepheye dönmüştür. Sphenksin saçlarının ön tutamları ortadan iki ayrılmış, ince dalgalı ve kulağa kadar başı çevrelemekte, arka kısım ise tepe şeklinde bırakılmıştır. Yüz kısmında kırıklar mevcuttur. Sphenksin ön bacağından ve kanatlarından arkada kalanı alçak kabartma şeklinde yapılmıştır. Kuyruğu ince işlenmiş, girlandın içerisinden geçmekte ve ucu kalınlaştırılmıştır.

Lahdin sol kısa yan yüzündeki girland bezemesi diğer yüzlerle aynıdır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan aslan başı da arka uzun yüzdeki boşluklarda yer alan aslan başlarıyla aynı stil özelliğindedir.

Arka uzun yüzdeki girland yayının üzerindeki motifler ön yüzdeki ile aynıdır. Girland kavisinin dış ucunda pandantif bulunmamaktadır. Ortada girlandı taşıyan kartal motifi yüzeysel yapılmış bir kaide üzerindedir. Kartalın baş kısmı profilden verilmiş, gövdesi Eros figürleri gibi sanki sağa döner gibi işlenmiştir. Kartalın kanatlarındaki tüyler pul gibi işlenmiş, belirgindir. Sağ kanadı çelengin arkasında alçak kabartma şeklinde yapılmış yalnızca küçük bir kısmı görünmektedir. Sağ ayağı da alçak kabartma şeklindedir. Kartalın başının üstündeki fiyonk ön yüzdeki fiyonk detayı gibidir. Kartalın sağ ve sol ayağının hemen yanından sarkan kurdelelerin bağ ucu detayları ön yüzdekinin aynısı olmakla birlikte soldaki bağ ucu biraz daha belirgindir. Girland kavislerinin iç kısmındaki boşluklarda aynı özelliklere sahip iki aslan başı yer almaktadır. Sol taraftaki aslan sağa göre biraz daha detaylıdır.

Kapak: Beşik çatı biçimli kapağının üzeri kabartma küçük, yassı kiremitler ile kaplanmış olup üç köşesinde akroter yer almaktadır.

Değerlendirme:

Tekne: Sanduka**,** Attika tipi lahit profili vermektedir.

Bezeme: Attika tipi lahitlerde görülen iki kalın girland, bu girlandları taşıyan ortada bir Eros ya da kartal figürü, girland kavislerinin iç kısmındaki boşlukta yer alan aslan başı, sphenks ve araba çeken Eroslar ile köşelerde yer alan boğa başları bezemesi tipiktir. Arka uzun yüz ve yan yüzlerden birinin diğer yüzlere göre daha yüzeysel işlenmesi ve işlenen bu yüzeylere mitolojik motifler ve hayvanların uygulanması lahdin İ.S. 130 yılının ardından yapıldığını göstermektedir.

Girland bezemesinde yer alan motiflerin derin kanallar ile birbirinde ayrılması, motiflerin birbiri üzerine yerleştiriliş biçimiyle ışık-gölge uyumu göstermesi ve motifler üzerinde yoğun matkap kullanımı İ.S. 150/160-180 yıllarına tarihlendirilen stil özellikleridir. Bu özellikler Tarsus Müzesi'nin İ.S. 2. yüzyıl sonları ile 3. yüzyıl başlarına tarihlendirilen 970-19-1 envanter numaralı lahdi, İ.S. 2. yüzyıla tarihlendirilen Atina, Platon Akademisi'nden girlandlı lahit ve Seleukeia Pieria'dan 1937 yılında ortaya çıkarılmış ve İ.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen girland bezemeli iki lahit parçası ile aynı stildedir. Yine Hatay Müzesi'nde yer alan 8473 envanter numaralı Attika tipindeki lahit ile çok benzerdir.

Erosların göz kapaklarının geniş, keskin bitirilişi ve gözün üstüne hafif düşüşü, irisin kazıma, göz bebeğinin hafif matkap darbesiyle oluşturulması, kaş tüylerinin kabarık ve gözü korur tarzda işlenmesi Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen özelliklerdir. Bunun yanı sıra saçta görülen alnın ortasına düşen iki saç kıvrımı ve matkap kullanımının azlığı Antoninus Pius portrelerinde tipiktir.

Kapak: Küçük ve yassı kiremitli ile akroterli çatı biçimindeki kapaklar İ.S. 140-150 yıllarında ve ardından görülen özelliklerdir.

Dönem: İ.S. 150/160-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 555-576.

Referans: Coulson and Leventi, 1998: 224; Kaplan, 2016: 144; Koch, 2001: 150, 155; Koch, 2010: 28, 104; Özgan, 2013: 186-188; Turak, 2005: 20, 22, l. XVIII ve Padgett 2001: 221, 270-271.

Kat. No: 10 **(Res. 54-62)**

Müze Envanter No: 18704

Buluntu Yeri: Kuzeytepe.

Müzeye Getirildiği Tarih: 2006 yılı

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma kazısı.

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu:

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 1.13 m. Uz.: 2.44 m. Gen.: 1.14 m.
Kapak Yük.: 0.63 m. Uz.: 2.55 m. Gen.: 1.26 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda yer alan lahit kapaklıdır. Lahdin dört tarafı da işlenmiştir.

Tekne: Üst kısım ince, düz iki şerit ile iki dış bükey pervaz çıkıntısı ve ince bir şerit ile düz bir silme şeklinde profil vermektedir. Alt kısım, ince düz bir şerit, dış bükey bir silme ile dıştan içe girintili dış bükey bir pervaz ardından ince bir şerit ve kalın bir kaide ile sonlanmaktadır.

Ön uzun yüzünde üç girland bulunmaktadır. Girlandlar köşelerden bukranionlara kurdeleler ile bağlanmıştır. Boğa başlarının ağız kısmından üzüm salkımları sarkmaktadır. Ortada iki Eros girlandları omuzlarında taşımaktadır. Girland

kavislerinin alt uçlarında üzüm salkımları yer alır. Orta kavisin altında sarkan üzümün iki yanında üzümü gagalayan iki kuş betimlenmiştir. Girland kavislerinin iç kısımlarındaki boşluklarda Medusa başları yer almaktadır.

Lahdin ön yüzündeki kalın girland yayı meşe yaprakları, çam kozalağı, meşe palamudu, başaklar ile nar, haşhaş, muşmula gibi çeşitli meyvelerle süslenmiştir. Cephenin sol tarafındaki girlandta meyveler, sağ taraftakinde başak yaprakları ve ortadakinde meşe palamudu daha yoğundur. Girlandtaki motifler oldukça derin kanallarla birbirinden ayrılmıştır. Yaprakların damar detayları işlenmiş, bazı ayrıntılar matkapla belirginleştirilmiştir. Girland kavislerinin ortalarında bir daldan sarkan üzüm taneleri uzun ve iridir ve lahdin alt pervazının içine kadar girmiştir.

Girland kavisinin iç kısımında yer alan üç Medusa başından ortadaki diğerlerine göre daha iri ve özenli işlenmiştir. Yüzleri yuvarlaktır. Stil olarak üçünün de saçı ortadan ikiye ayrılmış, ince telli ve hafif dalgalıdır. Sol ve ortadaki Medusa'nın gözleri iri ve göz kapakları belirgindir. Kaşlar çatık, ağız hafif açıktır. Yüzde alın, burun ve ağız arası ve çenedeki çizgiler detaylandırılmıştır. Sağ taraftaki Medusa başının saçları diğerlerinden daha dağınık bırakılmıştır. Yüz detayları açıkça belirtilmemiş ve yüzeyi pürüzlüdür.

Girlandı taşıyan ortadaki iki Eros lahdin alt pervazından biraz yukarda çıkıntılı bir kaide üzerinde durmaktadır. Erosların yüzü ve vücudu hafifçe dönmektedir. Yüzleri yuvarlaktır. Saçlar hafif dalgalı, saçların bir kısmı başın üstünde toplanmış, diğer kısımlar kulak hizasında geriye doğru taranmıştır. Gözler ve göz kapakları belirgindir. Boyunları kalın olan Erosların kolları çelengin arkasında kalmıştır. Bacaklar tombuldur ve ayakların her ikisi de kaide üzerindedir. Eroslarının başının üzerinde düğümlenen kurdeleler lahdin üst pervazına paralel, girland kavisinin iç boşluğuna ilerlemekte, dalgalı ve yüksek kabartmadır. Kurdelenin ucu çok kısa ve incecik bitirilmiştir. Erosların kollarından sarkan kürdeler de Erosların durduğu kaidenin altına kadar inmekte ve diğer uçlarla aynı özellikle işlenmiştir.

Ortada girlandın alt kısmında üzümü gagalayan antitetik duruşlu kuşlar profilden verilmiş, yüksek kabartmalıdır. Kuşların arkada görülen diğer kanatları alçak kabartma şeklinde betimlenmiştir.

Lahdin sol yan kısa yüzünde girland bezemesi olarak meşe yaprakları, başaklar ile muşmula, nar, incir gibi meyveler işlenmiştir. Girland yayında motiflerin arasından geçen çift şeritler yer almaktadır. Bağlar çok sıkı değildir. Motiflerin derin kanallarla verilişi ön yüzdeki gibi olsa da motiflerin ön yüzdeki gibi coşkunluğu

görülmemektedir. Girland kavisinin alt ucunda üzüm salkımı bezemesi ön yüzdeki ile aynıdır. Kavisin iç kısmındaki boşlukta yer alan baş, bir satyr görünümünde, yüzeyi pürüzlü bırakılmıştır. Yuvarlak hatlı bu başın saçları kabaca işlenmiş, dalgalı ve kulak hizasındadır. Yüz detayları belirgin değildir.

Lahdin sağ kısa yan yüzündeki girland motiflerinde meşe yaprağı, çam kozalağı, başaklar ile muşmula, nar gibi meyveler bulunmaktadır. Diğer kısa yüzde olduğu gibi burada da girland yayında motiflerin arasından çift şeritler görülmektedir. Girland kavisinin alt kısmında yer alan üzüm salkımı diğer yüzler ile aynı stildedir. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan baş, bir pan ya da satyr başı olabilir. Yuvarlak yüz hatları bulunan başın saçlarının özellikle baş üstü dağınık ve kabarık işlenmiştir. Göz kapakları, elmacık kemikleri belirgin ve ağız kısmı açıktır.

Köşelerdeki girland taşıyıcısı boğa başlarının kulak kısımları büyük ve oldukça belirgindir. Boğaların saçları alnın ortasında spiral şeklinde işlenmiş ve çevresine dalgalı olarak yayılmıştır. Boğalar ağızında bir üzüm salkımı taşımaktadır. Salkımlar ön cephedeki üzüm salkımlarıyla aynı özelliktedir. Boğaların başının üzerinde düğümlenen kürdeler iki yana doğru dalgalanmakta ve girland kavisinin iç boşluğuna ilerlemektedir. Başın altından sarkan kurdeleler de lahdin ön yüzündeki kurdele detayları ile aynı formdadır.

Kapak: Beşik çatı biçimli kapağının üzeri kabartma balık pulu motifiyle kaplanmış olup köşedeki akroterlerin görünen cephelerinde palmiye yaprağı kabartması vardır.

Değerlendirme:

Tekne: Küçük Asya'ya özgü yerel profil vermektedir.

Bezeme: Anadolu lahitlerde görülen üç girland, bu girlandları taşıyan iki Eros ve köşe taşıyıcısı olarak işlenen koçbaşı ya da boğa başları bezeme bu lahdin Küçük Asya benzerleri ile aynı doğrultuda olduğunu göstermektedir.

Girland bezemesinde yoğun matkap görülmemektedir. Ancak, yaprakların birbiri üzerine düşmesi ile bir motiflere derinlik kazandırılmıştır. Girland manşetlerinde ise derin kazıma çizgiler görülmektedir. Bu etki İ.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Ostia'daki Malia Titia lahdinin manşet detayları ile aynıdır. Girland kavisinin alt kısmında üzümü gagalayan kuş motifi Dokimeion kökenlidir. Side Müzesi'nde yer alan İ.S. 2. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlenen 62 numaralı envanter ile Antalya Müzesi'ndeki İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen envanter numarası olmayan (Turak, G.11 olarak belirtmiştir) girlandlı parça ve İ.S. 160 yılına

tarihlendirilen Malibu'dan girlandlı lahit Dokimeion kökenli olup kuş motiflerinin işlendiği görülmektedir.

Ortada girlandı taşıyan Erosların saçları İ.S. 2. yüzyıl kadın portrelerinde sıkça görülen saç modasından esinlenilmiştir. Aynı zamanda bu saç stili Eros ve Dionysos betimlemelerinde de sıkça kullanılmıştır. Girland kavislerinin iç boşluklarında yer alan Medusa başlarının yuvarlak yüzü, göz kapaklarının geniş, keskin bitirilişi, iris ve göz bebeğinin verilmeyişi ve ortadan ikiye ayrılmış, yanlara doğru dalgalanan ince telli saçlar yine İ.S. 130-160 yıllarında görülen özellikleri yansıtmaktadır. Kısa yan yüzdeki satyr başları İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Hatay Müzesi'ndeki 1223 envanter numaralı satyr başı ile benzer özelliklere sahiptir.

Kapak: Küçük yassı kiremitlere sahip akroterli çatı tipindeki kapak Küçük Asya kökenlidir.

Dönem: İ.S. 150-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: -

Referans: Herdejürgen, 1990: 95-96; Kleiner, 1992: 269; Knudsen, 2000: 177; Koch and Wight, 1988: 69; Özgan, 2013: 196; Turak, 2011: 77, 78; 358; Vermeule, 2000: 98.

Kat. No: 11 **(Res. 63)**

Müze Envanter No: 1319

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: 1935 yılı.

Müzeye Geliş Şekli: Princeton Üniversitesi kazısından.

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahit parçasının yalnızca soldan yarım bir koçbaşı figürü ile bir girland yayının bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Girland yayının hemen altından kırıktır. Parçanın pervaz kısmı ve bezemelerinde aşınmalar görülmektedir.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.60 m. Uz.: 0.78 m. Kal.: 0.15 m.

Eserin Tanımı: Müzenin eser deposunda yer alan lahit parçası muhtemelen lahdin uzun yüzünün kırık bir bölümüdür**.** Parçanın üst pervazı, bir bukranion ve bukraniona kurdele ile bağlanmış bir girland görünmektedir**.** Üst pervazda, girland kavisinin paralelinde bir kenet deliği yer almaktadır.

Parçanın görülebilen kısmındaki girland yayı üzerinde meşe yaprağı, meşe palamudu, kozalak, asma yaprağı, başak, muşmula ve üzüm salkımı yer almaktadır. Bu motifler birbirinden ince kanallar ile ayrılmıştır. Yaprak motiflerindeki detaylarda damarlar kazıma çizgiler ile oluşturulmaya çalışılmıştır. Girland yayının dış kısmına

bakan yapraklar, kavisin ortasına doğru sadece kazıma çizgi ile işlenmiştir. girland yayının merkezinde bir üzüm salkımı motifi yer almaktadır; ancak bu salkım pandantif olarak kullanılmamıştır. Girland manşeti matkapla derinleştirilmiştir.

Girlandın sol köşeden bir koçbaşına kurdele ile bağlandığı görülmektedir. Kurdele kazıma çizgiler ile detaylandırılmış, koçbaşının boynuz kısmından düğümlenip "S" yaparak hafif bir kıvrımla inmektedir. Kurdelenin uç kısmı kırık olduğu için görülememektedir.

Koçbaşının yarısı kırıktır, alın, burun ve ağız kısmı aşınmıştır. Boynuz kısmı detayları kazıma çizgilerle oluşturulmuş, kulak derin matkap izleri ile işlenmiştir. Göz iri, göz kapakları geniş, gözyaşı kanalı matkapla derince belirtilmiş ve iris oyuntusu gösterilmiştir. Göz bebeği görünmemektedir. Gözkapağının hemen üstünden kazıma çizgilerle yapılmış tüyler görülmekte, aşınmış durumdaki alın üzerinde kıvırcık saçlar belli belirsiz fark edilmektedir.

Değerlendirme:

Bezeme: Parçanın üzerinde bulunan girland bezemesinde manşetlerin ardından işlenen yapraklar ile birlikte meyve motiflerinin aralarında ince bir derinleşme görülmektedir. Bu derinleşme, İ.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen Side Müzesi 210 envanter numaralı Pamphylia'da bulunmuş parça ile benzer özellikler göstermektedir. Girland kavisinin alt kısmında zeminle birleşik yapılmış küçük yapraklar ile perspektif sağlanmaya çalışılmıştır. İ.S. 160-180 tarih aralığı verilen 8474 numaralı envanterin sağ tarafındaki girland bezemesine bu bakımdan benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda işleniş açısından da uyumludur.

Girlandın bağlandığı koçbaşı betimlemesinde göz çukurunun içinde kazıma ile irisin tasviri Antoninus Pius Dönemi stil özelliğini yansıtmaktadır.

Değerlendirdiğimiz parça aşınmadan kaynaklı sağlıklı bilgiler vermemekle birlikte girland bezemesinde motiflerin zemine bağlı kalmaları, matkap kullanımın az olması, asma yaprağının uçlarının henüz sivrileşmemesi ile İ.S. 130-160 yılları aralığına tarihlenmesi uygun görünmektedir.

Dönem: İ.S. 130-160 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Stillwell, 1938: 178.

Referans: Kleiner, 1992: 269; Özgan, 2013: 186-187; Turak, 2011: 79.

Kat. No: 12 …**(Res. 64)**

Müze Envanter No: 9081

Buluntu Yeri: Samandağ, Asi kenarında bulunmuştur.

Müzeye Getirildiği Tarih: 1937 yılı.

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma durumu: Lahit parçasının yalnızca bir girland yayını içeren bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Girland yayının dışından itibaren kırıktır. Parçanın pervaz kısmı ve bezemelerinde aşınmalar görülmektedir.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 1.01 m. Uz.: 0.80 m. Kal.: 0.17 m.

Eserin Tanımı: Lahit parçası müzenin eser deposu bölümünde yer almaktadır. Parça, lahdin uzun yüzlerinden biri olmalıdır.

Tekne: Lahit parçasının üzerinde bir girland bulunmaktadır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir Medusa başı yer almaktadır. Parçanın girland köşelerinde kurdeleler görünmektedir.

Parçada yer alan girland yayının üzerinde çam kozalağı, defne yaprağı, muşmula, nar ve çeşitli meyveler yer almaktadır. Girland yayı, çelengin başları taenia

ile sınırlandırılmış yaprak dizisi ardından aynı sınırlandırma ile meyve ve çam kozalağı dizisi ve bir sıra düzeni ile işlenmiş meyvelerden meydana gelmiştir. Motifler, birbirinden oldukça ayrılmış, gevşek bir şekilde sıralanmış, bu düzenleme ile oldukça kalın bir girland yayı oluşmuştur. Yapraklar kazıma çizgile ile detaylandırılmıştır. Tanaelar girland başlarında sıkı görülmezken girland kavisine yakın yerde oldukça gevşek ve çapraz şekilde işlenmiştir. Girland kavisinin ortasında matkap izlerinin görüldüğü bir asma yaprağının damarları kazıma çizgilerle detaylandırılmıştır. Asma yaprağına asılı bir motifin olup olmadığı kırık olduğu için bilinememektedir.

Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bulunan uzun yüzlü Medusa başının kanatları kazıma çizgiler ile detaylandırılmıştır. Saçları dalgalı iki yana açılan Medusa başı sert ifadeli ve yüzü asıktır. Saç boynun altında düğümlenmiştir. Gözler badem şekline yakın, göz kapakları geniş ve ağırdır. Göz bebekleri matkapla verilmiştir. Kaş yayı başlangıcı matkap ile biçimlendirilmiş ve kaş, gözü korur şekildedir.

Girland kavisinin iç kısmında, parçanın kırık iki köşesinden görünen kurdele yüksek kabartma şeklinde yapılmış olup sol köşedeki kurdele ucu kalın ve kıvrımlı bitirilmiştir.

Değerlendirme:

Bezeme: Girland üzerindeki meyveler, gevşek taenialar ile bağlanmış birbirinden bağımsız bir dizi şeklinde oluşturulan kalın girland yapısı ile betimlenmiştir. Zeminden ayrılamamış ve yayvan görünümlü bu motiflerin sağ tarafa doğal görünümlerinden uzaklaşmaya başladığı ve birbirine bitiştiği görülmektedir. Meyveli girlandlar stilinde olan bu parça belirtilen özellikleri ile daha çok geç Hadrian Dönemini yansıtmaktadır. Parçanın benzeri İ.S. 2. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiş Ostia'daki Volusia Prosodos lahdinin yan yüzündeki girland bezemesidir. Buradaki girland üzerinde meyve motiflerinin aralıklı işlendiği ve benzer gevşeklikte taenialaların olduğunu görülmektedir. Bir başka benzer örnek ise İ.S. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Kanytella kentinde bulunmuş girlandlı lahdin kısa yan yüzünde görülmektedir.

Girland kavisinin iç kısmındaki Medusa başı yüz uzunluğu dışında 9384 envanter numaralı lahdin Medusa başları ile yakın benzerliktedir.

Dönem: İ.S. 130-160 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: -

Referans: Herdejürgen, 1990: 97, 100; Işık, 1975: 276; Kleiner, 1992: 269; Karaüzüm, 2005: 80; Özgan, 2013: 186-187.

Kat.No: 13 **(Res.65)**

Müze Envanter No: 12761

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: 28.04.1969

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma yoluyla.

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Lahdin uzun yüzünün bir parçası günümüze ulaşmıştır. Figür ve bezemelerde aşınmalar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.45 m. Uz.: 0.90 m. Kal.: 0.09 m.

Eserin Tanımı: Lahdin uzun yüz parçasıdır. Üzerinde bir girlandın az bir bölümü ve çift aslan koşumlu araba içerisinde bir çelenk tutan Eros figürü yer almaktadır.

Parça üzerinde yer alan girland üzerinde meşe yaprakları, meşe palamudu, başaklar ve nar görünmektedir. Parçada girlandın çok az bir bölümü göründüğü için bezemelerin sıralanışı ile ilgili bilgi edinilememektedir. Motifler matkapla derin kanallar açılarak birbirinden ayrılmış, bezemeler ise gerçekçi bir üslupla işlenmiştir. Başaklar kazıma ile detaylandırılmıştır. Yaprakların üzerinde damar detayları görülmemektedir, ancak ayrıntılar matkap delikleri ile verilmiştir.

Girland yayının iç kısmındaki boşlukta betimlenen çift aslan koşulu araba içinde, profilden verilen Eros figürü kanatlıdır. Kanadın tüyleri yüksekçe yapılmış, kanat uçlarındaki tüyler kazıma ile şekillendirilmiştir. Deforme durumdaki Eros başı, saç detayları ve yüzü hakkında net bir bilgi vermemektedir. Gözlerin badem şeklinde olduğu görülmektedir. Eros, sağ elinde bir çelenk bulunmakta, sol elinde koşum

bulunmaktadır. Eros'un kolları ince, bedeni iri ve bacakları tombul işlenmiştir. Sağ bacağı arabanın içinde öne doğru atılmış, sol bacağı ise dizden sonrası kırık, arkada görülmektedir. Arabayı taşıyan ve profilden gösterilen aslanlar koşar pozisyonda betimlenmiştir. İkinci aslanın sadece sırt kısmı görünmektedir. İkinci aslanın yüzü kırık, görünen aslanın ise yüz kısmı aşınmış durumdadır. Arka plandaki arka bacaklar alçak kabartma şeklinde işlenmiştir.

Değerlendirme:

Bezeme: Parçanın üzerinde yer alan girland bezemesi açıkça yorum yapmaya uygun olmasa da görülebilen kadarıyla motiflerin birbirleri arasında derin kanallar oluşturulmuş ve yapraklar yoğun matkap kullanımıyla biçimlendirilmiştir. Bu biçim İ.S. 150/160-180 yıllarında kullanılan stil özellikleridir. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan aslan üzerindeki Eros betimlemesi Attika tipi lahitlerin üzerinde sıkça kullanılan bir tasvirdir. Eros'un baş kısmı aşınmış olduğundan tarihleme ile ilgili bir bilgi vermek olası değildir.

Girland yapısı 8473 ve 15948 envanter numaralı lahitler ile karşılaştırılabilir. Her iki lahitte de işlenen girland birbirine çok yakındır ve 15948 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünde yer alan aslan koşumlu Eros sahnesi aynıdır. Parçadaki girland aynı zamanda Tarsus Müzesi'nin İ.S. 2. yüzyıl sonları ile 3. yüzyıl başlarına tarihlendirilen 970-19-1 envanter numaralı lahdi, İ.S. 2. yüzyıla tarihlendirilen Atina, Platon Akademisi'nden girlandlı lahit ve Seleukeia Pieria'dan 1937 yılında ortaya çıkarılmış ve İ.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen girland bezemeli iki lahit parçası ile aynı stildedir.

Dönem: İ.S. 150/160-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: -

Referans: Coulson and Leventi, 1998: 224; Kaplan, 2016: 144; Koch, 2001: 150, Koch, 2010: 28, 104; Turak, 2005: 20, 22 ve Padgett 2001: 221, 270-271.

Kat. No: 14 **(Res. 66)**

Müze Envanter No: 13065

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: 02.09.1969

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma yoluyla.

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Lahdin uzun yüzünün bir parçası günümüze ulaşmıştır. Parçanın alt pervaz kısmında kırıklar mevcuttur. Figür ve bezemeler oldukça aşınmıştır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.58 m. Uz.: 0.98 m. Kal.: 0.16 m.

Eserin Tanımı: Müzenin eser deposu kısmında yer alan lahdin uzun yüz parçasının üzerinde sağ tarafı bir boğa başına, sol tarafı bir Eros'a bağlı bir girland yer almaktadır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir Medusa başı işlenmiştir.

Girland yayı üzerinde defne yaprağı, muşmula ve incir motifleri yer almaktadır. Birbirlerinden çok kopuk olmayan motifler girland başlarında bir düzen halinde iken girland ortasında yoğunlaşmış ve girlandı ağır hale getirmiştir. Girland kavisinin alt ucundaki üzüm salkımı üç parçadan oluşmuş ve üzüm sapı ile girlanda asılmıştır. Girland manşeti dilimli ve kalın işlenmiştir.

Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan Medusa başı oldukça deforme durumdadır. Kabarık saçlara sahip Medusa başının saçı çene altından düğümlenmiştir. Yüz detayları seçilememektedir. Medusa başının hemen sağında etrafı demir izleri ile çevrili bir delik yer almaktadır.

Parçanın sol tarafındaki girland taşıyıcısı olan Eros'un yüz kısmı kırıktır. Kısa ve tombul işlenen Eros'un bedeni sağına hafif döndürülmüş, bir bacağı önde diğeri arkada verilmiş çıkıntılı bir kaide üzerindedir. Sağ kolu kırık olan Eros'un sol kolu girlandın arkasındadır. Erosun kolunun altından kaideye kadar sarkan kurdele neredeyse düz inmekte, uçlara doğru hafif bir dalga yapmaktadır. Eros'un başının arkasından girland kavisinin iç kısmına ilerleyen kurdele sadece uca hafif bir kıvrım verilmiş şekilde Medusa başına kadar ilerlemektedir.

Parçanın sağ tarafındaki girland taşıyıcısı olan bukranion oldukça geniş ve uzun işlenmiştir. Göz yapısı iri, göz kapağı keskin bitirilmiş ve iris kazıma çizgiyle ile gösterilmiştir. Aşınmadan dolayı boğa başının tüyleri görülememektedir. Boğa başının üstünde düğümlenip girland kavisinin iç boşluğuna ilerleyen kurdele neredeyse düz ve şematik işlenmiştir.

Değerlendirme:

Bezeme: Kalın oluşturulan girlandın üzerindeki bezemelerin henüz birbirinden çok kopmamış yapısı her ne kadar çok aşınmış durumda olsa da fark edilmektedir. Girland manşetleri çizgilerle ayrılmış; fakat henüz bir parçalanma göstermemektedir. Boğa başına ve Eros'a bağlanan kurdele oldukça ince görünmektedir. Bu haliyle müzedeki lahitlerden ayrılan parça, Perge'de bulunmuş İ.S. 2. yüzyıl ortaları-sonlarına tarihlendirilen Antalya Müzesi A.627-629 envanter numaralı lahit parçasına çok benzemektedir. Pandantif açısından da benzerlik oluşturan Perge buluntusu Prokonnesos kökenlidir. Değerlendirdiğimiz mermer parçanın Prokonnesos'tan gelip gelmediğini bilememekle birlikte, girland yayı şemasının dar yapısı Küçük Asya kökenli uzun yüzde görülen üç girland yapısına uygun olduğu düşünülmektedir.

Kısa ve tombul işlenen Eros'un bedeni cepheden, bir bacağı önde diğeri arkada verilmiştir. Yüzünün tamamı kırık olduğu için vücut yapısından Antoninus Pius Dönemi Eroslarını hatırlatmaktadır. Sağ köşede yer alan boğa başı Marmara Adası kökenli Adana Müzesi'ndeki Tarsus'a özgü lahdin boğa başlarına benzemektedir. Girland kavisinin iç kısmında yer alan Medusa başı tarihleme için yetersiz bulgular içermektedir.

Dönem: İ.S. 130-160 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: -

Referans: Koch, 2010: 120; Turak, 2011: 366**.**

Kat. No: 15 **(Res. 67)**

Müze Envanter No: 15365

Buluntu Yeri: Samandağ

Müzeye Getirildiği Tarih: 1975 yılı.

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Günümüze lahdin kırılmış bir parçası korunagelmiştir. Figür ve motiflerde aşınmalar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.26 m. Uz.: 0.41 m. Kal.: 0.10 m.

Eserin Tanımı: Müzenin eser deposunda yer alan parçanın sadece girlandın bir kısmı ve bir savaş arabasının üstünde bir figür yer almaktadır.

Çok küçük bir kısmı görünen girlandın üzerinde meşe yaprağı ve nar görünmektedir. Yapraklar matkapla derinleştirilmiş ve ayrıntılarda kazıma çizgiler kullanılmıştır. Bir tekerleği görünmekte olan arabanın üzerinde yer alan figür Eros olmalıdır. Figür, profilden verilmiş, çıplak, tombul bacaklı, bir ayağı arabanın içinde, diğer ayağı girlandın üzerinde işlenmiştir.

Değerlendirme:

Bezeme: Parçanın üzerinde yer alan girland bezemesi açıkça yorum yapmaya uygun değildir. Motifler birbirleri arasında derin kanallar oluşturmuş ve yapraklar yoğun matkap kullanımıyla biçimlendirilmiştir. Bu biçim İ.S. 150/160-180 yıllarında kullanılan stil özellikleridir. Girland yapısı 8473 ve 15948 envanter numaralı lahitler

ile 12761 envanter numaralı parça ile birbirine çok yakındır. Parçadaki girland aynı zamanda Tarsus Müzesi'nin İ.S. 2. yüzyıl sonları ile 3. yüzyıl başlarına tarihlendirilen 970-19-1 envanter numaralı lahdi, İ.S. 2. yüzyıla tarihlendirilen Atina, Platon Akademisi'nden girlandlı lahit ve Seleukeia Pieria'dan 1937 yılında ortaya çıkarılmış ve İ.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen girland bezemeli iki lahit parçası ile aynı stildedir.

Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta yer alan çıplak figür muhtemelen Eros'tur. Bu işleme Attika tipi lahitlerin üzerinde sıkça kullanılan bir motif olmuştur. 15948 envanter numaralı lahit ve 12761 envanter numaralı parçanın uzun yüzünde yer alan aslan koşumlu Eros sahnesini hatırlatmaktadır.

Dönem: İ.S. 150/160-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: -

Referans: Coulson and Leventi, 1998: 224; Kaplan, 2016: 144; Koch, 2001: 150, Koch, 2010: 28, 104; Turak, 2005: 20, 22 ve Padgett 2001: 221, 270-271.

Kat. No: 16 **(Res. 68)**

Müze Envanter No: - (G.1)

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Günümüze lahdin uzun yüzlerinden bir parçası korunagelmiştir. Figür ve motiflerde aşınmalar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.63 m. Uz.: 0.93 m. Kal.: 0.12 m.

Eserin Tanımı: Lahit parçası müzenin eser deposundadır. Lahdin uzun yüzlerinden biridir. Parça, iki silmeli bir pervazdan oluşmuştur.

Tekne: Parçanın üzerinde sağından ve solundan girlandı taşıyan bir Eros figürü yer almaktadır. Girland kavisinin iç kısmındaki boşlukta bir Medusa başı görülmektedir.

Parçanın solundaki girland ortasına yakın bir yerden kırıktır. Sağındaki girlandın ise bir ucu Eros'a bağlanmış diğer ucundan kırıktır. Oldukça aşınmış durumda olan girlandın üzerinde defne yaprağı ve muşmula ile çeşitli meyve motifleri görülmektedir. Motifler birbirinden bağımsız işlenmiştir. Yüksek kabartmalı girlandın motiflerinde zemine bağlı olarak arka planda yapılan yapraklar kazıma çizgilerle detaylandırılmıştır. Bir meyve motifinin üzerinde matkap izi görülmektedir. Girland yayı merkeze doğru ağırlaşmıştır. Sağdaki girlandın altında asılma yeri kırık olan bir asma yaprağı görülmektedir. Yaprak kazıma çizgilerle detaylandırılmıştır. Yaprağın

altında oldukça aşınmış ve muhtemelen üzüm salkımı olan bir parça yarısı kırık durumdadır.

Sağdaki girland yayının iç kısmındaki boşlukta yer alan Medusa başı kanatlı tasvir edilmiştir. Saçları dalgalı ve saçı çene hizasında düğümlenmiş olan Medusa başının göz kapakları ağır, geniş ve keskin bitişlidir. Burun kırık ve ağız hafif açıktır.

Girlandı omuzlarında taşıyan Eros'un başı sağa, bedeni sola döndürülmüştür. Saçları ve yüzü aşınmış durumdadır. Göz kapakları ağır, geniş ve keskin bitişli olan Eros'un burun ve ağız detayları görülememektedir. Vücudu tombul ve iri olarak işlenmiştir. Sağ kolu girlandı tutmakta, sol kolu girland yayının iç boşluğunda yukarı doğru kaldırılmıştır. Eli kırık olan Eros, muhtemelen kendinden uçuşan kurdele ucunu tutmaktadır. Bir bacağı önde diğer bacağı arkada olarak gösterilmiştir. Eros'un bilek kısmından aşağısı kırıktır. Eros'un omuzlarından girland yayının iç boşluğuna doğru dalgalandırılan kurdeleler uçuşur şekilde işlenmiştir. Diğer kurdele ucu Eros'un sol kolundan dalgalandırılarak indirilmiştir.

Değerlendirme:

Bezeme: Girland üzerinde belli belirsiz görünen motiflerin birbirine çok yapışık olmadan ayrıldığı, arka planda kazıma ile yapılmış ve ışık-gölge tezadını oluşturan yaprakların olduğu; ancak matkabın az kullanıldığı anlaşılmaktadır. Girlandın manşet kısımlarının derin kazıma ile parçalar halinde oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Girland manşetleri ve motiflerin hareketliliği Ostia'daki Malia Titia lahdinin girland bezemesini hatırlatmaktadır.

Tekne parçası üzerinde girlandı taşıyan yüz kısmı oldukça aşınmış Eros figürünün henüz uzamamış ve kazıma ile detaylandırılmış saçları ve göz kapaklarının genişliği ile iris içinde göz bebeğinin bulunmaması ve tam bir dönüş gerçekleştirememesi Antoninus Pius Dönemi özellikleri taşımaktadır. Eros'un bu duruşu 8743, 8474, 8502 envanter numaralı lahitlerdeki Eros'u hatırlatmaktadır. Girland kavisinin iç kısmında yer alan Medusa başının saçları dağınık ve tutamlar şeklinde derinleştirilmiştir. Göz kapağının genişliği ve göz bebeğinin yer almaması yine Antoninler Dönemi özellikleridir.

Dönem: İ.S. 150/160-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: -

Referans: Herdejürgen, 1990: 95-96; Kleiner, 1992: 269 ve Özgan, 2013: 186-187.

Kat. No: 17 **(Res. 69-71)**

Müze Envanter No: 8991

Buluntu Yeri: Samandağ

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahdin üst pervazında, sağ yan kısa yüzünün alt pervazında, ön uzun yüzünde kırıklar mevcuttur. Yüzeyinde hafif aşınmalar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.89 m**.** Uz.: 2.05 m**.** Gen.: 1.10

Eserin Tanımı: Müzenin arka bahçesinde yer alan lahit kapaksızdır. Lahdin sadece ön uzun yüzü işlenmiş, sağ ve sol kısa yan yüzde ise yuvarlak çıkıntılar bulunmaktadır. Arka yüz işlenmemiştir. Lahdin sol yan yüzünde üst ve alt pervazına yakın iki adet oyuk bulunmaktadır.

Tekne: Sanduka alt ve üst pervazdan oluşmuştur. Lahdin uzun ön yüzünde neredeyse yüzü kaplayacak büyüklükte bir tabula ansata yer almaktadır. Tabula yazıtsızdır. Her iki ansa içerisinde yuvarlak çıkıntılar yer almaktadır.

Değerlendirme:

Tekne: Seleucia Pieria nekropolüne ait alçak/basık bir profil vermektedir.

Bezeme: Tabula ansatalı lahitler Roma eyaletlerinde sade bezeme unsuru olarak en çok kullanılan süslemedir. Lahit, yerel kireçtaşından yapılmış Küçük Asya'nın birçok

bölgesinde kullanılan tabula ansatalı lahitlerin bir benzeridir. Himmelman, lahit için İ.S. 2. yüzyılın ortalarını önermiştir.

Dönem: İ.S. 2. -3. yüzyıllar arası önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 557.

Referans: Koch, 2001: 84;237-268; Koch, 2010: 108.

Kat. No: 18 **(Res. 72-74)**

Müze Envanter No: - (L.1)

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahdin ön uzun yüzünün üst ve alt pervazında ve sol yan yüzünün üst pervazında kırıklar; yüzeyinde hafif aşınmalar bulunmaktadır. Kapağın ön ve arka uzun yüzünde ve yan yüzlerinde kırıklar mevcuttur.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 1.23 m. Uz.: 2.34 m. Gen.: 1.17 m.

Kapak yük.: 0.74 m. Uz.: 2.47 m. Gen.: 1.13 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda olan lahit kapaklıdır. Lahdin sadece ön yüzü işlenmiş, diğer yüzler boş bırakılmıştır.

Tekne: Sandukanın üst kısmı dış bükey ve ardından düz bir pervaz çıkıntısına sahip, alt kısmı dış bükey bir pervaz çıkıntısı ve kaide ile sonlandırılmıştır. Lahdin uzun ön yüzünde neredeyse yüzü kaplayacak büyüklükte bir tabula ansata yer almaktadır. Tabula yazıtsızdır.

Kapak: Tek silmeli bir pervazdan oluşmuştur. Ön uzun yüzündeki köşelerde bezemesiz akroterler bulunmaktadır. Arka uzun yüz kırık olduğu için burada akroter olup olmadığı bilinmemektedir.

Değerlendirme:

Bezeme: Tabula ansatalı lahitler Roma eyaletlerinde sade bezeme unsuru olarak en çok kullanılan süslemedir. Lahit, yerel kireçtaşından yapılmış Küçük Asya'nın birçok bölgesinde kullanılan tabula ansatalı lahitlerin bir benzeridir.

Dönem: İ.S. 2. -3. yüzyıllar arası önerilebilir.

Yayın: -

Referans: Koch, 2001: 84;237-268; Koch, 2010: 108.

Kat. No: 19 **(Res. 75-76)**

Müze Envanter No: - (L.2)

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahdin ön uzun yüzünün üst pervazının sağ kısmı kırıktır. Lahdin ön uzun yüzü ortadan çatlamış durumdadır. Lahdin alt pervazında kırıklar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.87 m. Uz.: 2.39 m. Gen.: 0.90 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda olan lahit kapaksızdır. Lahdin sadece ön yüzü işlenmiş, diğer yüzler boş bırakılmıştır.

Tekne: Sandukanın üst ve alt kısmında düz ince bir şerit ve dış bükey bir pervaz çıkıntısı görülmektedir. Lahdin ön uzun yüzünde ortada bir tabula ansata yer almaktadır. Ansalar içinde çiçek rozetler işlenmiştir. Tabula içinde iki sıra yazıt bulunmaktadır. Yazıt tam olarak okunamamıştır.

(Haç). ΕΠΙΦΟ ΙΟΥΠΕΙΦ Χ(Κ?)ΗΡΙΚΙCΙΟΥ

(Haç). ΥΙΟΥΠ ΕΤΡΟΥ(Ι?)(Α?)(Ο?)(Α?)ΙΚΙ(?)

Değerlendirme:

Tekne: Küçük Asya tipinde alçak profil veren sandukası bulunmaktadır.

Bezeme: Tabula ansatalı lahitler Roma eyaletlerinde sade bezeme unsuru olarak en çok kullanılan süslemedir. Lahit, yerel kireçtaşından yapılmış Küçük Asya'nın birçok

bölgesinde kullanılan tabula ansatalı lahitlerin bir benzeridir. Himmelman, lahit için İ.S. 2. yüzyılın ortalarını vermiştir.

Dönem: İ.S. 2. -3. yüzyıllar arası önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 557.

Referans: Koch, 2001: 84;237-268 ve Koch, 2010: 108.

Kat. No: 20 **(Res. 77-82)**

Müze Envanter No: 9576

Buluntu Yeri: Antakya merkeze bağlı Aydi (Saraycık) köyü.

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma yoluyla

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Günümüze iyi korunmuş olarak gelmiştir.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 1.04 m. Uz.: 2.30 m. Gen.: 1.00 m.
Kapak Yük.: 0.47-0.60 m. Uz.: 2.38 m. Gen.: 1.04 m.

Eserin Tanımı: Lahit kapaklı olup müzenin sergileme salonundadır. İyi bir işçiliğe sahiptir. Lahdin dört cephesi de işlenmiştir.

Tekne: Lahdin üst kısmı ince bir şerit, dış bükey bir pervaz çıkıntısı, düz bir silme ve iç bükey bir pervaz çıkıntısı profili vermektedir. Alt kısım, dış bükey bir çıkıntı ile dıştan içe doğru girintili dış bükey bir pervaz çıkıntısı oluşturmuş, tek, düz bir silme ve kalınca bir kaide ile sonlanmaktadır. Lahdin uzun ön yüzünde ortada bir sunak bulunur. Sunağın sağında Psykhe, solunda elinde meyve tabağı tutan Eros yer almaktadır. Lahdin sağında ve solundaki sahnede antitetik duruşlu iki Nike figürü elindeki bıçağı geyiğe saplamaktadır.

Lahdin ön uzun yüzünde yer alan figürler çıkıntılı bir kaide üzerinde

durmaktadır. Merkezde yer alan sunak, girlandlıdır. Köşe taşıyıcı olarak bukranionlar kullanmıştır. Girland kavisinin ortası açık bırakılmış, pandandif kullanılmamıştır. Kavisin iç kısmındaki boşluğa bir çiçek motifi eklenmiştir. Sunağın üzerinde çam kozalağı ve meyveler görünmektedir. Sunağın sağ yanında yer alan Psykhe, sunağa Eros'un uzattığı tabaktan aldığı çam kozalağını bırakmaktadır. Diğer elinde ise bir çam kozalağı daha tutar. Psykhe'nin yüzü profilden verilmiş, vücudu ise dönüş pozisyonundadır. Yüz detaylarında kırıklar mevcuttur. Gözleri aşağısında yer alan sunağa çevrilmiştir. Saçlarının bir kısmı tepede toplanmış, diğerleri kulak hizasında bukle bukle taranmış ve arkadan toplanmıştır. Saçlarda matkap izleri görülmektedir. Üzerine göğüsünü açıkta bırakan bir hymation giymiştir. Sağ kolunda topladığı hymation oldukça derin çizgilerle detaylandırılmış Psykhe'nin belinden "U" şeklinde paralel katlarla aşağı doğru inmektedir. Psykhe'nin sağ kolunun üzerinde alçak kabartmalı bir kanat yer alır. Sağ ayağı önde sol ayağı arkada kalmıştır. Ayaklar profilden verilmiştir. Sunağın hemen solunda yer alan Eros profilden verilmiştir. Eros'un saçları ortadan ikiye ayrılmış göz hizasında bukle bukle yapılmış ve omuzuna kadar inmektedir. Öndeki kolu kırıktır. Diğer kolda içerisinde meyve ve çam kozalağı olan bir tabak tutmaktadır. Üzerinde omuzdan bir broşla tutturulmuş Eros'un beline kadar inen bir pelerin bulunmaktadır. Cephenin sağında ve solunda yer alan Nike figürlerinin saçları Psykhe'nin saçları ile aynı tarz işlenmiştir. Sağdaki Nike'nin yüzünün yarısı kırık, soldakinin ise deforme durumdadır. İki Nike figürün de öndeki kolu kırıktır. Sağdaki Nike'nin eli geyiğin başında görünmektedir. Arkada kalan kol, sağ tarafta elinde bıçak tutar vaziyette iken sol taraftakinde görünmemektedir. Kanat, sağ taraftaki Nike'de daha büyüktür. Bir göğüsün açıkta kaldığını sol taraftaki Nike'den görürken, sağ tarafta ise peplosun aşağı inen kıvrımlarının çok daha derin işlendiği anlaşılmaktadır. Nikeler'in bir ayağı açıkta, cepheden tasvir edilirken arkada kalan ayağı geyiğin üzerindedir. Geyikler Nikeler tarafından yere yatırılmış olarak işlenmiştir. Sağ taraftaki geyiğin boynuzları görülebilmekte, sol taraftakinde ise görünmemektedir. Geyiklerin ikinin de ön ayaklarının arkada kalan kısımları alçak kabartma şeklinde yapılmıştır.

Lahdin sol kısa yan yüzünde el ele tutuşmuş bir kadın ve bir erkek figürü yer almaktadır. Kadının sağ yanında bir kapı bulunmaktadır. Kadın figürünün bir eli göğsünde bir obje tutmakta, diğer eli bir erkek figürünün elini tutmaktadır. Kadının saçları ortadan ikiye ayrılmış ve omuzlarına doğru dalgalandırılmıştır. Uzun kollu ve ayakların kadar inen bir elbise giymektedir. Kadının sağındaki boşlukta Hades kapısı

olarak bilinen bir mezar kapısı yapılmıştır. Erkek figürünün bir eli kadının elini tutarken diğer elinde bir meşale tutmaktadır. Erkek, phryglere özgü olan bir şapka takmakta, pelerinli ve oldukça şeffaf bir giysi ile betimlenmiştir. Her iki figür de çıkıntılı bir kaide üzerindedir. Bu betimleme Serapis ve İsis kültü sahnelerini anımsatmaktadır.

Sağ kısa yan yüzde ise elini kadına uzatan bir erkek ve kadın figürü yer almaktadır. Elini bir kadın figüre uzatmış, cepheden verilmiş, başı kırık bir erkek figür yer almaktadır. Kadına uzatılmış elin üzerinde bir nesne olup olmadığı anlaşılamamaktadır, bu kısım kırıktır. Şeffaf bir hymation giymiştir. Kadın figürünün bir eli belinde diğer eli omzundadır. Kadının baş kısmı aşınmış durumdadır, saçının bir kısmı kırıktır.

Lahdin arka uzun yüzünde bir sehpa üzerinde yer alan vazonun her iki yanında antitetik duruşlu iki aslan boğayı avlamaktadır. Merkezde iki ayağı görünen bir sehpa üzerinde çift katlı bir vazo yer almaktadır. Vazonun sağ yanında işlenen aslanın yeleleri soldaki aslan ile aynı ve dalgalı, kabarıktır. Soldaki aslanın yüz detayları daha belirgindir. Alnında iki çizgi bulunmaktadır. Gözler iri, göz kapakları belirgindir. Burun kısmında bıyık telleri verilmiştir. İki aslanın da kuyruklar içe doğru kıvrılmıştır. Kuyruğun uç kısımları çizgilerle yoğunlaştırılmıştır. Boğalar av pozisyonundadır. Sağ taraftaki boğanın göz detayları verilmiştir. Boğanın göz yuvarlağı, göz çevresi ve göz kapağı belirgindir. Her iki boğanın kulağı büyüktür. Boğaların boyun kısımları detaylandırılmıştır. Ön ayaklarının arkada kalan kısmı öndeki forma göre daha alçak kabartmadır. Boğaların kuyrukları arka ayaklarının üzerinde olup uç kısımları çizgilerle yoğunlaştırılmıştır.

Kapak: Lahdin kapağı üzerinde kline üzerine uzanmış başı olmayan bir erkek figürü elinde bir kitap tutmaktadır. Lahit kapağının ön yüzündeki alt pervazında köşelere yakın iki simgesel kilit yer almaktadır. Kapağın arka kısmında üç midye desenli motif yer almaktadır. Kapağın yan kısımlarında motif bulunmamaktadır.

Değerlendirme:

Tekne: Atina tipi lahit formu göstermektedir.

Bezeme: Frizli lahit üzerinde yer alan günlük yaşam konuları İ.S. 2. yüzyıl ile 3. yüzyılda görülmektedir. Lahdin ön uzun yüzündeki sahnede yer alan Psykhe ve Nikelerin baş kısımları birbiriyle aynıdır. Alnın ortasından ayrılmış ve iki yana doğru taranmış, dalgalı saçlar başın arkasında bir topuz oluşturmuştur. Bu tip saç modeli genç

Faustina saç stilini yansıtmaktadır. Psykhe'nin belinin altından "U" şeklinde katlanmış ve ayak bileklerine doğru birbirine paralel katlar yapan, sol omzunu hafif açıkta bırakarak sol kolunda toplanan hymationu yine ayak bileğine kadar zigzaglar yaparak inmekte ve İ.Ö. 4. yüzyıl sonu- İ.Ö. 3. yüzyıl başı Hellenistik özellikler gösteren bir Roma Dönemi tasarımıdır. Bununla birlikte köşeye yakın olan Nike figürlerinin elbise detayları aynı dönem özellikleri taşımaktadır. Hellenistik etkiler taşıyan Nike'nin uçuşan elbisesi Roma, Vatican Müzesi, 2829 envanter numaralı lahdin üzerinde de görülmektedir. Psykhe'nin karşısında duran Eros'un saçları ortadan ikiye ayrılmış, dalgalı ve kulak hizasından dört parça olarak bukleler halinde boyun hizasında işlenmesi orta Antoninler Dönemi saç stilini yansıtmaktadır. Eros'un kalkık kaşları, göz iriliği, göz kapaklarının ağır ve göz bebeklerinin üstünde verilmesi yine Marcus Aurelius Dönemi özellikleridir.

Lahdin kısa yan yüzlerde yer alan el ele tutuşan çiftlerin yüz detayları görülemese de elbise kıvrımları Hellenistik Dönem'e öykünülen İ.S. 2. yüzyıl betimlemelerdir. Arka uzun yüzde yer alan av sahneleri İ.S. 150-180 yıllarında görülmeye başlamıştır.

Bu lahdin erken dönem örneği kapağı çatı biçimli olan İstanbul Müzesi 1417 envanter numaralı Atina'dan ithal edilmiş lahit olarak gösterilebilir.

Kapak: Atina'da İ.S. 180 yılından sonra kapak biçimi farklılaşmış ve kline kapaklar oldukça sık görülmüştür.

Dönem: İ.S. 150/160-200 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 568; Wrede, 1990: 30, 43; Turak, 2005: 33.

Referans: Dinç, 2015: 58; Koch, 2010: 10, 104; McCann, 1978: 37; Özgan, 2013: 220, 269; Padgett, 2001: 122; Pamir, 2008: 355-368; Smith, 2013: 174, 276.

Kat. No: 21 **(Res. 83)**

Müze Envanter No: 13664

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: 1970 yılı

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma yoluyla.

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Günümüze lahdin uzun yüzlerinden biri olabilecek kareye yakın şekilde kırılmış bir parçası korunagelmiştir. Figür ve motiflerde aşınmalar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.48 m. Uz.: 0.45 m. Kal.: 0.08 m.

Eserin Tanımı: Müzenin eser deposunda yer almakta olan parçada, hymation giymiş bir erkek büstü görünmektedir. Figürün başının üst kısmındaki silmede üç dizi boncuk motifi, beş sıra ion kymationu, üstünde lesbos kymationu ve en üstte bitkisel motifler görülmektedir.

Erkek başının yüzü hafif sağa döndürülmüştür. Saçları kıvırcık betimlenen figürün gözleri badem şeklinde, göz kapakları geniş ve keskin bitirilmiş, iris kazıma ile gösterilmiş ve kaşlar yay gibidir. Burun ve ağız aşınmış durumdadır, görülebilen kısmında alt dudak kalın işlenmiştir. Hymation, figürün boyun kısmında derin kanallar oluşturulmuş ve hafif "U" şeklinde kıvrımlar yapmaktadır.

Değerlendirme:

Bezeme: Saçları kıvırcık betimlenen figürün gözleri badem şeklinde, göz kapakları geniş ve keskin bitirilmiş, iris kazıma ile gösterilmiş ve kaşlar yay gibidir. Antoninus Pius Dönemi özellikleri göstermektedir.

Parça, frizli lahitlerde işlenen silme kısmında lesbos kymationuna ion kymationuna ve boncuk dizisine sahiptir. Bu tip bezeme Ephesos'ta ortaya çıkarılmış Aemilius Aristides lahitlerinin üst kısım bezemelerde ve. Efes Müzesi 2321 envanter numaralı Hyppolytos lahdi üzerindeki motiflerde görülmüştür. Yine benzer bir örneği İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alır. Bu lahit Marmara Adası mermerinden Tripolis'te (Lübnan, Suriye eyaleti) yapılmış ve Hippolytos betimlidir.

Dönem: İ.S. 130-160 tarihleri önerilebilir.

Yayın: -

Referans: İnan, 1975: 89; Kintrup, 2017: 29, 100, 108 (Taf. 10, 67, 65); Koch, 2001: 270; Wrede, 1990: 33.

Kat. No: 22 **(Res. 84)**

Müze Envanter No: 16278

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: Alfredo Levante koleksiyonundan devir yoluyla.

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Günümüze lahdin uzun ya da kısa yüzlerinden bir parçası korunagelmiştir. Figür ve motiflerde aşınmalar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.43 m. Uz.: 0.76 m. Kal.: 0.18 m.

Eserin Tanımı: Müzenin eser deposunda yer alan parça üzerinde pelerinli üç çıplak erkek heykeli betimlenmiştir. Parçanın solunda cepheden verilen erkek omuz hizasından kırıktır. Figürün sağ kolu görünmemekte, sol kolu dirsekten bükülü yukarı doğru kaldırılmıştır. Figürün omuzlarından indirilen pelerin pileli ve uçları zigzag formunu almıştır. Göğüs ve karın kasları hafif betimlenmiştir. Figürün diz kapağından sonrası kırıktır. Ortada yer alan çıplak erkek figürü 4/3 lük bir dönüş ile gösterilmiştir. Figürün karın kısmının yukarısı ve diz kapağından sonra kırılmıştır. Kolları kırık olan figürün pelerini sırtından pileli ve uçuşur şekilde tasvir edilmiştir. Soldaki çıplak erkek figürü cepheden betimlenmiştir. Bedeninin göğüsten öncesi ve diz kapağından sonrası

kırıktır. Sadece sağ kolu görülen figürün elinde kırık durumda olan bir obje yer almaktadır. Figürün pelerini arka planda bırakılmış ve alçak kabartma şeklinde gösterilmiştir.

Değerlendirme:

Bezeme: Göğüsten yukarısı kırık olan üç çıplak betimlenmiş pelerinli erkek figürlerinin bedenlerinin yapısı Eros /Puttoları hatırlatmaktadır. Üstündeki pelerinleri Hellenistik Dönem stil özelliklerini yansıtmaktadır. Manisa Müzesi'nde yer alan ve Philadelphia (Alaşehir)'da bulunan 331 envanter numaralı İ.S. 2. yüzyıla tarihlenen çocuk heykeli biçimsel olarak lahdin üzerindeki figürlere çok benzemektedir.

Eros konulu lahitler özellikle Atina çok sevilmiş ve yapımları İ.S. 140/150 yıllarında başlanmış olup İ.S. 250 yıllarına kadar devam etmiştir. Aynı zamanda Dokimeion atölyelerinde de figürlü frizli lahitler üzerinde Eros sahneleri sıkça görülmektedir. Yine bu sahneler muhtemelen Attika etkisi altında işlenmiştir.

Dönem: İ.S. 2. yüzyıl.

Yayın: -

Referans: Dinç, 2015: 87; Koch, 2001: 148-150, 164, 166.

Kat. No: 23 **(Res. 85)**

Müze Envanter No: 16280

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: 1984 yılı

Müzeye Geliş Şekli: Alfredo Levante koleksiyonundan hibe

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Günümüze lahdin uzun ya da kısa yüzlerinden bir parçası korunagelmiştir. Figür ve motiflerde aşınmalar bulunmaktadır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.33 m. Uz.: 0.69 m. Kal: 0.19 m.

Eserin Tanımı: Müzenin eser deposunda yer alan parça üzerinde pelerinli iki çıplak erkek figürü yer almaktadır. Parçanın solunda yer alan erkeğin belden yukarısı ile sağ bacağının diz kapağından ve sol bacağının baldırından sonrası kırıktır. 4/3 lük dönüş yapan figürün sırt kısmından inen pileli pelerini uçlarda zigzag yapmaktadır. Sadece sol eli görünen figürün elinde başının üstünden tutulmuş bir kuzu bulunmaktadır. Kuzunun yüz ayrıntıları seçilememektedir. Kulakları dışa çıkık şekilde gösterilmiştir. Tüyleri ince ve dalgalı işlenen kuzunun ön bacakları erkek figürün diz kısmının arkasında kalmış, arka bacakları ise kırıktır. Sağdaki erkek figürü cepheden gösterilmiştir. Bel kısmından yukarısı ve diz kapağından aşağısı kırıktır. Bedenin arkasında kalan pelerin yumuşak geçişli pileleri ile uçlarda hafif kıvrımlar oluşturmuştur. Figürün sadece sol kolunun dirsekten aşağısı görünmektedir. Eli kırık

olan figürün hafif kırılmış olan bir objeyi tuttuğu görülmektedir.

Değerlendirme:

Bezeme: Belden yukarısı kırık olan iki çıplak betimlenmiş pelerinli erkek figürlerinin bedenlerinin yapısı Eros /Puttoları hatırlatmaktadır. Üstündeki pelerinleri Hellenistik Dönem stil özelliklerini yansıtmaktadır. Manisa Müzesi'nde yer alan ve Philadelphia (Alaşehir)'da bulunan 331 envanter numaralı İ.S. 2. yüzyıla tarihlenen çocuk heykeli biçimsel olarak lahdin üzerindeki figürlere çok benzemektedir. Parçadaki figürler, 16278 envanter numaralı lahit parçasının üzerindeki figürler ile birbirine çok yakındır.

Eros konulu lahitler özellikle Atina çok sevilmiş ve yapımları İ.S. 140/150 yıllarında başlanmış olup İ.S. 250 yıllarına kadar devam etmiştir. Aynı zamanda Dokimeion atölyelerinde de figürlü frizli lahitler üzerinde Eros sahneleri sıkça görülmektedir. Yine bu sahneler muhtemelen Attika etkisi altında işlenmiştir.

Dönem: İ.S. 2. yüzyıl.

Yayın: -

Referans: Dinç, 2015: 87; Koch, 2001: 148-150, 164, 166.

Kat. No: 24 **(Res. 86-91)**

Müze Envanter No: 8475

Buluntu Yeri: -

Müzeye Getirildiği Tarih: -

Müzeye Geliş Şekli: -

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Günümüze kadar iyi korunmuştur. Lahdin ön ve arka uzun yüzünün üst pervaz kısmında hafif kırıklar bulunmaktadır. Ön uzun yüzün figürlerinde aşınmalar mevcuttur.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.72 m. Uz.: 2.08 m. Gen.: 0.90 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda olan lahit kapaksızdır. Lahdin ön uzun yüz ve iki kısa yan yüzleri işlenmiş, arka uzun yüz yarı mamul durumdadır.

Tekne: Ön uzun yüzde friz şeklinde 12 adet çocuk (Eros-Putto) betimlemesi bulunmaktadır. Çocukların ellerinde tarım ve hayvancılığı sembolize eden çeşitli objeler bulunmaktadır. 12 çocuk uzun çıkıntılı bir kaide üzerindedir. Cepheden ve çıplak gösterilen çocuklar şişman, tıknaz, göğüs kasları gösterilmiş ve bir ayağı önde diğer ayağı arkada tasvir edilmiştir. Soldan sağa doğru ilk çocuk köşede gösterilmiş, yüz kısmı aşındığı için bir tanımlama yapılamamaktadır. Bir kolu sol kısa yan yüzde girlandı tutmakta, cephede görülen kolu ise aşağıda, elinde herhangi bir obje bulunmamaktadır. İkinci çocuğun yüz kısmı aşınmıştır, görülebildiği kadarıyla saçları dalgalıdır. İki kolu da aşağıda, elleri iki obje tutmaktadır. Çocuğun sağ elindeki obje tanımlanamazken sol elinde meyveler bulunmaktadır. Üçüncü çocuğun yüzü aşınmış durumdadır. Saçlar ortadan ikiye ayrılmış, hafif bir kıvrımla kulak hizasındadır. Sağ kolu dirsekten kıvrılarak elinde bir horoz taşımakta, sol kolu ise horozun arkasında

durmaktadır. Dördüncü çocuğun yüzü aşınmış, başı hafif soluna dönmüş, saçları, üçüncü çocuğunki ile aynı tarzda yapılmıştır. Sağ kolu aşağıda, elinde tarımla ilişkili bir alet tutmakta, sol kolu dirsekten kıvrılarak baş hizasında bir sepetin içindeki sebze ya da meyveleri taşımaktadır. Beşinci çocuğun yüzü aşınmış durumda, başı sağına dönüktür. Saçları hafif dalgalı kulak hizasındadır. Sağ kolu aşağıda, elinde bir orak bulunmaktadır. Sol kolu dirsekten bükülü, elinde avladığı küçük bir hayvanı tutmaktadır. Altıncı çocuğun başı soluna dönüktür. Saçlar ortadan ikiye ayrılmış, hafif dalgalı, uçları kıvrılmış şekilde kulak hizasındadır. Gözler ağır, göz kapakları hafif geniş ve ağız kapalı şekilde işlenmiştir. Sağ kolu dirsekten bükülü, boynu hizasında kaldırmış, elindeki meyveleri taşımakta, sol kolu aşağıda, eli yedinci çocukla birlikte bir alet tutmaktadır. Yedinci çocuğun başı sağına dönük, saçları ortadan ikiye ayrılmış, dalgalı ve kulak hizasındadır. Yüzünde sert bir ifade vardır. Göz kapakları hafif geniş ev ağız kapalıdır. Sağ kolu aşağıda, eli altıncı çocuğun da tuttuğu bir aleti kavramaktadır. Sol kolu dirsekten bükülü, bel hizasındadır. Elinde meyveler bulunmaktadır. Sekizinci çocuğun yüzü hafif soluna dönüktür. Saçlar ortadan ikiye ayrılmış, dalgalı, saç uçları kıvrılarak kulak hizasında bitirilmiştir. Sert ifadeye sahip çocuğun göz kapakları geniştir, göz bebekleri görülmemekte, ağızı kapalıdır. Sağındaki kolu dirsekten bükülü, kulak hizasında, elinde bir obje tutmakta; sol kolu aşağıda, eli dokuzuncu çocuğun elini tutmaktadır. Dokuzuncu çocuk sağına dönük, saçları ve yüzü sekizinci çocukla aynı tarzda tasvir edilmiştir. Sağ kolu aşağıda, eli sekizinci çocuğun elini tutmakta, sol kolu dirsekten bükülü, baş hizasında, eli sepetteki meyve-sebzeleri taşımaktadır. Onuncu çocuğun yüzü sağına dönüktür. Saçları ortadan ikiye ayrılmış, hafif dalgalı kulak hizasındadır. Yüz özellikleri dokuzuncu çocukla aynı tarzda işlenmiştir. Sağ kolu aşağıda, elinde bir tarım aleti tutmaktadır. Sol kolu aşağıda elinde baş hizasına kadar uzayan orağa benzer baş kısmı kırık bir alet tutmaktadır. On birinci çocuğun başı soluna dönüktür. Saçlar ortadan ikiye ayrılmış, dalgalı ve kulak hizasındadır. Gözler ağır, göz kapakları geniş betimlenmiş, ağız kapalıdır. Sağ kolu dirsekten bükülü, göğüs hizasında bir başak demetini tutmaktadır. Sol kolu demetin arkasında kalmıştır. On ikinci çocuk lahdin uzun ön yüzünün sağ köşesindedir. Başı kendi sağına dönüktür. Saç ve yüz detayları on birinci çocukla aynı özellikleri göstermektedir. Sağ kolu aşağıda, elinde meyveler görülmektedir. Sol kolu aşağıdadır ve elinde bir obje bulunmamaktadır.

Lahdin sağ kısa yan yüzünde sol köşesi çocuğa sağ köşesi koçbaşına kurdele ile bağlanmış bir girland yer almaktadır. Girland içinde yapraklar, çam kozalağı ve

meyveler görülmektedir. Girland yayındaki motifler girland kavisinden itibaren yön değiştirmişlerdir. Motifler zemine tek tek yerleştirilmiş gibi bir izlenim yaratmakta, bu izlenim girland yayını düz bir yapıya dönüştürmektedir. Girland yayının alt ucunda bir üzüm pandantifi yer almaktadır. Girlandın Eros'a ve koçbaşına bağlandığı kurdeleler aşağı doğru kısa ve hafif dalgalandırılarak indirilmiştir. Kavisin iç kısmındaki boşlukta ise bir aslan başı bulunmaktadır. Baş, doğal bir ifadeye sahip; saçlar, dağınık ve dalgalı işlenmiştir. Göz kapakları geniş ve keskin bitirilmiş, göz bebekleri ise işlenmemiştir. Aslanın dili dışarda gösterilmiştir.

Lahdin sol yan yüzünde sağ tarafı bir çocuğa sol tarafı bir koçbaşına kurdele ile bağlanmış bir girland görülmektedir. Girlandın üzerindeki betimlemeler sağ kısa yan yüzden farklı olarak işlenmiştir. Çelenk motiflerinde oldukça yoğun meyveler kullanılmış, az miktarda yapraklar görülmektedir. Meyveler birbirine yapışık tarzda işlenmiştir. Girland kavisinin alt ucunda üzüm salkımı yer almaktadır. Girlandın sağ ve solundan koçbaşına ve Eros'a bağlanan kurdele neredeyse düz bir şekilde indirilmiştir. Sağ manşet aşınmadan dolayı anlaşılamamakla birlikte sol manşet iki parça halindedir. Parçaların her biri derin olmayan kanallar ile şekillendirilmiştir. Girland kavisinin iç kısmında bir aslan başı betimlenmiştir. Aslan başı sağ kısa yan yüzdeki baştan daha şematik işlenmiştir. Saçlar daha az kabarık ve saç uçları nerdeyse düz yapılmıştır. Gözler iridir; ancak göz kapakları aşınmadan ayırt edilememektedir. Aslanın dili dışarda betimlenmiştir.

Lahdin sağ ve sol kısa yan yüzünde yer alan koçbaşları uzundur, boynuzlar kazıma çizgilerle detaylandırılmıştır. Gözleri iri, göz kapakları geniş işlenmiş koçbaşlarının ayrıntılarında matkap kullanılmıştır.

Lahdin arka yüzü yarı mamul durumda bırakılmıştır. Yarı işlenmiş durumda üç girland ve girlandlardan sarkan üç yarı işlenmiş pandantif bulunmaktadır. Girland kavislerinin iç kısmında birer disk yer almaktadır. Köşelerde ve orta kısımda yer alan girland taşıyıcıları dikdörtgene benzeyen bir formda alt uç kısımları dışa girintilidir.

Değerlendirme:

Tekne: Yarı hazır girlandlı lahitlerden olan sanduka, Marmara adası (Prokonnesos) atölyesinin işleme geleneğine uygun bir tekneye sahiptir.

Bezeme: Lahdin arka uzun yüzünde görülen işleme Küçük Asya'ya özgüdür. Bu tarz yarı hazır durumundaki lahitler oldukça talep görmüş ve birçok merkeze gönderilmiştir. Lahitte kullanılan bezeme, dört taş ocağından Marmara Adası

(Prokkonnesos)'na özgü niteliktedir. Bu atölyede üretimin başlangıç tarihi ile ilgili kesin bilgiler bulunmamakla birlikte genel olarak İ.S. 150 yılından sonra yapılan lahitlerin tarihleme ölçütlerinin değerlendirilmesi öngörülmektedir.

Lahdin ön uzun yüzünde yer alan Erosların tasvir edilişi Attika tarzı bezemelerde farklı kavramlarda da işlenmiştir. Dolayısıyla lahdin ön yüzü Attika lahitlerinden esinlenmiş olmalıdır. Erosların saçlarının kısa ve hafif dalgalı işlenişi İ.S. 2 yüzyılın başlarına tarihlendirilen Çağlamaz lahdi ile benzerdir; ancak Erosların vücut yapısı lahdimizden daha önce yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Bunun dışında İ.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlendirilen Ostia'daki Malia Titia lahdinin uzun yüz Erosları ile benzerdir.

Lahdin her iki yan kısa yüzünde yer alan girlandlar farklı özellikler göstermektedir. Sol kısa yan yüzdeki birbirine yakın motifler Antoninus Pius Dönemi'ni işaret ederken sağ kısa yan yüzde ayrılmış çiçek ve yapraklar biraz daha geçe tarihlendirilebilir.

Dönem: İ.S.160-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Işık, 1975: 45; Himmelman, 1970:562-563.

Referans: Aydın, 2017: 39; Dinç, 2015: 87; Ergeç, 2001: 406; İbiş, 2015: 243, 248; Koch, 2001: 228-231; Koch, 2010: 104, 107-109; Herdejürgen, 1990: 96; McCann, 1978: 30-31.

Kat. No: 25 **(Res. 92-102)**

Müze Envanter No: 18153

Buluntu Yeri: Antakya Kışlasaray Mah. 2. Mıntıka 487 no.lu parsel.

Müzeye Getirildiği Tarih: 1993 yılı

Müzeye Geliş Şekli: Kurtarma kazısı yoluyla.

Malzeme: Mermer

Korunma Durumu: Günümüze kadar iyi korunagelmiştir.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 1.20 m. Uz.: 2.50 m. Gen.: 1.22 m.
Kapak yük.: 0.57 m. Uz.: 2.51 m. Gen.: 1.28 m.

Eserin Tanımı: Antakya lahdi olarak bilinen lahit, dört yüzü de işlenmiş, kline kapaklı ve sütunlu (sidemara) lahit tipindedir. Bu lahit içinden çıkarılan eserleri ile birlikte müzenin lahitler salonunun ayrı bir bölümünde sergilenmektedir.

Tekne: Lahdin ön uzun yüzü köşeler de dahil olmak üzere altı sütun ile bir bina cephesi şeklinde düzenlenmiştir. Her sütunun arasında bir figür olmak üzere beş figür yer almaktadır. Sağ ve soldaki figürler bir tabureye oturur vaziyettedir. Sağdaki figür erkek, soldaki figür kadındır. Ortada kalan üç figürden en sağdaki kadın diğer ikisi erkektir. Sahne, ortada üçgen, sağda ve solda yarım daire şeklinde alınlıkla üç mimari

cephe şeklinde oluşturulmuştur. Bu cepheler arka plandan daha öndedir. Alınlıkların köşelerinde akroterler bulunmaktadır. Alınlıklara denk gelen figürlerin arkasında üç istiridye kabuğu şeklinde niş yer almaktadır. Lahdin arka uzun yüzünde ön uzun yüzdeki gibi köşeler dahil olmak üzere altı sütun betimlenmiştir. Her sütun arasında birer olmak üzere beş erkek figürü işlenmiştir. Sahne, ortada üçgen, sağda ve solda yarım daire şeklinde alınlıkla üç mimari cephe şeklinde oluşturulmuştur. Alınlıkların köşelerinde akroterler bulunmaktadır. Alınlıklara denk gelen figürlerin arkasında üç istiridye kabuğu şeklinde niş yer almaktadır. Sağ ve sol köşelerde yer alan figürlerin yanında şaha kalkmış bir at figürü ve hemen atın altında bir köpek figürü yer almaktadır. Sahnenin ortasında üçgen alınlıklı olan cephede betimlenen erkek figürü atın üzerinde elindeki mızrakla bir aslanı avlamakta ve hemen altında bir köpek yer almaktadır. Lahdin kısa yan yüzlerinden birinde sahne köşelerden iki sütunla belirleniştir. Ortada öne çıkarılmış üçgen alınlıklı bir cephe yer almaktadır. Alınlığın altında istiridye kabuğu görünümünde bir niş bulunmaktadır. Merkezde iki sütunlu bir sunak görülmektedir. Sunağı çevreleyen dikdörtgen bir kapı betimlenmiştir. Sunağın önünde bir sehpanın üzerinde kutsal ateş yanmaktadır. Sunağın her iki yanında bir kadın ve bir erkek figürü betimlenmiştir. Soldaki kadın figürünün hemen yanında bir boğa figürü bulunmaktadır. Lahdin diğer kısa yüzünde köşelerde dahil olmak üzere dört sütun yer almaktadır. Sahnenin ortasında üçgen alınlık bir cephe yapılmıştır. Alınlığın köşe akroterleri bulunmaktadır. Sütunların her birinin arasında birer olmak üzere üç figür betimlenmiştir. Ortadaki figür kadın, diğerleri erkektir. Kapak bir kadın ve erkeğin üzerinde yattığı kline şeklinde düzenlenmiştir. Köşelerde at başı, pan ve satyr bulunmaktadır.

Uzun ön yüzde yer alan sütunlar burmalıdır ve lahit silmesinden yüksekçe bir kaide üzerinde durmaktadır. Kompozit başlığının üzerinde palmet, kenger yaprağı, yumurta dizisi ve triglif yer almaktadır. Sağ ve sol taraftaki yarım daire şeklinde yapılmış alınlığın akroterlerinde aslanlar ve Eroslar bulunmakta; köşelerde yer alan aslan ve Eroslar boğuşur vaziyette, içte kalan akroterlerdeki Eroslar ise aslana ellerini uzatmış pozisyonundadır. Ortada yer alan üçgen alınlığı akroterleri palmet yaprağı şeklindedir. Sol köşedeki kadın figürü lahit silmesinden yüksekte yapılmış bir kaide üzerinde bir tabureye oturur durumdadır. Kadının yüzü profilden, beline kadar cepheden gösterilmiş, belden aşağısı ise sağa dönük bir pozisyondadır. Saçlar ortadan ikiye ayrılmış, dalgalı ve arkada toplanmıştır. Saçında bir bant görülmektedir. Kadının sağ eli işaret parmağı kaldırılmış bir şekilde boyun hizasında, sol kolu ise göğüs altında

sağ kolunun altındadır. Üzerinde vücudunu tamamen kapatan hymation ve khiton bulunmaktadır. Sağ bacağı önde sol bacağı arkada kalmaktadır. Sol ayakucu görünmektedir. Ayakları çıplak değildir. Kadın figürünün yanındaki erkek figürü lahit silmesinin üzerinde yüzü kadına dönüktür. Kısmen cepheden verilmiştir. Karşısındaki kadınla konuşur vaziyettedir. Erkek figürü kıvırcık saçlı ve kıvırcık sakallıdır. Kolları dirsekten bükülmüş göğüs altındadır; sağ kolu bilekten itibaren kırıktır. Üzerinde kalın bir hymation bulunmaktadır. Sol kolunda hymation toplanmış, aşağı doğru derin pileler yapmaktadır. Sol ayak önde, sağ ayağı hafif arkada parmak ucundadır. Ayağında sandaletleri vardır. Lahdin sağ köşesinde lahit silmesinin üzerinde yüksek bir kaidede bir tabureye oturan erkek figürünün taburesi aslan ayaklı ve tabure post kumaşlıdır. Figür karşısındaki ile konuşur vaziyettedir. Figürün başı ve ayakları profilden verilmiş, bedeni ise 4/3 lük cepheye dönüş yapmıştır. Saçları ve sakalları kıvırcık yapılan figürün kolun dirsek kısmından yukarı doğru karşısındakine bir şey anlatır pozisyonda elinin işaret parmağı havadadır. Sol kolu sol bacağının üzerindedir, elin bir kısmı kırıktır. Üzerinde figürün sol kolunda toplanmış vücudunu tamamen örten bir hymation bulunmaktadır. Sol bacağı ileri doğru uzatılmış, sağ bacak dizden kıvrılarak sol bacağın arkasında kalmıştır. Görünen sol ayakta sandaleti vardır. Figürün hemen yanındaki kadın figürü lahit silmesinin üzerinde, erkek figüre bakar vaziyette, başı profilden, vücudu cepheden verilmiştir. Saçları ortadan ikiye ayrılmış, dalgalıdır. Yüzünde hafif aşınmalar vardır. Sağ kolu dirsekten bükülmüş göğüs hizasında ve elinin işaret parmağı havadadır. Elindeki bazı parmaklar kırıktır. Sol kolu aşağı sarkmakta ve elinin bir kısmı kırıktır. Üzerine hymation ve khiton giymiştir. Sağ dizini kırmış, sol bacağı düzdür. Ayağında kapalı bir ayakkabı vardır. Merkezde yer alan üçgen alınlığın içine betimlenen çıplak erkek figürü lahit silmesinin üzerinde, figürün saçları kabarık, yoğun dalgalıdır. Saçında defne yaprağı çelengi bulunmaktadır. Yüzü profilden verilmiş sol köşedeki kadın figürüne dönüktür. Figür çıplak olmasına rağmen figürün sol kolunda omza bir broşla tutturulmuş pelerin figürün dizine kadar kıvrılarak inmektedir. Sağ kolunun omuzdan sonrası, sol kolun bilek kısmından kırıktır. Sağ omzundan sol kalçasına kadar inen bir kayış yer almaktadır. Kalça üzerinde kayışa bağlı bir kılıç bulunmaktadır. Kılıç kabzası kırıktır. Sağ bacak düzken, sol bacak dizden hafif bükülmüş ve ayakucu basmaktadır.

Uzun ön yüzdeki sahne, köşelerde karşılıklı oturan karı kocanın yanlarında farklı cinslerden sohbet ettikleri kişilerle entelektüel bir tavır içerisinde saygınlıklarını simgelemektedir. Sahneyi ortadan bölen figür görünüş itibariyle genç Apollon'a

benzemektedir.

Uzun ön yüzde arka planda yer alan mimari dekorasyon, arka uzun yüzde de aynı şekilde işlenmiştir. Sol köşede bulunan erkek figürünün arka planında yarı dairesel bir alınlık ile istiridye şeklinde niş bulunmaktadır. Figür lahit silmesinden biraz yüksekte olan bir kaide üzerindedir. Başı, profilden verilmiş, vücudu kısmen cepheden dönüşlüdür. Figürün saçları kıvırcık yapılmış, sakalsızdır. Sağ kolu, dirsekten bükülmüş, köşede yer alan at figürünün dizginlerini tutmaktadır. Sol kolu bilekten kırıktır. Figürün üzerinde dizinin hafif üzerine kadar gelen, göğüs kısmında V şekilde kıvrımlarıyla belinden bağlı bir tunik bulunmaktadır. Sağ ayağı önde sol ayağı arkada verilmiştir. Ayağında çizmeler vardır. Figürün hemen yanında köşede yer alan at, profilden verilmiş, ön sol ayağının hemen altında yer alan köpekten ürküp şahlanmış olduğu izlenimini vermektedir. Atın başının üzerinde toplu duran kabarık yeleleri, görünen sırt kısmına kadar dalgalı inmektedir. Atın gövde kısmı erkek figürün arkasında kalmakta, sol arka ayağın bir kısmı görünmektedir. Atın sol ayağının altında yer alan köpek tasmalı, başında hafif dalgalı saçları ve kalkık kuyruğu ile betimlenmiştir. Figür, at ve köpeğin işlendiği kaidenin sağ kısmında paslanmış bir demir çivi yer almaktadır. (yapıldığı dönemlerde- daha önce onarım geçirmiş olabilir). Köşedeki figürün sağ yanında, lahit silmesinin üzerinde yer alan erkek figürünün başı profilden verilmiş, sağa dönüktür. Vücudu cepheden verilmiştir. Üzerinde göğüs hizasında V şekilde kıvrımlarıyla belinden bağlı bir tunik bulunmaktadır. Sağ kolu dirsekten yukarı kalkmış ve elinde bir mızrak görülmektedir. Ancak mızrağın sadece ucu sivri kısmı kalmış, diğer kısımları kırıktır. Sol kolu ise aşağıda bir borazan tutmaktadır. Bu borazan av hayvanlarını saklandıkları yerden çıkartmak için kullanılmış olmalıdır. Sağ elinin hemen altında küçük bir av hayvanı yer almaktadır. Figürün sağ ayağı düz basmakta, sol ayağı ise dizden hafif bükülmüş geridedir. Ayağında bağcıklı çizmeleri vardır. Sağ köşedeki erkek figürünün arka plandan öne doğru çıkmış yarım daire şeklinde bir alınlık cephesi ve hemen altında bir istiridye şeklinde niş ile duruş pozisyonu sol köşedeki figürle aynıdır. Sol köşedeki gibi bir at ve bir köpek figürü betimlenmiştir. Atın çene kısmı kırıktır. Lahit silmesinin üzerindeki kaidede betimlenmişlerdir. Figürün başı sağına dönük, profilden verilmiş, saçlar kıvırcıktır. Erkek figürün sol eli atın dizginlerini tutmaktadır. Sağ elinde ise bir mızrak vardır. Figürün tuniği kısa, göğsünde V yapan kıvrımlar ile belinden bir kemerle bağlanmıştır. Ayaklarında çizmeler bulunmaktadır. Hemen figürün sağındaki erkek figürünün başı profilden gösterilmiş, sağ yanında yer alan av sahnesine

dönüktür. Figür lahit silmesinin üstündedir. Saçlar kıvırcıktır. Başının hemen yanında bir Medusa başı betimlenmiştir. Üzerinde göğsünde V kıvrımlar oluşturan kısa bir tunik vardır. Vücudu cepheden verilmiştir. Sağ eli sağındaki atın dizginlerini tutmaktadır. Sol elinde *lagabolon* bulunmaktadır. Sağ ayağı yere düz basmakta, sol ayağı dizden hafif bükülmüş öndedir. Merkezde şahlanmış bir atın üzerinde yer alan avcı erkek figürü, üçgen alınlıklı bir mimari cephe ve bu alınlığın altında yer alan istiridye şeklindeki bir niş ile lahit silmesinin üzerine yapılmış diğerlerinden yüksekçe bir platformda yer almaktadır. Figürün başı profilden verilmiş, avladığı aslana, soluna dönüktür. Figürün bedeninin bir kısmı cepheden, ayaklar profilden gösterilmiştir. Saçları kıvırcık olan avcı, üzerinde göğüsten V kıvrımlı ve beli kemerle bağlı kısa bir tunik giymiş, sağ elindeki mızrağı bir aslanın kafasına saplamaktadır. Diğer kolu atın arkasında kalmıştır. Avcının ayağında çizmeler yer alır. Üzerinde olduğu at profilden sola dönüktür. Kabarık yeleli ve ağzı açık işlenmiştir. Atın sol ön ayağı aslanın başındadır. Aslan hemen sağındaki köpekle mücadele etmektedir. Yeleleri dalgalıdır, kuyruğu aslanın belinde, uç kısmı kabarıktır. Aslan figürünün arka ayakları lahdin sağ köşesindeki platforma kadar uzanmıştır. Aslanın sağ ön ayağını köpek ısırmaktadır. Köpek atın hemen altındadır ve köşelerde bulunan diğer köpek figürleri ile benzerdir.

Lahdin sağ yan yüzünde yer alan lahit silmesinin üzerinde yapılan bir kaide üzerinde köşelerden burmalı sütunla sınırlandırılmış bir mimari cephe oluşturulmuştur. Ortada arka plandan öne doğru çıkarılmış bir üçgen alınlığın altında triglif, yumurta dizisi ve akanthus yaprağı motifleri ve istiridye şeklinde bir niş yer almaktadır. Bu kısım yine iki burmalı sütun ile sınırlandırılmış bir sunak ve bir kapı ile tamamlanmıştır. Sunak, dikdörtgen planlı, akanthus yaprağı ve diş sırası ile bezelidir. Sunağın geri planında yer alan ve Hades kapısı olarak bilinen kapı dikdörtgen formludur. Kapının içinde yer alan üç griphon ayaklı sehpanın üzerinde ayaklı bir kap içinde yanan kutsal ateş betimlenmiştir. Sunağın sağında görünen kadının başı profilden verilmiş, yüzü soluna dönüktür. Vücudu cepheden, hafif döner vaziyettedir. Üzerinde hymation ve khiton bulunan kadının başı palla ile örtülüdür. hymationdan görünen saçları kıvırcık işlenmiştir. Kadının sol kolu dirsekten bükülmüş elinde kapaklı bir buhurdanlık tutmakta, sağ kolu ise göğüs altında iki parmağı ile buhurdanlığı kapağını tutmaktadır. Sağ bacağı kaideye düz basmakta, sol bacağı dizden hafif bükülerek bacağını ileri atmıştır. Elbise kıvrımları sağ bacağında toplanmıştır. Ayaklarında kapalı bir ayakkabı vardır. Kadın figürü ile sunağın sütunu arasında kalan alanda bir boğa figürü yer almaktadır. Boğa sadece ön ayaklarına kadar

betimlenmiştir. Alın hizasında kıvırcık saçları olan boğanın sağ ön ayağı önde, sol ön ayağı arkadadır. Boğa bir adak kurbanı olmalıdır. Sunağın solunda görünen erkek figürü sağına bakar durumda başı profilden gösterilmiştir. Saçları ve sakalları kıvırcık olan figürün vücudu cepheden verilmiştir. Üzerinde göğsünde V şeklinde kıvrımları olan bir hymation bulunmaktadır. Hymation, figürün sol kolundan aşağı kıvrılarak inmektedir. Figürün sağ elinde tuttuğu patera, yanan ateşin üzerine doğrultulmuştur. Sol kolu direkten hafifçe bükülmüş bel hizasında ve elinde bir rulo bulunmaktadır. Sağ ayağı yere düz basmakta, sol ayak çok hafif dizden bükülmüş, öne çıkmaktadır. Ayaklarında sandalet görülmektedir. Betimleme bu yan yüzde bir karı kocanın tanrıya kurban adama ile inançlarına bağlılık sahnesini ifade etmektedir.

Lahdin sol yan yüzünde iki köşede iki de içeride olmak üzere dört burmalı sütun yer almaktadır. Ortada akhantus yaprağı, yumurta dizisi, diş sırası olan üçgen alınlıklı ve istiridye şeklinde bir nişe sahip bir mimari cephe yer almaktadır. Bu cephe arka plandan öne doğru çıkarılmıştır. Hemen önünde dikdörtgen bir kaide üzerinde bir kadın figürü, başı soluna dönük olarak betimlenmiştir. Üzerinde hymation ve khiton bulunan figürün saçı hymation ile yarı kapalıdır. Görünen saçları ortadan ikiye ayrılmış, dalgalıdır. Sağ kolu boyun hizasındadır ve başparmağı ile kırık olan işaret parmağı muhtemelen havadadır. Sol kolu göğsünün altındadır. Sağ ayak yere tam basmakta, sol ayak ise dizden bükülü öndedir. Ayağında kapalı bir ayakkabı mevcuttur. Kadın figürün sağında dairesel bir kaide üzerinde yer alan başını hafif döndüren ve cepheden tasvir edilen erkek figürü yarı çıplak tasvir edilmiştir. Figürün sağ kolu dirsekten yukarda omuz hizasında elinin işaret ve orta parmağı havadadır. Sol kolu kalçasında, pelerinin tutmaktadır. Üzerinde sadece sol omzunu ve kalçasını sağ dizinin altına kadar örten sol omuzundan broşla tutturulmuş bir pelerini vardır. Sağ ayağını dizden bükmüş arkada, sol ayak düz basmakta ve öndedir. Kadın figürün solunda dairesel bir kaide üzerinde yer alan erkek figürünün başı sağa dönük, vücudu cepheden verilmiştir. Başının önünde kabarıklık yapan saçları kıvırcıktır. Dizinin hafif üstünde göğsünde V kıvrımı yapan ve belinden bir kemerle bağlı kısa tuniği bulunmaktadır. Sağ kolunun dirsekten sonrası kırıktır. Sol kolu dirsekten bükülmüş eli, kalçasındaki tuniği tutmaktadır. Sağ ayağı zemine düz basmakta sol ayak dizden bükülmüştür. Ayağında çizmeleri bulunmaktadır. Yan yüzün kapağa yakın köşelerinde sağa ve sola dönük aslanlar yer almaktadır.

Kapak: Lahdin kapağı kline şeklinde yapılmış üzerinde yan yana uzanmış karı koca betimlenmiştir. Kadın figürünün üzerinde hymation ve khiton bulunmaktadır.

Hymation kadının tamamlanmamış başını örtmektedir. Vücudun tamamı örtülüdür. Sol kolu ağırlığını taşır durumda klineye dayanmış, sağ kol figürün kalçası üzerinde bilekten kırıktır. Kadının yanındaki erkek figürü kadını kucaklar şekilde uzanmaktadır. Sağ kolu kadın figürün omuzunda, sol kolu kline üzerinde bir rulo tutmaktadır. Uzun ve kıvrımlı giysisi vücudunu tamamen örtmektedir. Erkek figürünün başı bulunmamaktadır. Ön uzun yüzündeki iki köşede iki çocuk figürü, omuzlarında pelerinleri ile betimlenmiş, sağdaki ayakta, soldaki figür oturur vaziyettedir. Soldaki figürün belinden yukarısı kırıktır. Sağdaki figürün sol ayağı sağ ayağının üzerinde parmak ucunda zemine basmaktadır. Sol elinde bir testi vardır ve hemen yanında bir kaz figürü tasvir edilmiştir. Ön yüzün ortasında, kapak silmesinin üzerinde karşılıklı duran iki Eros figürü bulunmaktadır. Sağ taraftaki Eros'un başı ve eli kırıktır. Sol taraftaki Eros'un ise eli kırıktır. Eroslar tombul betimlenmişlerdir. Kapağın yan yüzleri ve arka uzun yüzünde klinesi içe doğru kavisler yapan ve bu kavis içinde birbirini tekrar eden dikdörtgen şeritli panolar yer almaktadır. Panoların içinde yunus (dolphin) ve pegasus figürleri betimlenmiştir.

Değerlendirme:

Tekne: Anadolu üretimli Sidemara tipi lahit tekne profili vermektedir.

Bezeme: Anadolu'nun pek çok yerinde ortaya çıkmış, Konya'nın güneydoğusunda yer alan adını antik Sidamara kentinden alan bu tip lahitler, bezeme olarak çok benzer özellikler göstermektedir. Lahdin ön uzun yüzünde yer alan bir iskemleye oturur vaziyette duran bir kadın ve bir erkek figürleri yer almaktadır. Kadın figürünün pudicitia pozu, utangaç, iffetli ve ölümlü kadınlar için kullanılmaktadır. Elinde bir kitap rulosu taşıyan erkek figürü ise entelektüel bir kişi olduğunu simgelemektedir. Bu iki figür oturur durumda olmasına rağmen ayaktaki figürlerle aynı boyda işlenmiştir. Bu durum onların kutsal kişiler olduklarını göstermek istemesi ile ilgilidir. Ortada yer alan çıplak Apollon? figürü lahidin sahibinin sporla ilişkili olabileceğini aktarmaktadır. Lahdin sağ kısa yan yüzünde işlenen Hades kapısı önünde yer alan bir kadın ve bir erkek figürünün kurban adama sahnesi işlenmiştir. Bu betimleme kişilerin tanrılara olan vazifelerini yerine getirdiklerini gösteren bir sahnedir. Lahdin sol kısa yan yüzünde yer alan sahne bir gymnasium eğitim sahnesini aktarmaktadır. Dolayısıyla kişilerin okuryazar eğitimli kutsal kişiler oldukları bir kez daha vurgulanmıştır. Arka uzun yüzde yer alan avcılık ise antik dönemden Roma Dönemi'nde de çok sık kullanılan önemli bir saygınlık sahnesidir. Özellikle İ.S. 3.

yüzyılda Roma lahitleri için tipik bir özelliktir.

Lahdin üzerinde yer alan figürlerin kıyafet detayları Hellenistik Dönem stilini yansıtan Roma Dönemi kopyalarıdır. Lahdin içinde bir erkek iki kadına ait iskelet bulunmuştur. Lahdi tarihlememize yardımcı olacak Gordianus II (İ.S.238), imparator Gallienus (253-268) ve Cornelia Salonina sikkesi bulunmuştur. Bunun yanı sıra bezeme olarak Antakya lahdine en yakın özellikler gösteren İstanbul B Sidemara lahdidir. Antakya lahdinde yer alan figürlerin elbise kıvrımları İstanbul B Sidamara lahdininkine göre İ.S. 3. yüzyılda giderek artan daha sert, metal görünümlü ve gerçeklikten uzak oluşu İ.S. 255-260 yıllarına tarihlenen İstanbul B Sidamara lahdinden daha geç bir dönemde yapılmış olabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla üretimin yaklaşık İ.S. 160/170 yıllarında başlayıp İ.S. 260/270 yıllarında sona erdiği Sidamara tipi lahitlerin son üretimlerinden olduğu düşünülmektedir.

Kapak: Kapak, klineli olup bir kadın ve bir erkeğin işlenmemiş büst kısımları ile lahitten önce stok yapılmış ve kişilerin öldükten sonra bir işlemeye tabi tutulmak üzere hazırda bekletilmiş olmalıdır. Sahne mezarlıkta yenen ölü yemeğini temsil etmektedir. Bu tarz klineli kapaklar İ.S. 160/170 yıllarında ortaya çıkmıştır.

Dönem: İ.S. 265-270 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Kılınç, 2000: 103; Öğüş, 2004: 28-32.

Referans: Elderkin, 1939: 103, 109, 112-113; Koch, 2001: 169; Koch, 2010: 101; Kılınç, 2000: 103; Öğüş, 2004: 28-32; McCann, 1978: 130-131; Vermeule, 2000: 103.

Kat. No: 26 **(Res. 103-104)**

Müze Envanter No: 11162

Buluntu Yeri: Antakya, Eski Devlet Hastanesi yolu.

Müzeye Getirildiği Tarih: 1964 yılı.

Müzeye Geliş Şekli: Yüzey buluntusu

Malzeme: Kireçtaşı

Korunma Durumu: Lahdin sağ üst pervaz kısmı kırıktır.

Eserin Ölçüleri: Tekne Yük.: 0.92 m. Uz.: 2.51 m. Gen.: 1.07 m.

Eserin Tanımı: Müzenin sergileme salonunda olan lahit kapaksızdır. Sadece ön uzun yüzü işlenmiş olan lahdin diğer uzun ve yan kısa yüzlerinde kabartma bulunmamaktadır.

Tekne: Lahdin ön uzun yüzünde ion başlıklı dört sütun yer almaktadır. Sütunların arasında üç girland bulunmaktadır. Sol yan yüzde lahdin alt pervazına yakın bir oyuk görülmektedir.

Lahdin asıl uzun yüzünde yer alan sütunlar alçak kabartma şeklinde yapılmıştır. Sütun başlıkları sütunlara göre yüksek kabartma şeklinde olup başlıklarda volütler, ion kymationu ve palmiye yaprağı bezemesi işlenmiş, ekinus ve abaküs görülmektedir. Başlıklara bağlanmış girlandlar üzerinde sivri uçlu defne yaprakları bulunmaktadır. Cephenin en solundaki girland kavisi üzerinde bir çiçek motifi işlenmiştir. Diğer girlandlarda bulunmamaktadır. Sağdaki girland diğerlerine göre daha bağımsız yapraklardan oluşur. En sağdaki sütunun başlığı kırıktır, görülememektedir.

Değerlendirme:

Tekne: Profil vermeyen sanduka, yerel atölyede yapılmış olmalıdır.

Bezeme: Uzun yüzde üç girland bezemesi ile Küçük Asya'da üretilen lahitler ile uyumludur. Girlandı oluşturan sivri uçlu defne yaprakları zemine yapışıktır. Girlandlar lahdin bir benzeri olan Side'de bulunmuş İ.S. 2. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen Antalya Müzesi 74 numaralı envanterin defne yapraklarının katı formundan kurtulmuş, serbest hareket sağlanmıştır. Genel olarak yapraklarda bir çözülme görülmektedir. Bunun yanı sıra yaprakların birbiri üzerine yerleştirilmesi ile bir derinlik oluşturulmaya çalışılmıştır. Lahdin sağ girland kavisinin ortasında görülen çiçek, Dokimeion atölyesinde sık kullanılan motiflerdendir. Girland manşetleri ince düz bir formda oluşturulmuş; ancak lahdin sağındaki manşette derinlik oluşturulmuştur. Lahdin girland üzerinde yaprak bezemelerinde görülen serbest diziliş ve manşet yapısı 8472 envanter numaralı lahit ile benzerlik göstermektedir.

Bu lahit ile ilgili farklı tarihleme önerisinde bulunulmuştur. Himmelman, lahdi İ.S. 1. yüzyılın ilk yarısına, Meischner ise İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlemiştir. Işık ise Geç Marcus Aurelius Dönemi'ne tarihlemiştir.

Ağlayan Kadınlar lahdinde olduğu gibi erken dönemlerden beri lahit üzerinde sütun bezemesi kullanımı görülmektedir. Ancak girland ile birlikte kullanımı açısından bir farklılık oluşturmuştur. Lahdin girland kavisinin ortasındaki çiçek motifi Roma Dönemi'nin üç büyük üretim merkezinden biri olan Dokimeion'un girlandlı lahitlerinde sıkça kullanılan bir bezemedir. Girland üzerindeki yaprakların gevşek yapısal özellikleri ve manşet detaylarındaki derin çizgiler İ.S. 160-180 yıllarında görülen özelliklerdir. Bu sebeple muhtemelen yerel bir ustanın Dokimeion üretimi sütunlu lahitleri kopya ederek yine bu bölgede çokça görülen yaprak motifli girland bezemeleri ve girland ortasındaki çiçek motifini eklemiş olması kendi zevkine göre bir tasarım yaptığını düşündürmektedir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda Işık'ın tarihleme önerisi daha uygun görünmektedir.

Dönem: İ.S. 160-180 tarih aralığı önerilebilir.

Yayın: Himmelman, 1970: 555; Işık, 1975: 262; Meischner, 2003:336-339;

Referans: Turak, 2011: 352; Weller, 1970: 219.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Hatay Müzesi'nde yer alan lahitler müzeye 1932-1939 yılları arasında Antakya (Antiokheia), Samandağ (Seleukeia Pieria) ve Harbiye (Daphne) de yürütülen kazı çalışmaları ile devir/hibe ve satın alma yoluyla getirilmiştir. Kazılarda ortaya çıkan lahitlerde Antakya lahdi dışında tarihleme unsuru olabilecek bir bilgi bulunmamaktadır. Çalışma konumuzda yer alan lahitler bu sebeple teknik ve stil özelliklere dayandırılarak tarihlenmiştir.

Çalışılan lahitler malzeme açısından iki gruba ayrılmaktadır. Lahitlerin çoğunluğunu mermer malzeme oluşturmaktadır. Diğer lahitler kireçtaşı malzeme ile yapılmıştır. 8473, 8474, 8475, 8990, 9384, 15948, 18704, 9576, 18153 envanter numaralı 9 lahit ve 9081, 12761, 13065, 15365, G.1, 13664, 16278, 16280 envanter numaralı 8 parça mermerden; 8472, 8500, 8501, 8502, 11162, 8991, L.1, L.2 envanter numaralı 8 lahit ve 1319 envanter numaralı 1 parça kireçtaşı malzemelidir. Kireçtaşı malzemenin Hatay'da çok sayıda bulunan yerel taş ocaklarından çıkarıldığı, blokların yerel ustalarca Hatay ve civarından ya da yakın bölgelerdeki ustalarca yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Mermer lahit ve parçalar Hatay'da bir mermer ocağı bulunmadığı için Atina, Prokonnesos (Marmara adası) ve Dokimeion'dan ithal edilmiş örneklerdir. Tespidi yapılabilmiş çoğunluğu oluşturan mermer Attika tipi lahitler ile Prokonnesos (Marmara adası) ve Dokimeion'dan ithal edilmiş olanlar Antakya'ya ithalatın yoğun olduğunu göstermektedir. Bu durum Hatay'ın başta Atina olmak üzere diğer bölgelerle ticari ilişkilerinin önemini vurgulamaktadır.

Hatay Müzesi'nde Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen mermer ve kireçtaşı malzemeden yapılmış 10 girlandlı, 3 levhalı, 1 frizli, 1 sütunlu, 1 frizli-girlandlı ve 1 sütunlu-girlandlı olmak üzere 17 lahit ve 6 girlandlı, 3 frizli olarak 9 lahit parçası ile toplamda 26 adet eser bulunmaktadır. Bu doğrultuda lahitler tipolojik olarak girlandlı, levhalı, frizli, sütunlu, frizli-girlandlı ve sütunlu-girlandlı olarak altı gruba ayrılmıştır.

Girlandlı lahitlerden Attika tipi olan 8473 ve 15948 envanter numaralı lahitler iki girland şemasına uymuş; 12761 ve 15365 envanter numaralı parçalar ise girland bezemesi bakımından Attika kopyalarına çok benzer görülmektedir. 8472 envanter numaralı lahit yerel kireçtaşından yapılmış olup stil olarak iki girlandlı olması

sebebiyle Attika tipi lahitlerden esinlenmiştir. 8500, 8501, 8502 envanter numaralı eserler üç girland şemasında ve benzer bezemeyi takip eden ve açıkça aynı atölyeden çıkmış yerel üretimdir. 11162 envanter numaralı lahit ise farklı bir stilde yapılmış olup sütunlu ve üç girland şemasıyla muhtemelen Dokimeion kökenli lahitlerin yerel bir kopyası olmalıdır. 8475 ve 8990 envanter numaralı eserler Prokonnesos'dan ithal edilmiş üretimlerdir. 8475 numaralı lahit ön uzun yüz bezemesi ile Attika tipi lahitlerle benzerlik göstermekte, arka uzun yüzü yarı işlenmiş olarak bırakılmış, 8990 numaralı envanter ise ön uzun yüzünde üç girland ve girland içine yerleştirilen tabula ansata ile Prokonnesos tipinin birincil şemasına uymaktadır. Bu iki lahit dışında ikinci şemayla benzerlik gösteren diğer bir lahit 9384 numaralı eserdir. Bu lahitte üç girland ve girlandı taşyan boğa başları Prokonnesos üretiminde sıkça görülmektedir. 8474 ve 18704 numaralı lahitler Küçük Asya tipinde lahitlerin benzerleri olarak üç girlandlı yapılmış, yerel özellikler göstermektedir. 1319, 9081, 13065 ve G.1 numaralı parçaların ise stil olarak Küçük Asya kökenli olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan çalışmada kireçtaşından ve üç girlandlı olarak yapılmış lahitlerin Küçük Asya'nın genel karakterine uyduğu görülmektedir. Bu lahitler Anadolu'nun bölgeleri ile karşılaştırılmış ve lahitlerde Kilikia, Phyrigia, Pamphylia, İonia, Lykia ile Bithynia bölgelerinde görülen teknik ve stil özellikleri izlenmiştir. İki girlandlı olarak dekore edilenler Attika bölgesi üretimi lahitlerle karşılaştırılmıştır.

Tabula ansatalı olarak irdelenen ikinci grupta yer alan 8991 ve L. 2 envanter numaralı lahitler Seleukeia Pieria buluntular olup alçak/basık bir sandukaya; L.1 olarak adlandırılan lahit ise bu iki lahitten yüksek bir sandukaya sahiptir. Üç lahit de yerel özellikler taşımaktadır.

Frizli lahitlerden 9576 envanter numaralı tek lahdin teknik ve stil özellikleri Atina'dan ithal edilmiş olduğunu göstermektedir. Antakya lahdi olarak bilinen 18153 numaralı lahit sütunlu Sidamara tipinde ve Dokimeion menşeilidir. 13664 numaralı parça Anadolu ve Attika bölgesinde ortaya çıkarılmış frizli figürlü lahitlerin benzeridir. 16278 ve 16280 numaralı envanterler, birbirleri ile aynı stil özellikleri ile Atina ya da Dokimeion üretimi lahitler ile uyuşmaktadır.

Kronolojik olarak karşılaştırılan lahitler; tekne, bezeme, figürlerin stil özellikleri ve varsa kapak ile değerlendirilmiştir. Sandukalar, Attika, Marmara Adası ve Dokimeion bölgelerinin sanduka profiline uymakta, bunun dışında uyum sağlamayan ve bazı yerel özellikler gösteren formlar da bulunmaktadır. Bu tür formda olan lahitler, Anadolulu benzerlerinden kopya edilmiş ve karma bir yapıya sahip

olduğundan genel olarak Küçük Asya kökenli olduğu yönünde değerlendirilmiştir. Girlandı bulunan lahitlerin girland bezemesine göre tarihlemesi motiflerin birbirine yapışık ya da ayrık durumu, meyve çeşitleri, yaprak uçlarının işleniş biçimi, girlandın zemin ile ilişkisi, ışık-gölge uygulamaları ve girland manşetlerinin parçalanma yolunda ilerlediği aşama gibi etkenler göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Bu duruma göre iki tarih aralığı girland bezemesi üzerinde etkili olmaktadır. İ.S. 130-160 yıllarına tarihlendirilen girland bezemesi, meyve motiflerinin birbirine yapışık, motiflerin zeminden çok kopmamış durumu, matkap kullanımının azlığı, ışık-gölge uygulamasının olmaması, yaprak uçlarının sivrileşmemesi, girland manşetlerinin düz, sade verilişi ya da hafif kanallarla birbirinden ayrılması gibi özelliklerin bulunması ile değerlendirilmiştir. İ.S. 150/160-180 yılarına tarihlendirilen girland bezemeleri üzerinde ise motiflerin zeminden kopmuş izlenimi, meyvelerin birbirinden derin kanallar ile ayrılmaya başladığı, yaprakların uçlarının sivrileştiği ve üzerinde matkapla detaylandırma yapıldığı, yaprakların katı değil artık serbest ve doğal bir görünüm sergilediği, ışık-gölge vurgulamasının işlendiği, girland manşetlerinin parçalanmaya başladığı görülmektedir. Figürlerin stil özellikleri ise döneme göre çeşitlilik göstermektedir. Dönemin modasını takip eden figür işlemeleri lahitlerin tarihlemesi için önemli bir unsur olmuştur. Girlandlı lahitlerin büyük bir çoğunluğunda figürler Antoninus Pius Dönemi stil özellikleri göstermektedir. Frizli, sütunlu ve frizli-girlandlı lahitler üzerindeki figürlerin giysileri genel olarak Hellenistik etki altında işlenmiştir. Antakya lahdi üzerindeki figürler ise daha çok Klasizme öykünen bir moda akımındadır. Ancak elbise detayları Hellenistik etkiler altında İ.S. 3. yüzyılın sonlarında görülen doğallıktan uzak, sert kıvırmlar göstermektedir. Kapağı olan lahitlerin erken dönem örnekleri beşik çatı biçiminde yapılmış balık pulunu andıran küçük, yassı kiremitlere sahiptir ve bu tür kapaklar İ.S. 140-150 yıllarına tarihlendirilmiştir. Daha geç örnekler İ.S. 180 yılından sonra görülmeye başlayan kline kapaklardır. Kapaklar bu iki tipe göre lahdin kronolojisi için önemli bir unsur olmuştur.

Hatay Müzesi'nde yer alan Roma İmparatorluk Dönemi lahitleri kapsamında yapılan bu çalışmada en erken örneklerin İ.S. 150/160 yıllarında yapılmış olduğu en geç örneğin İ.S. 3. yüzyılın son çeyreği olduğu anlaşılmaktadır. Eldeki verilere dayanarak Roma İmparatorluk Dönemi'nde Amtakya'da Antoninus Pius Dönemi'nde başlayan ve Marcus Aurelius Dönemi'nde oldukça sıklaşan bir kullanım olduğu görülmektedir. Yine yerel üretimin de bu dönemlerde arttığı anlaşılmaktadır. Bunun

yanısıra frizli lahit biraz daha geç bir döneme tarihlendirilir ve Atina ithalatının İ.S. 180'den sonra da devam ettiği görülmektedir. Antakya lahdinin tarihinin İ.S. 265/270 olması bölgenin zenginliğinin sürdüğünü göstermektedir.

Hatay Müzesi'ndeki yerel atölyelerce işlenen ve ithal edilen Roma İmparatorluk Dönemi lahitlerinin, Roma'nın Suriye eyaleti olan ve dönem içinde önemli ve güçlü bir konuma sahip Antakya için terminoloji oluşturabilecek belirleyici özellikler taşımadığı düşünülmektedir. Bu durum gelecekte yapılacak kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan lahitlerin incelenmesi ile daha iyi tespit edilebilecektir.

KAYNAKÇA

Akçay, T. (2017). *Yunan ve Roma'da Ölü Kültü.* Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Akçay, T. (t. y). Lahitlerin tarihsel gelişimi, *Arkeoidea*, 5, 22-26.

Akyurt, M. (1998). *M.Ö. 2. Binde Ölü Gömme Adetleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Alexiou, S. (1991). *Minos Uygarlığı.* (Çev: Elif Tül Tulunay), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Asgari, N. (1981). Uşak Selçikler ve çevresinden Roma Çağı lahitleri ve mermer ocakları. *Türk Arkeoloji Dergisi,* XXV-2, 11-48.

Ateşlier, S. ve Öncü E. (2004). Gümüşçay Polyksena Lahdi üzerine yeni gözlemler (Ayrı Basım). *Olba*, X, 45-88.

Aydın, A. (2017). Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki 6610 Numaralı Misis (Mopsuestia) Lahdi. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 27-43.

Aydın, S. (2013). *Bithynia Bölgesi Lahitleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Baines, J. ve Malek J. (1986). *Eski Mısır* (Çev.: Zeynep Aruoba ve Oruç Aruoba). İstanbul: İletişim Yayınları.

Civelek, A. (2007). Roma cenaze törenleri ve ölü gömme gelenekleri. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 124, 71-80.

Cook, R. M. (1966). Çandarlı (Pitane)'de bulunan boyalı lahitler (Çev.: Cevdet Bayburtluoğlu). *Anadolu X*, 179-184.

Cook, R. M. (1974). Old Smyrna: The Clazomenian Sarcophagi. *The Annual of the British School at Athens*, 69, 55-60.

Cormack, S. (2004). *The Space of Death in Roman Asia Minor*. Wien: Phoibos Verlag.

Coulson W. D. E.& Leventi İ. (1998). A Roman Head in the American School of Classical Studies at Athens. *Hesperia*, 67(2), 223-229.

Çelik A. (2010). *Adana Müzesi Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Çilingiroğlu, A. (1997). *Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı.* İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı.

Dietrich, B.C. (1997). Death and Afterlife in Minoan Religion. *Kernos*, 10, 19-38.

Dinç, M. (2015). Manisa Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma Dönemi Heykelleri (Ed. Serra Durugönül). *Manisa Müzesi Heykeltraşlık Eserleri.* Mersin: Kaam Yayınları-3., 27-98.

Dodson, A. (2015). *Ancient Egyptian Coffins: the Medelhavsmuseet collection.* Världskulturmuseerna: Medelhavet Museum of Mediterranean and near eastern antiquities.

Elderkin, G.W. (1939). The Sarcophagus of Sidamara. Hesperia: *The Journal of the American School of Classical Studies at Athens,* 8 (2), 101-105.

Er Scarborough Y. (2017). *The Funerary Monuments of Rough Cilicia and Isauria.* Oxford: Bar Publising.

Ergeç, R. (2001). Anazarbus Antik Kenti ve Nekropolü (Ed. E. Jean-A.M. Dinçol). *Kilikia: Mekanlar ve Yerel Güçler (M.Ö. 2. Binyıl-M.S. 4. Yüzyıl)*, Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri, Paris: Varia Anatolica XIII, 389–410.

Gessert, G. (2004). Myth as consolatio: Medea on Roman sarcophagi. *The Classical Association*, 2, 217-249.

Herdejürgen, H. (1990). Girlandensarkophage aus Ostia (Ed. Marion True and Guntram Koch*). Roman Funerary Monuments in the J. Paul Getty Museum* California: Getty Publications,1, 95-114.

Himmelman N. (1970). Sarkophage in Antakya. *Geistes-und Sozialwissenschaftlichen Klasse*, 9, 550-576.

Hood, S. (1978). *The Arts in Prehistoric Greece.* London: Penguin Books.

Işık, F. (1975). *Anadolu Girlandlı Lahitleri.* Doçentlik tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Işık, F. (2007). *Girlanden –Sarkophage aus Aphrodisias*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern.

İbiş, R. (2015). Çağlamaz "A" Tümülüsü'nde Bulunan Girlandlı Lahit Üzerine İlk Değerlendirmeler. 5. *Çorum Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu,* 10 Aralık 2015 (Ed. İpek, Ö. Ve İbiş, R.). Çorum: T.C. Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 239-252.

İnan, J. (1975). *Side'nin Roma Devri Heykeltraşlığı.* Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İdil, V. (1998). *Likya Lahitleri.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kaplan, D. (2015). Manisa Müzesi'ndeki Roma Dönemi Lahitleri (Ed. Serra Durugönül). *Manisa Müzesi Heykeltraşlık Eserleri.* Mersin: Kaam Yayınları-

3, 163-182.

Kaplan, D. (2016). Tarsus Müzesi'ndeki Roma Dönemi Lahitleri (Ed. Serra Durugönül),

Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserler. Mersin: Kaam Yayınları-5, 41-150.

Karaosmanoğlu, M. ve Korucu, H. (2015). Erzincan Altıntepe Kalesi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitü Dergisi,* 35, 36-59.

Karaüzüm, G. (2005). *Doğu dağlık Kilikya (Olba) bölgesi lahitleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Kılınç, F. (2000). New Find: The Antakya Sarcophagus (Ed.Christine Kondoleon*). Antioch The Lost Ancient City.* Princeton: Princeton University.

Kintrup, C. (2017). *Attische Sarkophage aus Ephesos.* Wien: Österreichisches Archäologisches Institut.

Kleiner D. E. (1992). *Roman Sculpture.* London: Yale University Press.

Knudsen, S. (2000). IV The Roman House (Ed.Christine Kondoleon*). Antioch The Lost Ancient City.* Princeton: Princeton University.

Koch, G. and Wight K. (1988). *Roman Funerary Sculpture catalogue of the Collections*. California: The J. Paul Getty Museum.

Koch, G. (2001). *Roma İmparatorluk Dönemi lahitleri.* İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Koch, G. (2010). *Türkiye'deki Roma İmparatorluk Dönemi lahitleri.* Antalya: Vehbi Koç Vakfı.

Korkut, T. (2005). Der pamphylisch-kilikische Grabkult im Lichte der Ostotheken. *Uluslararasi Kollokyum*, Lykia, 4.-8. Ekim 1999 (Ed. İşkan H. ve Işık, F.), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınları.

Korkut, T. (2006). *Girlanden- Ostotheken aus Kalkstein in Pamphylien und Kilikien, Untersuchungen zu Typologie, İkonographie und Chronologie*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern.

Köse, V. (2005). *Die Nekropolen und Grabdenkmaeler von Sagalassos in Pisidien in Hellenistischer und Römischer Zeit*. Turnhout: Studies in Eastern Mediterranean Archaeology VII.

Kuiper, K. (Ed.) (2011). *Ancient Egypt from Prehistory to the Islamic conquest.* New York: Britannica Educational Publishing.

Kutlu Dilbaz, B. (2016). Müze-i Hümayun'da İskender Lahdi. *Tarih Dergisi*, 64 (2),

1-26.

Vermeule C. (2000). The Sculpture of Roman Syria. (Ed.Christine Kondoleon*). Antioch The Lost Ancient City.* Princeton: Princeton University.

Mansel A. M. (2014). *Ege ve Yunan tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Martino, P.L. (2005). *The Hagia Triada sarcophagus: interconnections between Crete and Egypt in the late Bronze Age.* Unpublished doctoral dissertation, University of Maryland, Maryland.

McCann, A. M. (1978). *Roman Sarcophagi in the Metropolitan Museum of Art.* New York: The Metropolitan Museum of Art.

Meischner, Y. (2003). Die skulpturen des Hatay Museums von Antakya. *Jahrbuch des Deutschen Archaologischen Instituts,* 118, 335-339.

Mustafa, B. ve Chávet Lozoya, M. (2016). New discovery in Syrian coast: three garland-sarcophagus. *Zephyrus,* LXXVIII, 211-220.

O. Hamdy Bey ve Théodore R. (1892). *Une Nécropole Royale A Sidon Fouilles De Hamdy Bey.* Paris: Reu bonaperte.

Öğüş, E. (2008). Lahit Üretimi: Mermer Ocağından Mezar Anıtına (Ed. R. R. R. Smith & J. L. Lenaghan). *Aphrodisias'tan Roma portreleri.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 168-183.

Özgan, R. (2013). *Roma Portre Sanatı II.* İstanbul: Ege Yayınları.

Özgüç, T. (1969). *Altıntepe II.* Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Padgett, J. M. (Ed.). (2001). *Roman Sculpture in the Art Museum Princeton University.* Princeton: Princeton University Press.

Pamir, H. (2008). Isis and Serapis Cult in Antioch on the Orontes (Cult and sanctuary through the ages). Proceedings of the International Symposium, 6-7/2006-2007, Trnava: *Anodos,* 355-368.

Pamir, H. (2009). Alalakh'dan Antiokheia'ya Hatay'da kentleşme süreci. Hatay: *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 6 (12), 258-288.

Pamir, H. (2011)a. Hatay sit alanları ve kültür varlıkları (Ed. Yakup Bulut). *Hatay İl yıllığı.* Hatay: Hatay Valiliği, 405-436.

Pamir, H. (2011)b. Antakya'nın İlkçağ tarihi: Antiokheia Ad Orontes (Asi kenarındaki Antiokheia ya da Asi Antiokheiası). (Ed. Nalan Yastı). *Hatay kültür envanteri.* Hatay: Hatay Valiliği. 1, 21-37.

Russell, B. (2011). The Roman sarcophagus 'industry': A reconsideration. (Ed. Elsner J. & Huskinson J.). *Life, Death and Representation: Some New Work on Roman*

Sarcophagi. Berlin and New York: Walter de Gruyter GmbH, 119-147.

Siottoa, E., Dellepiane, M., Callieri, M., Scopigno, R., Gratziu, C., Moscato, A., Burgio, L., Legnaioli, S., Lorenzetti, G. & Palleschi V. (2014). A multidisciplinary approach for the study and the virtual reconstruction of the ancient polychromy of Roman sarcophagi. *Journal of Cultural Heritage,* 16, 307–314.

Smith, R.R.R. (2013). *Hellenistik Heykel* (Çev.: Ayşin Yoltar Yıldırım). İstanbul: Homer Kitabevi.

Sorabella, J. (2001). A Roman sarcophagus and its patron. *Metropolitan Museum Journal,* 36, 67-81.

Stillwell R. (Ed.) (1938). *Antioch on the Orontes II the excavation 1933-1936.* London: Oxford University Press.

Stocks, D. (1999). Stone sarcophagus manufacture in Ancient Egypt. *Antiquity 73,* 918-922.

Strzygowski J. & S'rong A. (1907). A Sarcophagus of the Sidamara type in the collection of Sir Frederick Cook, Bart., and the influence of stage architecture upon the art of Antioch. *The Journal of Hellenic Studies*, 27, 99-122.

Şirin, O. A. (2017). Amisos'ta Lahit Mezar Geleneği. *Uluslararası Amisos Dergisi,* 3, 86-126.

Toynbee, J. M. C. (1971). *Death and burial in the Roman World.* London and Southampton: Thames and Hudson.

Turak, Ö. (2005). *Pamphylia Bölgesinde Bulunan Attika Tipi Lahitler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Turak, Ö. (2011). *Roma Dönemi Pamphilya Lahitleri ve Atölye Sorunu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Uğurlu, E. (2000). Lykia Bölgesi Ölü Gömme Adetleri Üzerine Genel Bir Bakış. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 2, 359-388.

Victor, C. (1902). Antiquités de la Syrie du Nord. *Bulletin de correspondance hellénique.* 26, 161-208.

Watrous L. V. (1991). The Origin and Iconography of the Late Minoan Painted Larnax. *Hesperia,* 60 (3), 285-307.

Weller, M. E. (1970). The Procession on the Sarcophagus of the Mourning Women. *California Studies in Classical Antiquity,* 3, 219-277.

Wood, Susan (1978). Alcestis on Roman Sarcophagi. *American Journal of Archaeology*, 82 (4), 499-510.

Wrede, H. (1990). Der Sarkophagdeckel eines Madchens in Malibu und die friihen Klinensarkophage Roms, Athens und Kleinasiens (Ed. Marion True and Guntram Koch). *Roman Funerary Monuments in the J. Paul Getty Museum* California: Getty Publications, 1, 15-46.

Yıldırım, N. (2016). Çiviyazılı kaynaklara göre Patina Krallığın'dan Unqi Krallığı'na Antakya ve Amik Ovası'nın tarihsel süreci. *Belleten*, LXXX (289), 701-722.

Yiğitpaşa, D. (2010). Urartu ölü gömme gelenekleri ve ölümle ilgili ritüeller. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 25, 177-202.

Zanker, P. ve Ewald, B. C. (2012). *Living with Myths: The Imagery of Roman Sarcophagi.* Oxford: Oxford University Press.

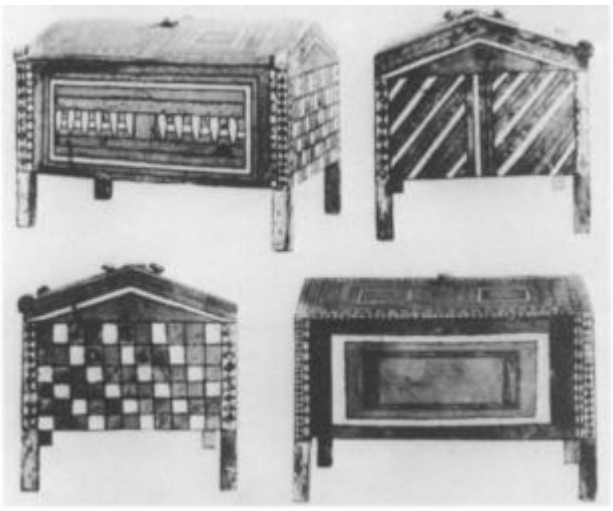
Zeren Hasdağlı, S. M. (2014). İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki 2724 numaralı Klazomenai lahiti. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 7, 157-181.

EKLER

RESİMLER

Resim 1. Antik Mısır'dan kumtaşı bir lahit teknesi (Dodson, 2015:12).

Resim 2. Minos larnaksının dört yüzünü de gösteren bir örnek (Watrous, 1991: 285-307).

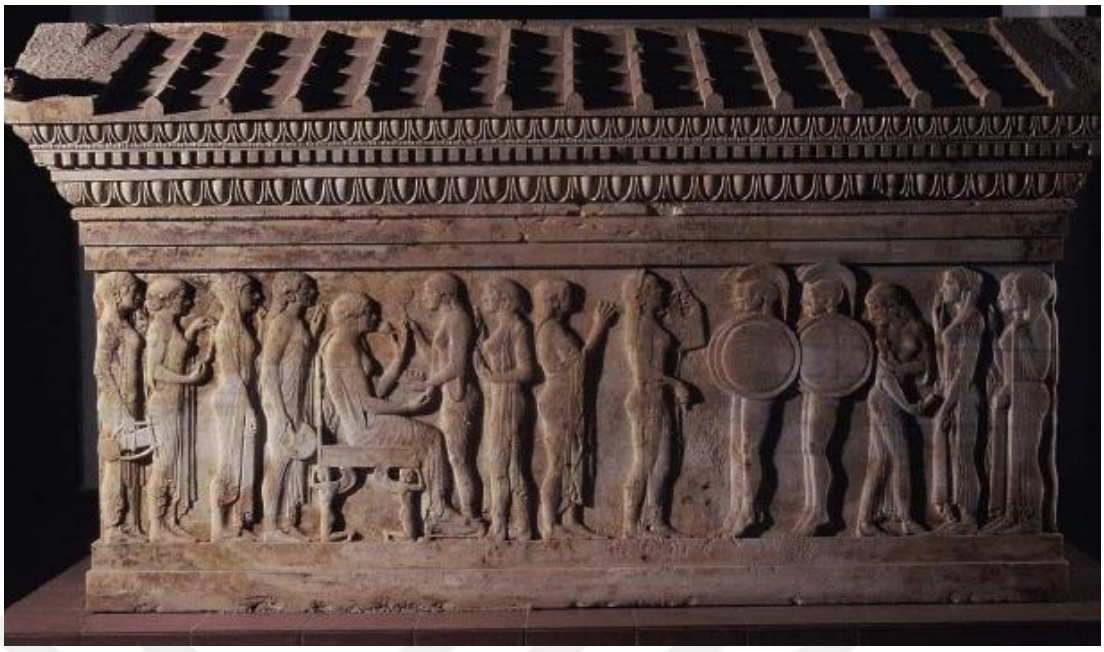

Resim 3. Hagia Triada Lahdi (Watrous, 1991: 285-307).

Resim 4. Urla, Klazomenai lahdi.

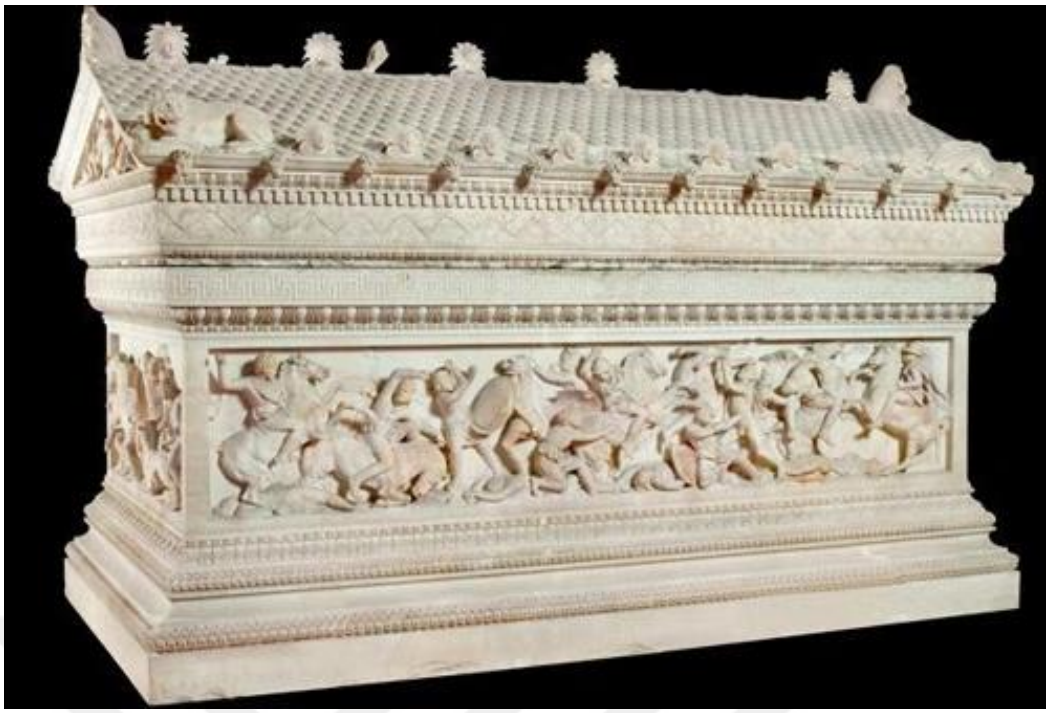
http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/Eklenti/9642,arkeolojisayfalarpdf.pdf?0

Resim 5. Polyksena Lahdi (Ateşlier ve Öncü, 2004: 46-87).

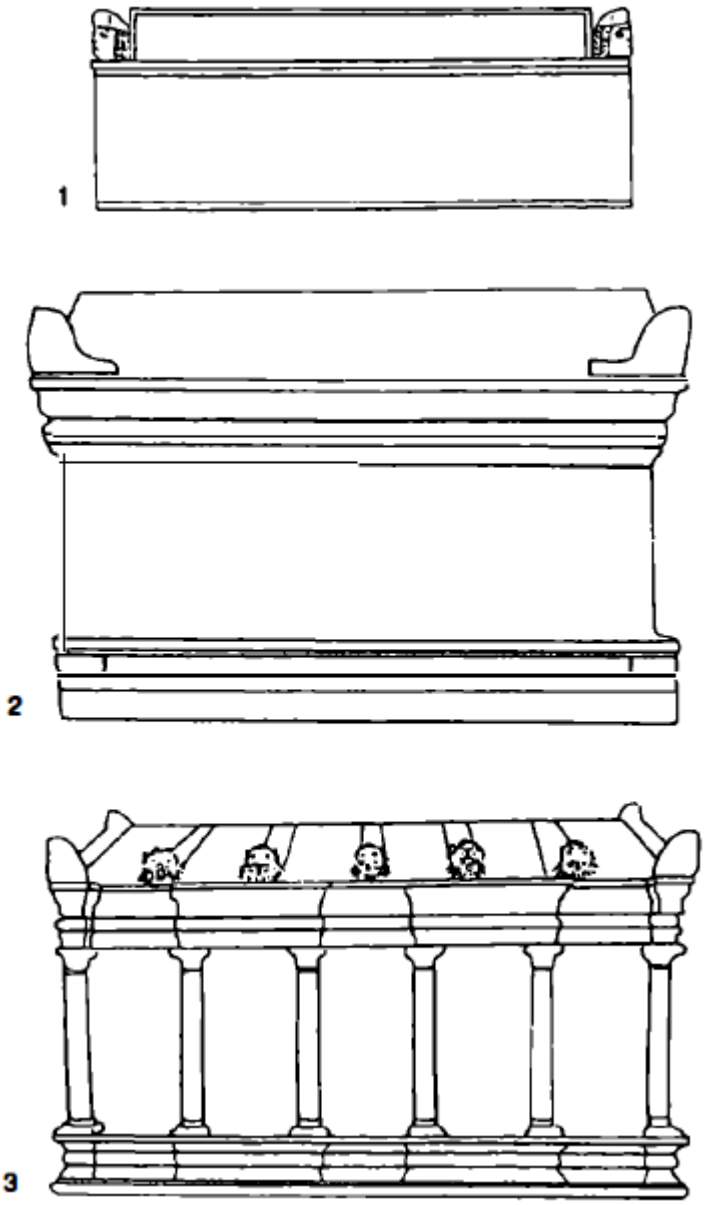
Resim 6. Ağlayan kadınlar Lahdi (Weller, 1970: 219-227).

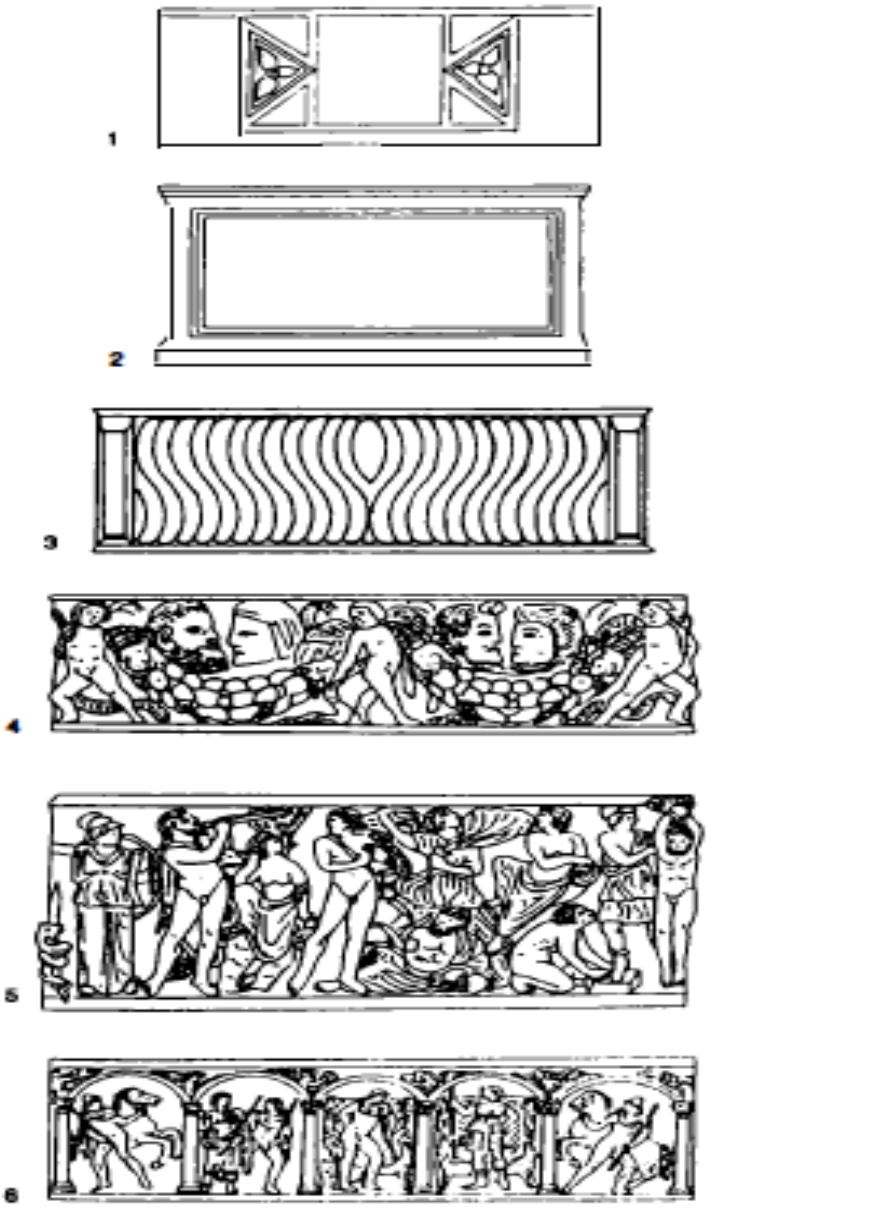
Resim 7. İskender Lahdi (Kutlu Dilbaz, 2016:19).

Resim 8: Cornelius Scipio Barbatus lahdi (https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/roman/roman-republic/a/tomb-of-the-scipios-sarcophagus-of-scipio-barbatus).

Resim 9. Üç üretim merkezinden lahitler, 1. Roma, 2. Atina, 3. Dokimeion (Koch, 2001: 26).

Lahit Biçimleri: 1.Levhalı Lahit; 2. Sandık-Lahit; 3. Yivli Lahit; 4. Girland'lı Lahit; 5. Frizli Lahit; 6. Sütunlu Lahit.

Resim 10. Roma Dönemi'nde lahit biçimleri (Koch, 2001: 41).

Resim 11. 8472 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 12. 8472 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 13. 8472 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 14. 8473 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 15. 8473 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.

Resim 16. 8473 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 2

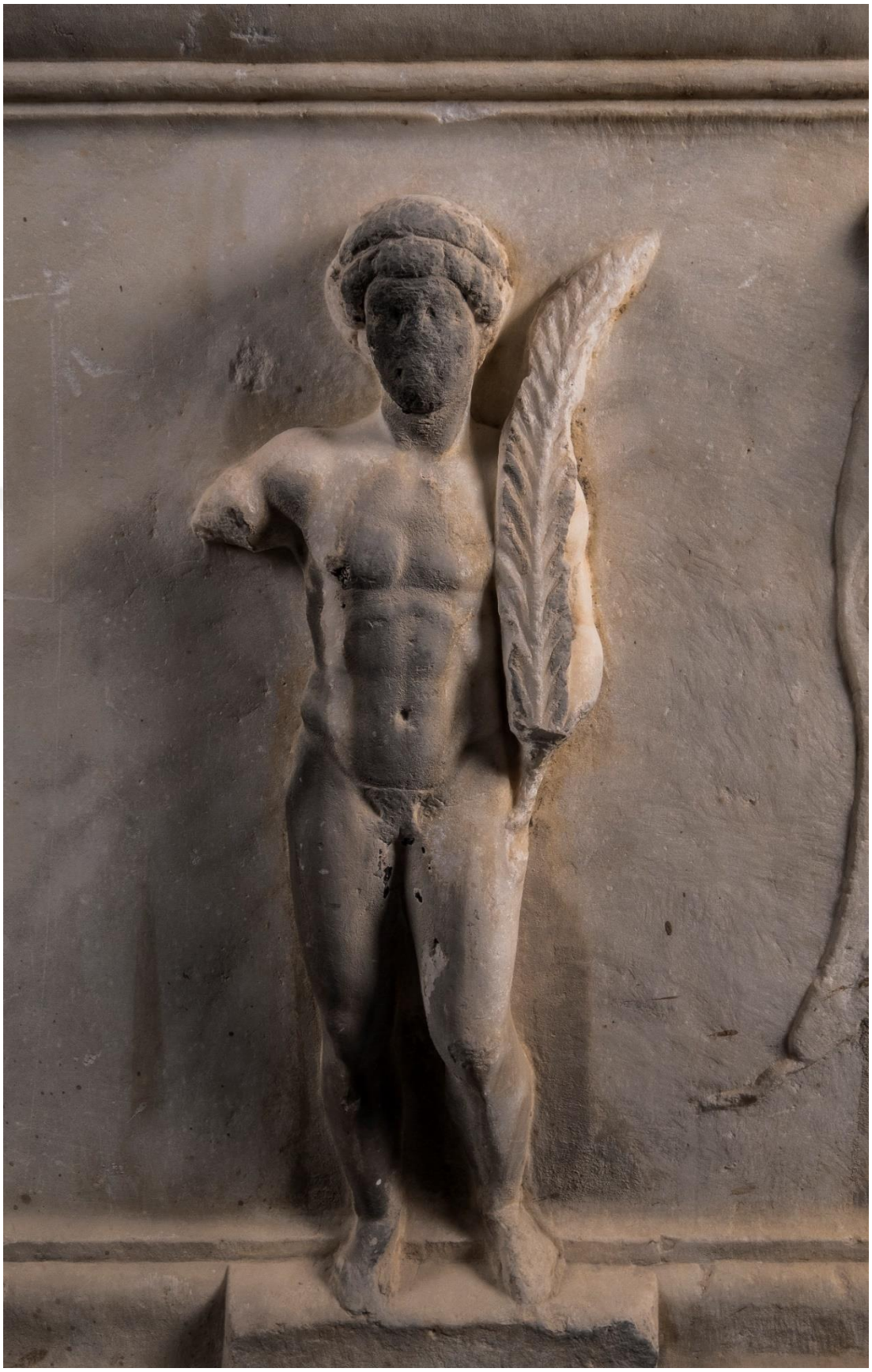

.

Resim 17. 8473 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 18. 8473 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 19. 8473 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzünden ayrıntı 1

Resim 20. 8473 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzünden ayrıntı 1

Resim 21. 8473 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

Resim 22. 8474 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 23. 8474 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü ayrıntı 1.

Resim 24. 8474 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 25. 8474 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 26. 8474 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzünden ayrıntı 1.

Resim 27. 8474 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

Resim 28. 8500 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 29. 8500 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.

Resim 30. 8500 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

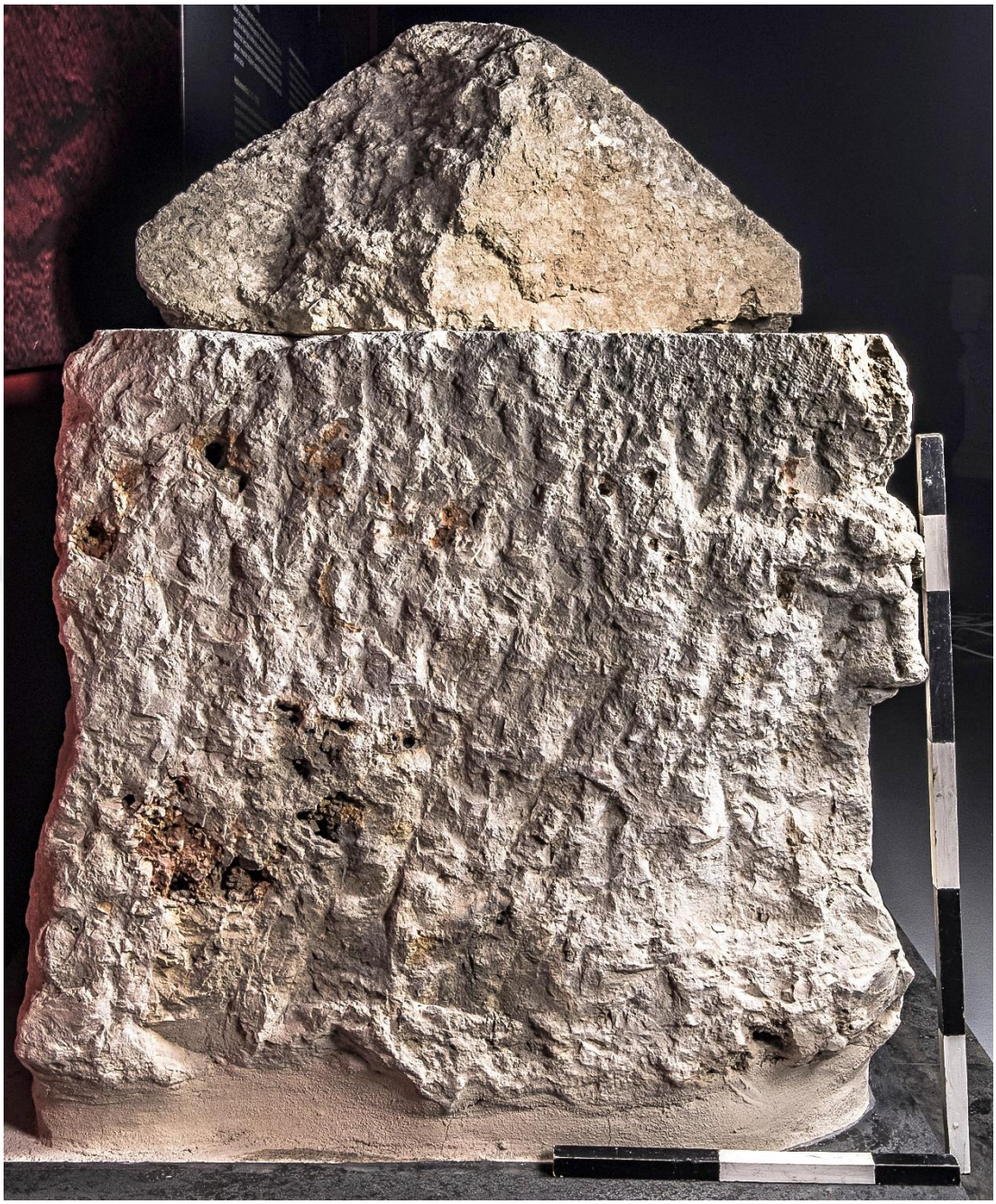
Resim 31. 8500 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 32. 8501 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 33. 8501 envanter numaralı lahdin sağ yan yüzü.

Resim 34. 8501 envanter numaralı lahdin sol yan yüzü.

Resim 35. 8502 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 36. 8502 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1

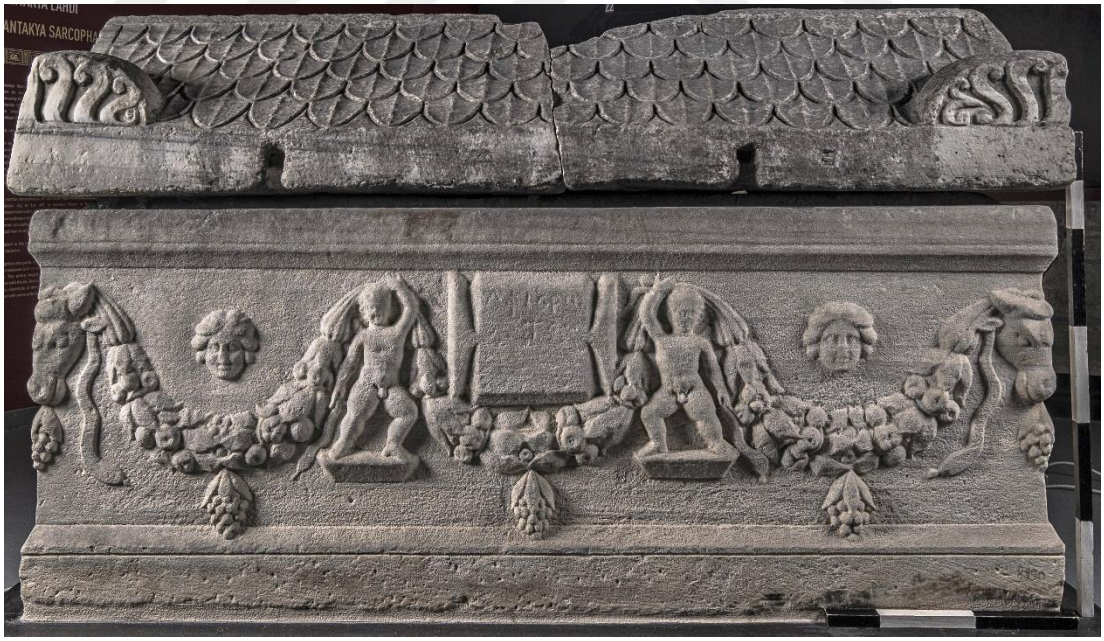
.

Resim 37. 8502 envanter numaralı lahdin sağ yan yüzü.

Resim 38. 8502 envanter numaralı lahdin sol yan yüzü.

Resim 39. 8990 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 40. 8990 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 41. 8990 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 42. 8990 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

Resim 43. 9384 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 44. 9384 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 45. 9384 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 46. 9384 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

Resim 47. 15948 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 48. 15948 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.

Resim 49. 15948 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 2.

Resim 50. 15948 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

Resim 51. 15948 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 52. 15948 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 53. 15948 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzünden ayrıntı 1.

Resim 54. 18704 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

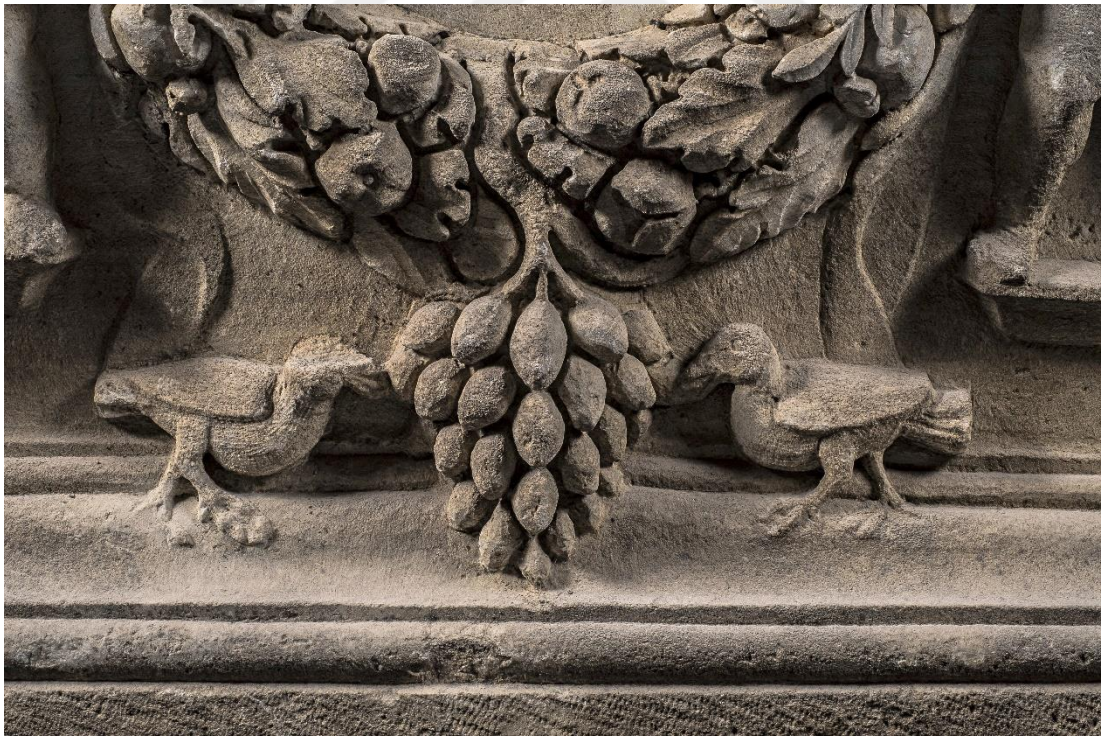
Resim 55. 18704 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 56. 18704 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

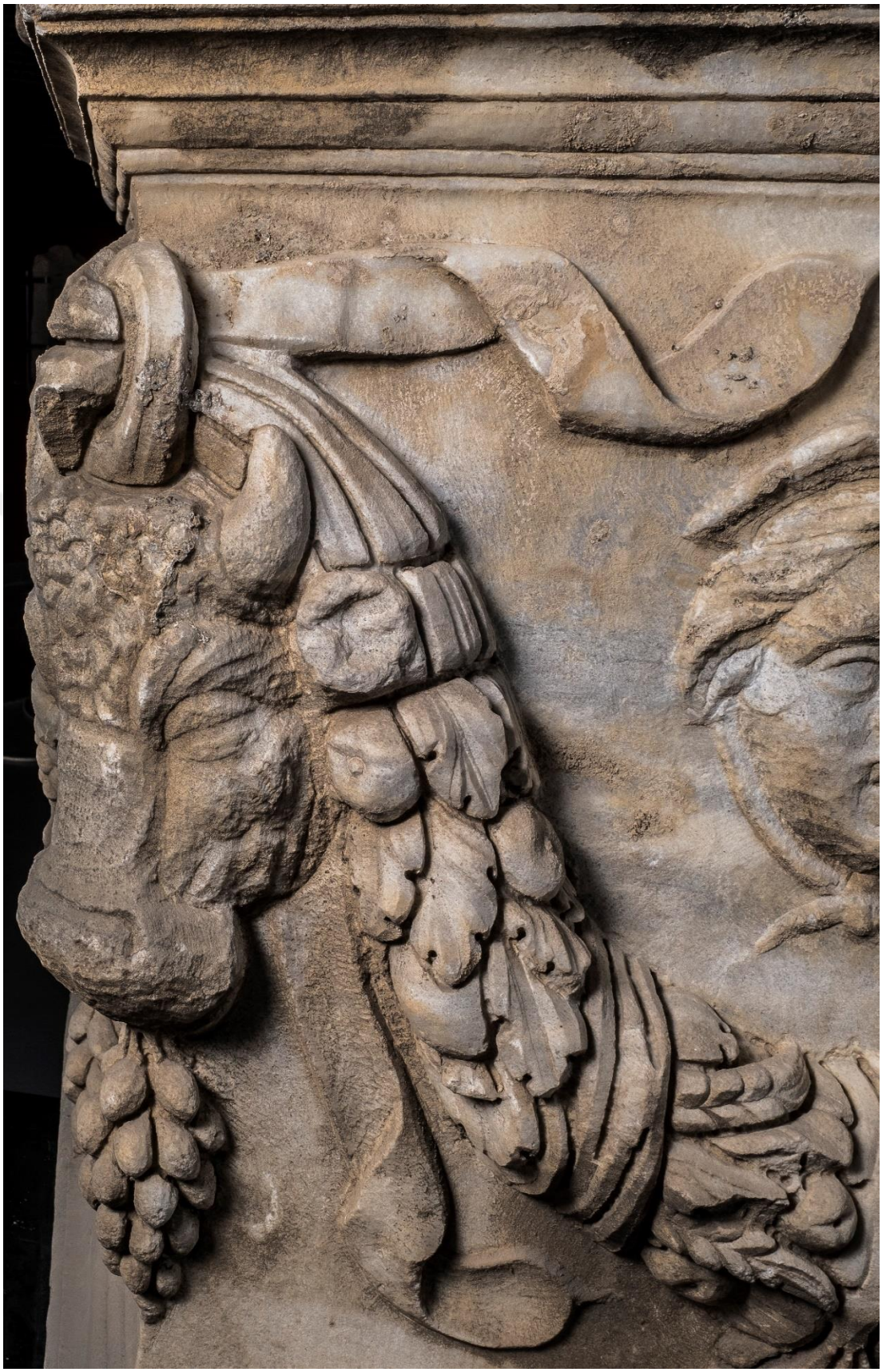
Resim 57. 18704 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

Resim 58. 18704 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.

Resim 59. 18704 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 2.

Resim.60. 18704 envanter numaralı lahdin boğa başından ayrıntı.

Resim.61. 18704 envanter numaralı lahdin boğa başından ayrıntı.

Resim 62. 18704 envanter numaralı lahdin kapak akroteri.

Resim 63. 1319 envanter numaralı lahit parçası.

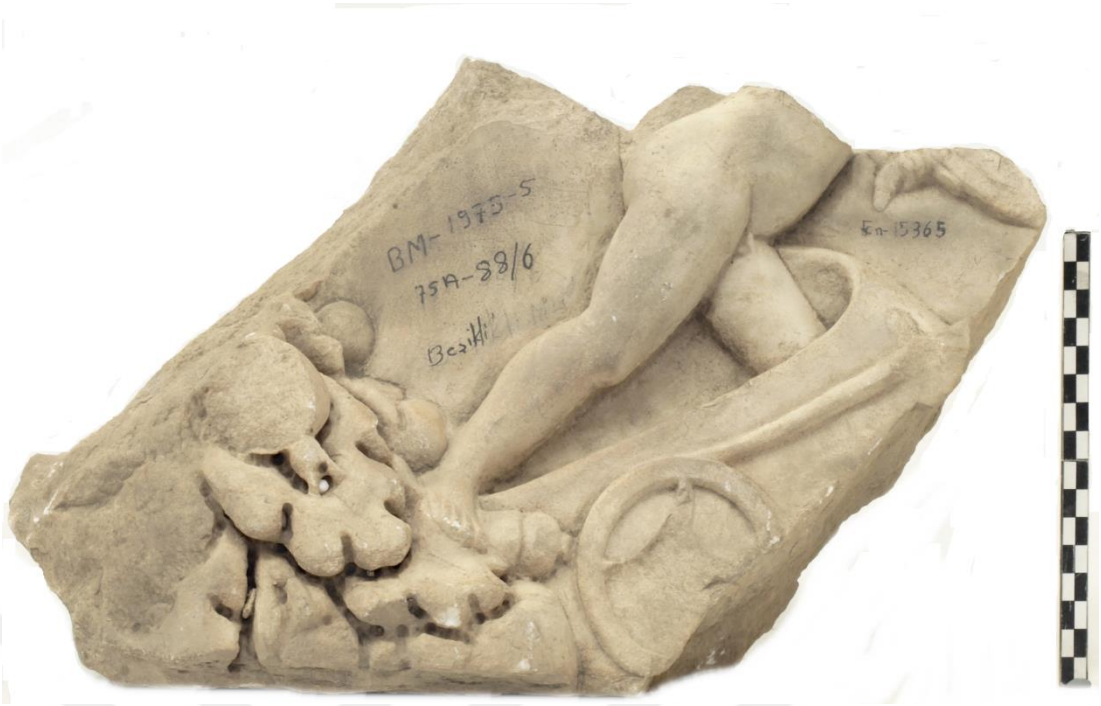
Resim 64. 9081 envanter numaralı lahit parçası.

Resim 65. 12761 envanter numaralı lahit parçası.

Resim 66. 13065 envanter numaralı lahit parçası.

Resim 67. 15365envanter numaralı lahit parçası.

Resim 68. G.1 envanter numaralı lahit parçası.

Resim 69. 8991 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 70. 8991 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü-yan yüzü.

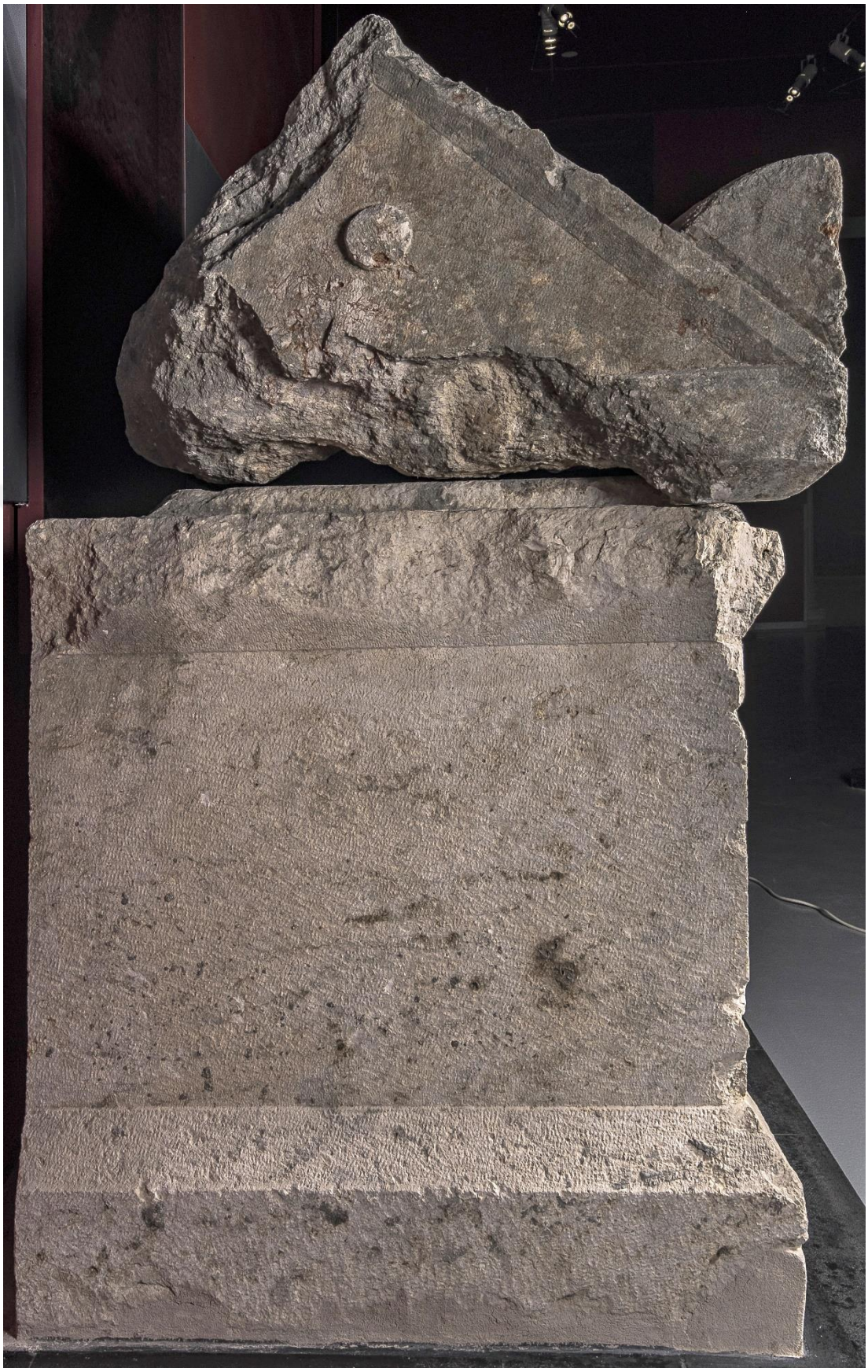
Resim 71. 8991 envanter numaralı lahdin kısa sol yan yüzü.

Resim 72. L.1 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 73. L.1 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 74. L.1 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 75. L.2 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 76. No.2 envanter numaralı lahdin ön uzun ve sağ yan kısa yüzü.

Resim 77. 9576 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 78. 9576 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

Resim 79. 9576 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 80. 9576 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 81. 9576 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.

Resim 82. 9576 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzünden ayrıntı 1.

.

Resim 83. 13664 envanter numaralı lahit parçası.

Resim 84. 16278 envanter numaralı lahit parçası.

Resim 85. 16280 envanter numaralı lahit parçası.

Resim 86. 8475 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

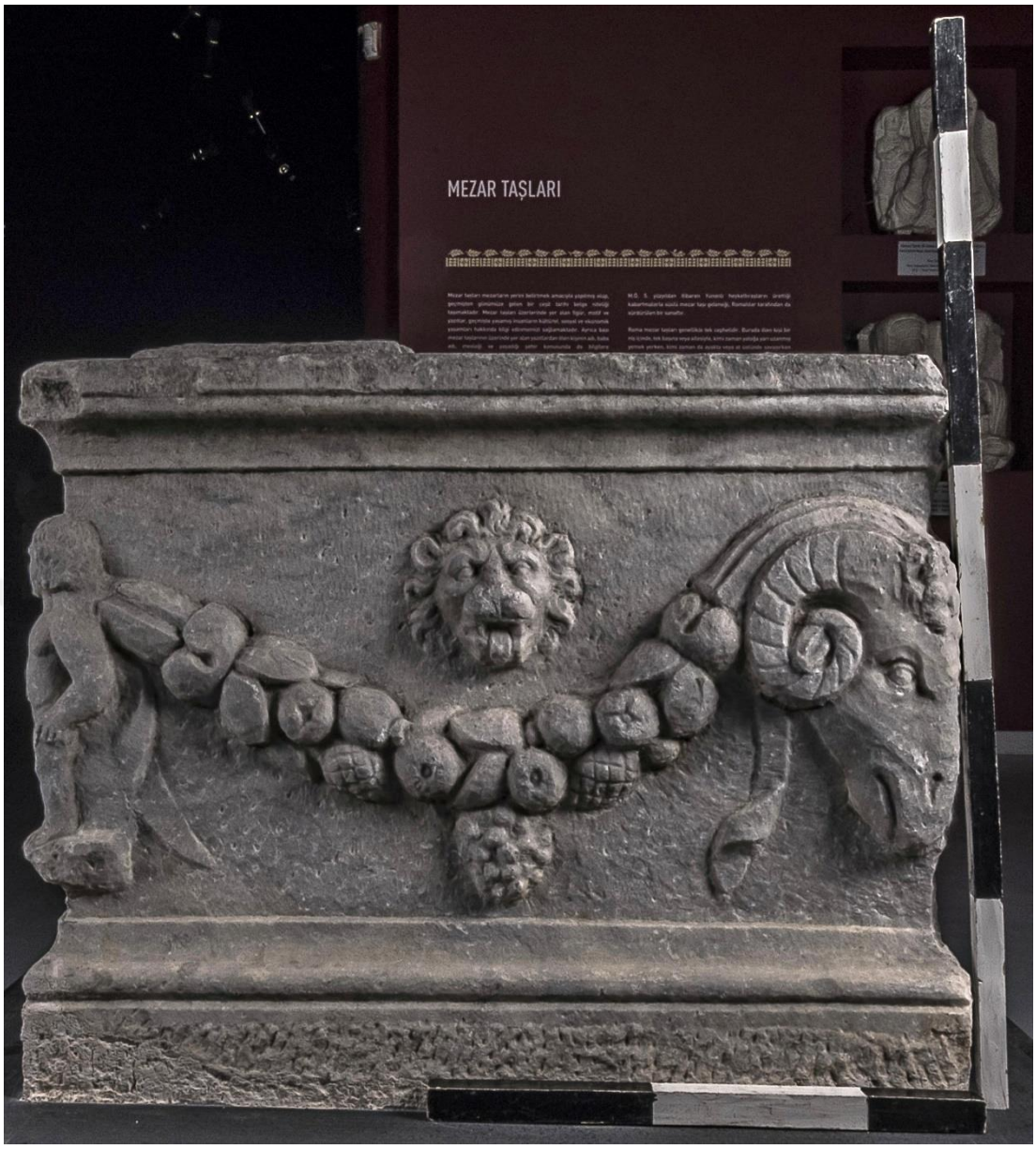
Resim 87. 8475 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.

Resim 88. 8475 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1.

Resim 89. 8475 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

Resim 90. 8475 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 91. 8475 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 92. 18153 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 93. 18153 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzü.

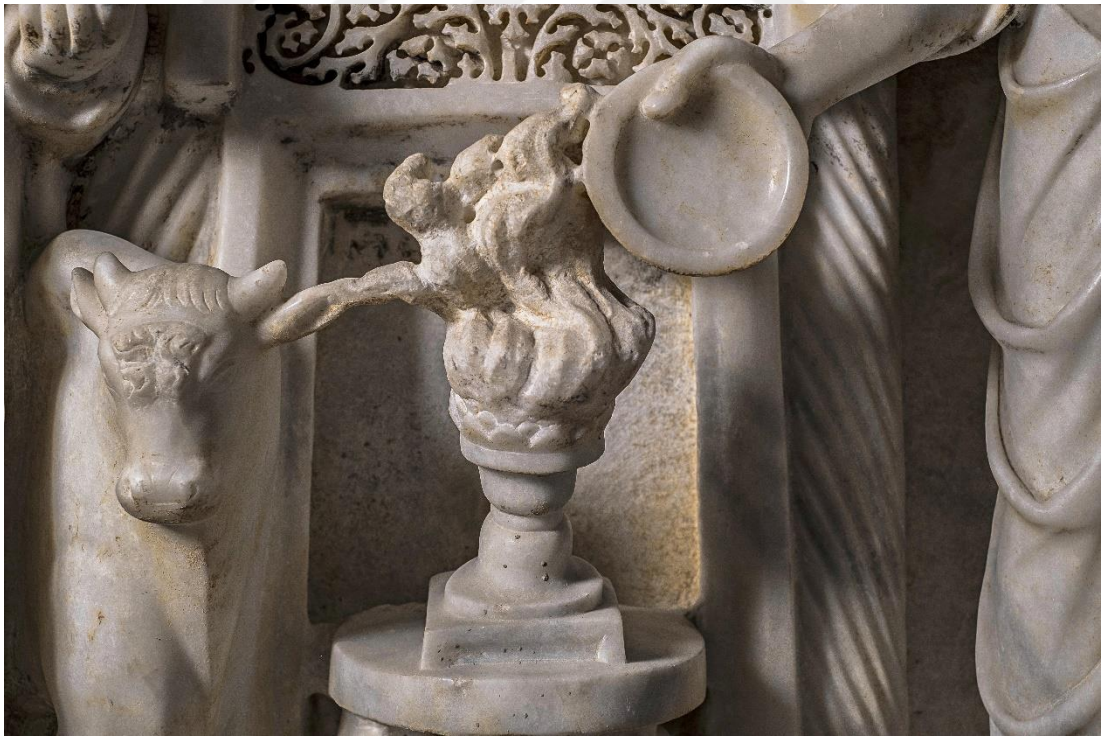
Resim 94. 18153 envanter numaralı lahdin sol kısa yan yüzü.

Resim 95. 18153 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzü.

Resim 96. 18153 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzünden ayrıntı 1.

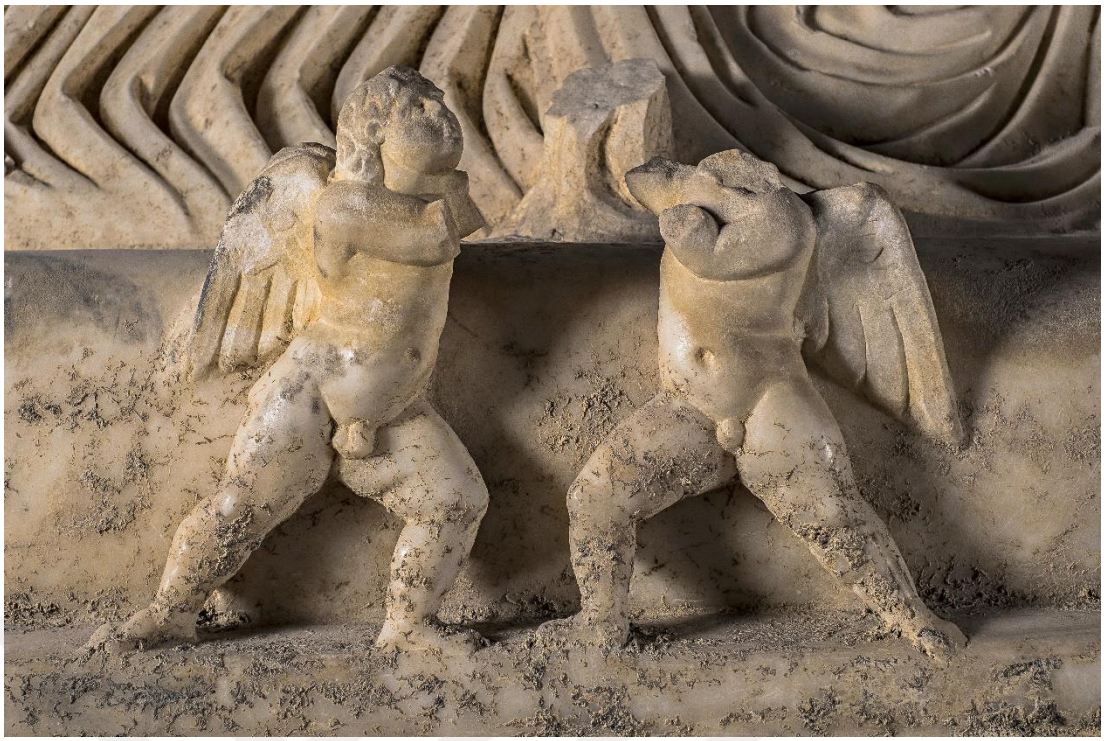
Resim 97. 18153 envanter numaralı lahdin sağ kısa yan yüzünden ayrıntı 1.

Resim 98. 18153 envanter numaralı lahdin ön uzun kapak yüzünden ayrıntı 1.

Resim 99. 18153 envanter numaralı lahdin ön uzun kapak yüzünden ayrıntı 2.

Resim 100. 18153 envanter numaralı lahdin ön uzun kapak yüzünden ayrıntı 3.

Resim 101. 18153 envanter numaralı lahdin arka uzun yüzünden ayrıntı 2.

Resim 102. 18153 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzünden ayrıntı 1

Resim 103. 11162 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü.

Resim 104. 11162 envanter numaralı lahdin ön uzun yüzü – sağ kısa yan yüzü.